

2007ko irailaren 2a | LXX. urtea | 2.100 zenbakia | 3,60 euro

Junkal Amores, 29 urte:

“Ez dut sinesten
minbizia medilkuek
bakarrik sendatu
zidatenik. Geure
barne indarra
ezinbestekoa da”

Izaera eta osasuna

Antibirusik onena optimismoa

| Elkarrizketak:

Judith Montero
Marian Beitialarrangoitia
Beñat Sarasola

| Iritziak:

Jose Inazio Basterretxea, Inma Errea,
Juan Kruz Lakasta, Dabid Anaut, Castillo Suarez,
Joxerra Aizpurua, Joxemari Ostolaza eta Jon Maia

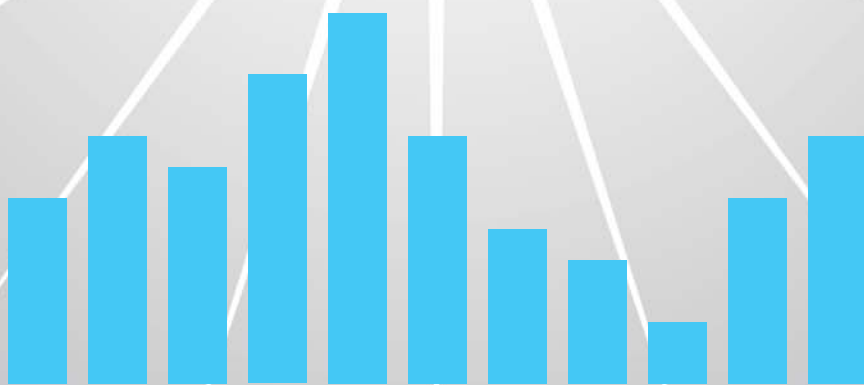
ARGIA aldizkariaren interneteko bertsioa berri du.

ARGIAk multimedia mundura egin du salto: bideoak, audioak, argazki galeriak...

Hemendik aurrera, aldizkaria irakurtzeaz gain, entzuteko aukera ere izango duzu.

**entzun
ARGIA
aldizkaria**

**www.argia.com/argia-astekaria
sar zaitez eta piztu entzungailuak**

Pertsonaia

- 12 Judith Montero, saxofonista:** "Abangoardia eta tradizioa ez daude hain aparte". Amets Arzallus.

Gaiak

- 18 Natalia Politori elkarriketa.** Alvaro Hilario Pérez de San Román.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 J.I. Basterretxea. Ttakun (h)errenka.
25 Luparekin. Juan Kruz Lakasta. Pospolo umelak.
26 Dabid Anaut. Euskararen ilunpeko adierazleak.
Castillo Suarez. Harremanak.
27 Joxerra Aizpurua. Zientziaren globalizazioa.
Joxemari Ostolaza. Badoakigu.
28 Jon Maia. Bertso berriak Arnaldo eta Otegi irri jarriak.

Erdiko kaiera

- 29 Beñat Sarasola. Kaxa hutsa arakutzen.** Gorka Bereziartua.
33 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 Ezpalak. Gorka Bereziartua. **Abarrak.** Mikel Garcia.
38 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
40 Ihesi: Anoetatik Alkizara. Mikel Errazkin.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 47 Marian Beitialarrangoitiari elkarriketa.** Mikel Asurmendi.
50 Langile autonomoen eskubide berriak. Daniel Udalaiz.
52 Zuzenbidea eta euskara: bi mende bidezidorretik. Urko Apaolaza.
54 Bero-beroan. Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.

6 | Izaera eta osasuna | Mikel Garcia

Medikuek ez dute oro har gure emozio eta pentsamenduetan sakontzen, kontsultan ez dago arlo psikologikoa lantzeko denbora eta metodologiari. Baina bizitza-eranganako dugun jarrerak gero eta eragin argiagoa du gaixotasunen sortze eta garapenean, ikerketen arabera.

5 | Deabruaren abokatua: Zakilixut Sustrai Colina

56 | Net Hurbil. Hipoteken krisiak burtsan eztanda

58 | Azkena Inma Errea

20 | Munduko Errugbi Kopa | Koldo Alduntzin

Frantzia jokatu da aurten Munduko Errugbi Kopa. Parisko Saint-Denis estadioan izango da final handia, urriaren 20an. All Blacks faborito dira, baina edozer pasa liteke. Hasi preparatzen, plakatzaileen dantza bertan da.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta, Lore Agirrezabal, Naiara Irureta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urñua. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

INPERNUKO POZA

**Trikitixaren
v. Jardunaldiak**

2007ko
Irailak 4,5,6

Donostiako Udal Liburutegiko Sotoan

Irailak 4: MIELANJEL ELUSTONDO: "Txapelketa bilako udako ibiliak"

Irailak 5: JOSEBA TAPIA: "Txapelketaren zauri goxoa"

Irailak 6: Mahai ingurua:

"Trikitixa: txapelketak eta biharra"

Moderatzailea: KOLDO TAPIA

**Parte hartzaileak: KOLDO IPARRAGIRRE,
IMANOL URKIZU, OIER ARAOLAZA**

ANTOLATZAILEA

Euskal Herriko
TRIKITIXA Elkarte

LAGUNTZAILEA

“Umorea jarrera bat dunk”

Zakilixut ! Tumatxa!

Elkarrizketa bukatu eta “ez haiz adarretatik ibiltzen, Sustrai” bota dit irribarretsu. Planoan bizitzeak ez baitauka entzefalograma planoak ukatearekin zerikusirik...

SUSTRAI COLINA
Marraskia: Antton Olariaga

Ba omen duk Olariaga delako bat...

Hasieratik izan dudana lagunik handienetakoa. Bere hatz markak zeintzuk diren oso ongi zekiat. Kaleidoskopio bat bezala agertzen zaidak, bi zentzuetan makilatzen naiz, obsesiboki begiratzen zidak, baina ondo pasatzen duen susmoa zeukaat.

Hire famaz baliatzen duk-eta!

Gehiena lortu dudana esaldi famatua duk: “Aizak, erdi-bana”. Gauzak erdibana egiteak gozarena zekarrek. Beste kontu bat duk zein gainean eta zein azpian, baina erdibana.

Ez gainean, ez azpian, hi beti azken orrian.

Eskelen artean jarriz gero aurrera egingo nikek baina... Irakurlearen problema izango luke.

Irakurlearen problema?!

Bai. Bakarrak bagina eta bakarrik biziko bagina bezala sortu behar diagu. Gerokoa ez duk gure erantzukizuna. Ez diagu guk agintzen, eta nik gutxiago...

Ez zaihalako piperrik ulertzen izango duk.

Niretzako hori desafio bat duk, ez duk etsigarria.

Etsigarria, hire gaurkotasun ateporala!

Gustatzen zaidak kontrapuntuan egotea. Umorea kontua ere baduk. Pentsa, hitzaldietan, mezetan... burua nora joaten zaigun.

Niri hire hitz arraro horietara joan izan zaidak.

Hitz polisemiko bati intentzio osoz esanahi berria eranstea gustatzen zaidak, ez hitzak edozein zentzutan ematea. Tristeia iruditzen zaidak hitzen balio oinarritzakoa galtzea.

Egunkaria bai ari dela bere oinarritzako balioa galtzen!

Lehenago jendea fresko heltzen zuan egunkaria, gaur leher eginda. Notario lana egiten dikan egunkaria, bezperan entzundakoa egiaztatu.

Horregatik irakurri behar duk atzekoz aurrera?

Hori psikomotrizitate kontua duk. Kioskoetan beti lehen orrialdea jartzen ditek aurpegiz, aldeantiz jarrita, hamar minututan dena aldatuko bailukek!

Albisteak ez lituzkek albiste izango gertatu aurretik?

Kazetaritza txarraren sintoma terriblea duk hori. Baina sexuan ere ez al duk hala? Bezperak ez al dituk biharamonak baino hobeak? Tontoak gu, inportanteena eguna bera baituk!

Eta barre egitea!

Niretzat irribarrea izan duk. Barre algaraz ezin dituk hogeita lau ordu pasa. Irribarrez ordu gehiago eman ditzakek, baina hogeita lau ere ez, azkenean muskuluak atrofiatu egiten dituk-eta.

Muskuluak ez, umorea atrofiatuko zaiguk guri!

Umorea jarrera bat duk. Ideologiak badik eragina umorean. Denak ez dituk modu berean eta gauza berataz katxondeatzen. Sinesten diat tokian tokiko klabeak badaudela, umorea kulturala dela.

Politikari baten diskurtsoa duk hori. Zakilixut lehendakari?

Hitz-jokoa izango lukek, baina alde aurretik galdutako jokoa. ■

• ASTERO GAIA •

Izaera eta osasuna

Jarrera baikorra botika baino hobe

Sintomak deskribatu eta errezeta jasotzera mugatzen da askotan medikuarenganako bisita. Baina maiz, azaleko arazoa baino ez da hori: ikerketa ugariaren arabera, gure izateko era, aldartea, emozioak eta, azken finean, bizitzarenganako dugun jarrera dira hainbat gaixotasunen arrazoi ezkutua. Teoria hauen esanetan, medikuek gure nortasuna eta psikea gehiago aztertutik beharko lukete, ezaugarri fisiko eta organikoetara mugatu beharrean.

MIKEL GARCIA

Argazkiak: Dani Blanco

GAIXOTASUNEN sortze eta garapenean emozioek duten garrantzia onartzen du oro har medikuntza zientifikoak, baina zailtasun metodologikoengatik nahiko baztertuta du azterketa alor horretan. Dena den, teoriarantz sartu aurretik, gertuko esperientzia bat bilatu nahi izan dugu, eta minbiziarekin bizitakoa kontatzeko eskatu diogu Junkal Amoresi, minbiziaren kasuan aldartea faktore erabakigarria dela baitiote espezialistek. Duela zazpi urte, 22 urte zituela, beste arrazoi batzuenengatik medikuarengana joan zenean, Junkal Amores irundarrari (Gipuzkoa) bi koskor ikusi zizkionten ezarrian. Hamabost egunetan probarik proba ibili ostean, Hopkinsen linfoma zuela esan zioten. “Egia esan –diosku–, lasaitua hartu nuen; 15 egun neramatzan lorik egin gabe eta gaitzari izena jarri nionean egoerari buelta ematen hasi nintzen”. Hasieratik hartutako jarrera baikor horrek biziki lagundu ziola argi du irundarrak: “Ezinbestekoa da dena ondo joateko, zure buruan hasten zarelako sendatzen. ‘Zergatik niri?’ galdera buruan bueltaka zuten gaixoak ikusten nituen, baina horrek ez zaitu inora eramaten eta psikologikoki indarrak ez baduzu, hain tratamendu gogorrari aurre egitea eta fisikoki dituen ondorio guztiak jasatea ezinezkoa da”. Kimioterapiako zortzi saio jaso zituen eta erradioterapiarekin esofagoa erre zioten. Horregatik, naturistaren aholkuak jarraituz, erradioterapia hartzeari utzi zion, dieta makrobiotikoarekin eta belar osagarriekin jarraitu zuen eta sendatu egin zen. Medikuek errieta egin ziotela kontatu digu, erradioterapia uztea tratamendua pikutara botatzea zela eta linfoma birsortzeko aukera asko zituela esanez, baina zazpi urte pasa dira ordutik, eta ez zaio halakorik gertatu.

“Gaitza lo egon daiteke, eta
emozionalki okerrago
zaudenean harrapatzen zaitu,
defentsak baxu dituzunean”

JUNKAL AMORES

“Nik ez dut sinesten medikuek bakarrik sendatu nindutenik –dio Amoresek–, norberak ere egin behar duela pentsatzen dut, konbentzitutago gure burua, guk geuk aurre egiteko jartzen dugun indarra ezinbestekoa dela gaixotasuna gainditzeko”. Bere esanetan, janariarekin eta buruarekin lan egiteak pila bat lagunduko luke minbizia gainditzeko, “baina horrek ez du dirurik ematen eta farmaziek minbiziarekin 6.000 euro irabazten dituzte gaixo bakoitzeko”. Kimioterapia tratamendu oso gogorra dela dio, eta ez dela soluzioa, kontrako efektua eragiten duela: “Pixkanaka hondatu egiten zaitu eta beste alternatiba asko egon daitezkeela uste dut. Azken finean, ez nator bat tratamendu tradizionalaren filosofiarekin: ‘Guk egingo dugu dena, zu hor ezarri eta txuteak jaso’. Gaixoak jarrera aktiboa izatea beharrezkoa da, hortik atera nahi duen lehenengoan zu zeu zarelako eta jarrera aldaketa hori bilatzen ez duen metodoa ez da ona”.

Baina sendatze prozesuan soilik ez, gaixotasunak sortzeko garaian ere egoera emozionalak eragina izan dezakeela esaten dute hainbat ikerketek. Irundarrak ez du uste gauzak besterik gabe gertatzen direnik: “Zure anai-arreben genetik berdina izanik, agian zu bakarrik gaixotu zaitezke, janariak, bizimoduak, bizipenek... eragiten dizutelako. Ez dut uste momentu txar bat daukazulako minbizia sortuko zaizunik, baina bai zure genetikan edo barruan dagoen zerbait une jakin batean azalartzen dela, zure buruak horra eraman zaitzakeela. Gaitza lo egon daiteke, eta emozionalki okerrago zaudenean harrapatzen zaitu, defentsak baxuago dituzunean. Pertsona bere osotasunean hartu behar da kontuan, animoz ondo ez bazaude gorputzak somatizatu egiten duelako. Nire amak

Psikoneuroimmunologia, gora doan zientzia

Prozesu biologiko eta psikikoak kontrolatzen dituen nerbio-sistema zentralaren eta sistema immunearen arteko loturak ikertzen dituen zientzia da psikoneuroimmunologia. Zientzia honen arabera, gaixotasunen sortzea eta garapena bi faktoreren menpe dago: agente patogenoaren agresibitatea eta erasotako organismoaren ahultasuna. Eta ahultasun horretan, egoera fisiko nahiz psikologikoak du garrantzia. Lehen urratsak 1920ko hamarkadan eman zituen teoriak geroz eta indar gehiago dauka mediku eta zientzialarien artean. 1985ean, Kiecolt-Glaser zientzialariak geriatriko bateko 45 zaharrekin esperimendua burutu zuen, immunitate-sistema aztertzeako asmoz. Bi taldetan

banatuta, A taldeko zaharrei laguntza psikologikoa eta erlaxazio tratamendua eskaini zitzairen, eta B taldekoei ez. Esperimendua hasi eta hilabetera, tumoreak eta infekzioak erasotzeaz arduratzen diren zelulen igoera nabarmena izan zen A taldeko pertsonen artean. Hase-reea, amorrua, depresioa, esperantza falta edota etsipena bezalako jarrera eta emozioek mekanismo biokimikoak aktibatzen dituzte hipotalamoan, hipofisian eta guriin suprarrenaletan, immunitate-sistema kaltetuz. Hori dio teoriak. Horregatik, psikoneuroimmunologiaren proposamena da –hainbat esperimendu zientifikotatik oinarrituta– organismoaren defentsa immunologikoak indartzeko gure emozioak lantzea.

adibidez kartzinoma bat izan berri du, noiz eta hain juxtu une oso txarra igarotzen ari denean, arazo ugarirekin. Zer kasualitatea!”.

Iñaki Badiola Donostiako Onkologikoko psikologoak bularreko minbizia duten emakumeekin egiten du lan eta bere ustez, denak eragina badu ere, faktore emozionalak barne, azken erantzuna biologikoa da. “Sinetsi dezaket eragin psikosomatikoa dagoela zenbait gaixotasunen atzean eta nire egoerak ultzera bat sortzea edota defentsetan eragitea; era berean, shock emozional batek minbizi bat azkartu dezakeela ez nuke baztertuko, baina aurretik oinarri biologiko eta genetikoa dagoela pentsatzen dut”. Hala ere, joaten zaizkion emakume askok zergatia segituan bizitzako egoerekin lotzen dutela aitortu digu, une txar bat igarotzearekin: “‘Niri gaixotasuna atseka-beek ekarri didate’, esan zidan lehen-goan emakume batek, seme-alabekin zituen arazoak medio, eta hainbatek hala uste du, euren esperientziatik duten pertzepzioa da, baina orokortzea zailagoa da, nola frogatu hori? Datu numeriko nola bihurtu?”. Jarrera positiboa duten gaixoak hobeto edo azkarrago sendatzen direnik ezin dela ziurtatu ere gaineratu du Badiolak.

Beste iritzi bat daukate ordea ALCER (Giltzurrunetako Gaixotasunei Aurre Egiteko Elkarte) Gipuzkoako Kolde Navarraz psikologoak eta Maider Amenabar gizarte langileak. Euren esperientziari kasu eginez, giltzurrunetako gaitzarekiko jarrera edo egokitzapen ona duen gaixoak gertaera negatibo gutxiago izan ohi ditu onartu nahi ez duen pazienteak baino. “Nire ustez –azaldu digu Kolde Navarlazek–, pertsonalitatea ez da guztiz erabakigarria, baina asko eragiten du: transplantea ondo ateratzeko, adibidez, ebakuntza ona egiteaz gain aukera gehiago ditu dialisira ongi egokitu den pazienteak. Dialisira jarrera desegokiarekin sartuz gero, transplantera urduriago doa eta orokorrean

transplantearen ondorengo prozesuan arazo gehiago izaten ditu. Horregatik, guk garrantzi handia ematen diogu arlo horri. Noski, arlo klinikoa funtsezkoa da, baina pertsonalitate, egokitzapen eta onarpenaren aldetik, paziente positiboek edo orekatuenek hobeto daramate prozesua eta ondorio kliniko negatibo gutxiago izan ohi dituzte etapa guztietan zehar, hori gure esperientziak argi eta garbi erakutsi digu”.

Izaerak gaitzaren sorreran eraginik izan deza-keela aitortzea, dena den, gehitxo iruditzen zaio Navarlazi: “Ezin da esan pertsonalitate jakin bat izateagatik giltzurrunetako gaixotasuna izateko aukera handiagoak dituzunik; kausak asko dira, hereditarioa izan daiteke, beste gaixotasun batzuetatik eratorria, jaiotzetikoko malformazioengatik, infekzioengatik... Edonori suerta dakioko”.

Denek argi dutena laguntza psikologikoaren beharra da, norberaren nortasuna aldatu ezin badaiteke ere, pazientearen jarrera baikorra lortzeak gaixotasunaren garapenari on egin diezaikeela uste baitute. ALCERen, aspektu psikosozialak lantzen dituzte eta Onkologikoan ere denei psikologoa, psikiatra eta laguntza soziala eskaintzen zaiela esan digu Badiolak. Junkal Amoresek ez zuen halako zortetik izan: medikuek ez zioten inoiz psikologorik eskaini eta laguntza psikologikoari ez ziotela batere garrantzirik ematen dio. “Alderdi pertsonala nahiko baztertua dutela uste dut, nire kasuan behintzat. Zure bizitzako momentu txarrenetakoa pasatzen ari zara, baina ez dizute laguntzen”.

Ikerketek diotena

Minbizia eta giltzurrunetako gaitza ez dira jarre- ra baikorraren onurak eskertzen dituzten gaixotasun bakarrak. Ikerketa ugariren arabera, nortasun orekatu eta optimista dutenek oro har gaixotasun gutxiago jasaten dituzte. Azken finean, emozioak organismoaren kitzikatzailak

Pertsona agresiboak arazo kardiakoak jasateko aukera gehiago ditu; kardiopatia iskemikorako arriskua asko handitzen du etsaitasunezko jarrerak; eta antsietateak asma eta ultzera areagotzen ditu

Goiko irudian, Gonzalo Gomez Iturriaga Sopelako osasun zentroko medikua; gaixotasun psikosomatikodun paziente asko iristen zaizkio. Eskuineko argazkian, ALGER Gipuzkoako Navarraz eta Amenabar.

direla defendatzen dute azterketok, emozioak berezkoak –geneetan daudenak– eta ikasiak izan daitezkeela gogoratuz. Noski, emozioak ez dira gure osasuna determinatzen duten faktore bakar-rak, ohitura txarrek, ingurumenak edota germenek ere kaltetzen gaituzte, besteak beste, baina eragile garrantzitsua dira. *Discovery DSalud* osasunari buruzko aldizkariaren arabera, “uka-tze egoera emozionalak” –hira, sumina edota depresiora jotzen duten pertsonak– arteriak gogortu eta edozein motatako gaixotasunetara-ko joera handitzen du; “onarpen egoera emo-zionalak” berriz –optimismoa, alaitasuna, lasai-tasuna edota poztasuna bezalako ezaugarriak dituztenak–, arteria buxadura gutxitu eta gure immunitate-sistema indartzen du. Esaterako, pertsona hiper-erreaktibo, agresibo, areritsua edota konpultsiboak arazo kardiakoak, arteria koronarioetako desorekak, bularraldiko angina edota miokardioko infartua jasateko aukera gehiago ditu; etsaitasunezko jarrerak kardiopatia iskemikorako arriskua asko handitzen du; antsietateak asma eta ultzera areagotzen ditu; eta jende lasaiagoa dirudienak, baina barruan asko gordetzen duenak, digestio arazoak izan ditzake (ultzera gastrikoak, kolon narritako-rra...). Estresaren inguruan ere azterketa franko egin da eta denek erakusten dute pertsona stre-suaren immunitatea jaitsi egiten dela eta infek-zio, minbizi, asma, urdaileko ultzera eta abarren sorrera errazten duela. Antzinaroan, egiptoarrek jada bazekiten estresa kaltegarria zela osasuna-rentzat, eta minbizidun saguekin egindako espe-

rimentuetan, adibidez, estresak tumorea handitu egiten duela frogatua dago.

Gizakiekin ere egin da gai honen gaineko esperimenterik, psikoneuroimmunologiari lotuta batik bat (ikus ezkerreko orriko koadroa). Pennsylvaniako (AEB) Pittsburgh Unibertsita-teak *Health Psychology* aldizkarian argitaratutako azterketarako, medikuek 84 parte-hartzailei B hepatitisaren infekzioa sortzen duen eragilearen kopuru txikia injektatu zieten. Aurretik, inkesta egin zieten, euren nortasuna definitu aldera. Emaitzak argiak izan ziren: nortasun “ezkorra” zutenek okerrago egin zioten aurre hepatitisaren eragileari. Nortasun ezkor hori definitzeko ezaugarrien artean urduritasuna, tristura, tentsioa, zorigaitza, melankolia, egonezina, angustia, antsietatea eta ondoeza hartu zituzten kontuan. Halaber, J. Barefoot eta R. Williams doktoreek eginiko beste ikerketa batean, pertsona suminko-rran –“batez ere bizitzaren ikuspegi ezkorra dutenen”– odolak ohikoa baino linfozito eta zelula antikantzerigeno gutxiago zituela ikusi zuten. David Spiegel medikuak berriz, bularreko minbiziaren zuten bi emakume talde aztertu zituen. Bietan tratamendua berdina izan zen arren, A taldea terapia egiteko bildu zen astero eta B tal-dea ez. Hamar urte beranduago, heriotza kopu-rua bikoitza zen B taldeko emakumeen artean.

Finean, gure emozio, pentsamendu eta jarre-rak organismoan eragiten dutela dioten aurki-kuntza eta azterketak gero eta onartuagoak daude medikuntzan. Horregatik, gaitzei aurre egiteko lehenik borroka guk geuk egin behar

Junkal Amores ez dator bat minbiziaren tratamendu tradizionalarekin, gaixoak jarrera aktiboa izan behar duela dio.

dugula eta geure gorputzari, buruari eta sentimenduei entzutea beharrezkoa dela diote teoria gero eta gehiagok. Aldi berean, hasiera batean harrigarria dirudi medikuaren kontsultetan alde psikologikoari sintoma fisikoei bezainbesteko garrantzirik ez ematea; osasungintzan pertsonaren alderdi psikologikoa eta fisikoa bereizia egotea, gizakia bere osotasunean aztertu beharrean.

Osakidetzan kasuak barra-barra

Hain zuzen, psikologo bezala pixka bat gehiago prestatuta egotea eskertuko luke Gonzalo Gomez Iturriaga Sopelako (Bizkaia) osasun zentroko lehen mailako arretako medikuak, “baina esperientziaren psikologiarekin konformatu behar dugu”. Eta bere esperientziaren arabera, nortasuna eta egoera emozionala oso garrantzitsuak dira, gaur egun arazo pertsonalekin lotutako kasu asko jasotzen dituelako. “Patologia psikiatriko oso-oso altua dugu orain-txe bertan lehen mailako arretan —dio—, antsietate desorekak, desoreka depresiboak, desoreka hiperaktiboak...”. Batez ere gaixotasun psikosomatikoak nabarmendu ditu Gomez Iturriagak; hots, koadro kliniko somatikorik ez duten pazienteak, oinarri organikorik gabeko gaitzekin: “Zorabioak adibidez organismoko faktore askorengatik izan ditzakezu, baina banan-banan esploratu eta agian ez diozu pazienteari batere aurkitzen. Azkenean, bere nortasun eta bizitzan pixka bat arakatu eta arazo pila bat aurkitzen dituzu atzean, eta konturatzen zara zorabioa antsietateak sortu diola. Halakoetan ez duzu zorabioa (azalekoa) landu behar, atzeko guztia

Hamer. Minbiziaren jatorri emozionala

Ryke Geerd Hamer Frisian (Alemania) jaio zen, 1935ean. Medikuntza eta Fisikan doktore, ospe handiko medikua zen bere herrialdean, hautsak harrotuko zituen teoria formulatu zuen arte. 1978an, Hamerren semea tiroz hil zuten eta hilabete gutxira berak eta bere emazteak minbizia garatu zuten —testikulan Hamerrek eta bularrean emazteak—. Semearen heriotza eta gaixotasunen sortzea erlazionatuz, ikerketa ugariaren ostean Medikuntza Berria izenez ezagutzen den teoria burutu zuen. Ordainetan, bere aurkako kanpaina gogorra jasan behar izan zuen Hamerrek: “minbiziaren tesi konbentzionalak ez onartzeagatik” medikuntzan lan egitea debekatu zioten eta minbiziaren inguruan lagun batzuk aholkatzeagatik kartzelaratuak izan zen 1997an. Baina Hamerren teoria beste hainbat medikuk eta Eslovakiako Trnava Unibertsitateak egiaztatu dute, eta egun milaka mediku jarraitzaile —eta aurkari— ditu.

Hitz gutxitan, minbizia shock traumatiko baten ondorioz sortutako prozesu biologiko naturala dela dio Hamerrek —eta patologia bakoitzari trauma psikologiko edo emozional jakin bat dagokiola—. Erradioterapia eta kimioterapia bidezko tratamenduak arbuiztzen ditu eta bere esanetan, minbizia sendatzeko modurik onena arazo psikiko eta emozional hori konpontzean datza —kasu askotan erraza ez dena—. Hamerren ustez, minbiziarekin hildako gehienen arrazoa ez da minbizia bera, medikuek sendatzeko erabiltzen dituzten tratamenduak baizik. Bai gaixotasuna eta bai sendakuntza geure menpe dagoela argi du. Iñaki Badiola Donostiako Onkologikoko psikologoak ez du baztertzen shock emozional batek gaitza eragin edo azkartu dezakeenik, baina aurretik zergati bat egon behar duela uste du, oinarri biologiko eta genetikoak.

(oinarria) baizik”. Ia eguneroko kontua dela ziurtatu digu medikuak, eta patologia funtzionalak direla, ez organikoak, organoa oso ongi dagoelako, baina funtzionamendua ez, eta sintomek sufritzen dute. “Batuetan erotu egiten zara, artikulazioetan mina duela-eta probak egiten dizkiozu etengabe, artikulazioetako mina eragiten diona urduritasuna dela konturatzen zaren arte; konplexua da”.

Horregatik guztiagatik, gaixoa ondo ezagutzea ezinbestekoa da, nortasunak pertsona horren sintomak azaldu ditzake eta lan asko aurreztu daiteke. Lehen mailako arretan, urtean poderioz lortu ohi den elkar ezagutze hori familia-medikuek duten abantaila handia dela uste du Gomez Iturriagak, dagoeneko konfessore lana ere egiten dutelako. Baina Ipar Euskal Herriko osasun sisteman zuzenean norberak bere medikua aukeratzen baldin badu, ez da berdin gertatzen Hegoaldean: bertako osasun sistema publikoak lekuz alda ditzake medikuak, “bitarteko langile asko erabiltzen denez, bitarteko horiek oposaketetan plaza ateratzean norabait mugitzen dituztelako”, azaldu du. Bera ere laster beste zentro batera eramango dutela esan digu medikuak eta bere pazienteak haserre daudela; “alukeria da, gaixo bakoitzarekin berriz ere zero-

tik hasi behar zarelako”. Horri kontsultaren iraupen urria gehitu behar zaio, 10 minutura ere ez baita iristen eta ondorioz, gaixoaren nortasunean, emozioetan edo psikean arakatzeko denborarik ere ez da izaten: “Sarri, sintomak ikusi eta pilula ematea da ohikoena, eta askotan ez da egokia, baina denborarik ez dagoenez eta gaixoa ezagutzen ez duzunez, ez duzu beste aukerarik”.

Junkal Amores irundarrak argi dauka: medikuntza orokorrean, alderdi psikologiko eta emozionala ez da kontuan hartzen: “Gauza bat da ikerketetan eragin hori frogatzea, eta bestea Gizarte Segurantzara eramatea. Kontsultan 40 urte daramatzaten medikuak daude, birziklatzen ez direnak eta euren egunerokotasunaren errutinan, mekanika atzeratua darabiltenak”. Azken finean, sendatuko zaituen profesionalaren esku dago sintometatik haratago joatea. Osasun publikoak medikuei eskaintzen dien prestakuntzaren baitan, norberak aukeratzen du gogokoan duen

Psikoneuroimmunologiaren arabera, haserrea, amorrua, depresioa, esperantza falta edo etsipena bezalako emozioek immunitate-sistema kaltetzen dute.

ikastaroa, baina gai honen ingurukoak gutxi direla aitortu digu Sopelako sendagileak. Halaber, osasun sistemak arlo fisikoa eta mentala banatuta dituenetz, osasun zentroetan ez dago ia psikologorik eta osasun mentaleko zentroetan psikiatrak bai baina oso psikologo gutxi daude. “Hala ere –dio Gomez Iturriagak– ezin dugu dena psikiatrarengana edo psikologoarengana bideratu, euren ere gainezka egingo luketelako eta gainera, psikiatrak larria ez dela ikusten duenean, gaixoa guregana bideratzen du berriz”. Faktore psikologikoak medikuntzan duen garrantzia jakina dela azpimarratu du Iñaki Badiolak eta osasun sisteman laguntza mota hori integratzen ez bada zailtasun ekonomiko eta instituzionalengatik izango dela. “Hainbeste gauza entzuten direnean –gaineratu du–, ziur gai honek guztiak eraginik baduela. Baina zailena hori frogatzea da; nola eraman dimentsio emozional eta afektiboa zenbakietara?”. Hor dago gakoa. ■

Mikeletegi pasealekua 53 • DONOSTIA
943308220 • www.arbelaitz.com

Arbelaitz Jatetxea

«Abangoardia eta tradizioa ez daude hain aparte»

Saxoaren mokoari hozkaka bizi da Judith, urrezko hodiari kontrako eztarritik zein soinu aterako. Eta hozk, eta hosk, hotsk, mokoaren segituko du, barru-barruraino, han, hodi tartean, haizea urre bihurtu nahirik, alkimisten moduan.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

Nola entzuten dugu musika?

Aldizkari batean irakurri nuen lehengoan zientzialari batek idatzitako artikulua, eta hark zioen musika hautematean gure buruak eraikuntza bat egiten duela, eta eraikuntza hori oso lotua dagoela guk txikitzen entzundako musikarekin. Musika entzun ahala gure burua eraikuntza bat egiten ari da nota horiek guk txikitatzen entzun dugunaren itxura har dezaten.

Eta zein da zure buruko plano musikala?

Pentsatzen dut dantzak izugarri eragin didala, eta musika garaikideko piezak entzutean mugimenduak ikusten ditut askotan, dantzako mugimenduak bailiran. Jotzerakoan ere mugimenduak pentsatzen ditut etengabe, espazio loturak, eta jendearen oso gogorra egiten zaionean pieza bat, maiz pentsatu dut “honi mugimendua jarriko bagenio jendeak askoz ere hobeto barneratuko luke”.

Dantzaria izan nahi zenuen?

Bai, eta hamahiru hamalau urterekin baletaren munduan nengoen erabat murgilduta, ez nintzen berez saxofonista konbentzitua eta maitemindua. Asko gustatzen zitzaidan musika, baina saxofoia musikara hurbiltzeko bide bat baino ez zen niretzat. Norbait marinba bat jotzen ikusten banuen orduan marinba jotzen hasi nahi izaten nuen. Nik dantzaria izan nahi nuen.

Eta nola aukeratu zenuen orduan saxoa? Ez dakit zergatik zail egiten zait balet dantzari bat saxofoia jotzen irudikatzea...

Bai, saxoa arraro samar gelditzen da baletaren mundu horretan. Aitak ere halaxe esaten zidan: “Saxoa? Pianoa edo biolina ongi, baina saxoa?”. Dantza klasikoan ere neska gehienek pianoa edo biolina jotzen zuten, akordeoia ere bai batzuek, baina saxorik ez.

Zuk bai.

Solfeoko irakaslearengatik. Saxofonista zen bera eta saxo ikasle bila ibili zen bere lanaldi osoa saxo klaseekin bete nahi zuelako. Solfeo klaseetan saxoa jotzen zigun egunero, Pantera Arrosa, Gadget inspektorea... Eta hala urte hartan jende pila bat hasi ginen saxo klaseetan. Eta baita ni ere.

Nola gogoratzen duzu musika garaikidea entzun zenuen lehen aldia?

Negua zen, eta eliza baten barruan, Josetxo Silguero jo zuen, Bordeleko beste konpositore batekin batera. Entzun, eta harrituta gelditu nintzen, “baina hau zer da? Ez dut ezertxo ere ulertzen!”. Dena zen berria niretzat, eta ez nuen tutik ere ulertu. Amona batzuk zeuden han eserita, eta kontzertu erdian alde egin zuten, jende pila bat joan egin zen, eta ni harrituta. Ez dakit gustatu zitzaidan edo ez, ez bainuen ulertu. “Zer demontre da hau?” esaten nuen, eta jakin mina piztu zidan.

Musika garaikidea ulertzeko egina da?

Oso gai kurioa da hori. Jendeak esaten du, “musika garaikidea ez da ulertzen”, eta nire erantzuna da, “ah, eta bestea bai ala?”. Kontua da jaso egin behar duzula, emozioa, tentsioa, edo zerbait. Nik batzuetan herri musika entzuten dut eta “hau ez da ba musika garaikidea baino ulergarriagoa –pentsatzen dut–. Musika garaikideko belarria jarri eta berdin-berdin pasa zitekeen musika garaikide bezala, eta aldiz, hau, jendearentzat ulergarria da? Eta bestea berriz ez. Zergatik izango ote da?”. Horrek zer pentsatua ematen dit, baina ez diot erantzunik aurkitu. Beharbada aurreko erreferenteen kontuarekin du zerikusia, gure barnean dugun “oroimen” musikarekin eta musika hori gertatu zen egoera sozialak sorturiko sentsazioen oroimenarekin;

Nortasun agiria

1979ko maiatzaren 21ean jaio zen Hernanin (Gipuzkoa). Hernaniko Langile Ikastolan egin zituen oinarrizko ikasketak, eta Maistratza Musikalean lizentziatu zen Bilbon. Aldi berean kontserbatorioko goi maila atera zuen Donostian. Bederatzi urterekin heldu zion saxofoiari, eta Hernaniko musika eskolatik, eta Errenterian (Gipuzkoa) Josetxo Silgueroen klaseetatik pasa ondoren, Bordelen (Frantzia) eman zituen hiru urte Marie-Bernadette Charrierekin musika garaikidean sakontzen. Kataluniako lehiaketa batean nazioarteko bigarren saria eman zioten. Gaur egun Bilboko Musika Bandako saxofonista da eta Maialen Lujanbio bertsolariarekin batera Ornitorrinkus emanaldi berezia sortu du.

Judith Montero

gauza bera gertatzen da beste batzuetan ere; adibidez, inori zuhaitz bat iradokitzen duten bi pintzelada erakutsi eta zuhaitza erraz ikus dezake eta hau ulergarria zaio, atsegina. Aldiz, ezin interpretatu ditzakeen bi pintzeladen aurrean beharbada beste jarrera bat izango du. Musika-ekin ere, kanta ezagun bat erdi desafinatua entzunda ere, berak aurretik duen kanta entzungo du, eta atsegin bezala berrinterpretatu. Aldiz, tonu laurdenak auditorio batean entzun, normalki “afinatuta” jotzen duten musika-tresnetan eta arraroa irudituko zaio, ulergaitza akaso. Eta ez ulertzeak oso deseroso sentiarazten du pertsona asko, eta jarrera ezkorra sortzen diela iruditzen zait. Behin halako egoera batean deseroso sentitu denak akaso ez du beste musika garaikideko kontzertu batera bueltatu nahi, bere “ondo pasatzeko” aukera zalantzan jarri duelako musika horrek. Hala ere, ez dut uste ezezagunak ezeroso izan behar duenik; beharbada gure buruei harritzen utzi behar genieke, esperientziak “bizi” eta ez hainbeste “polita/itsusi” eta “gustatzen zait/etzait gustatzen” binomioetan mugitu. Sorpresa ederrak hartzen dira halakoetan!

Musika garaikidea ez ba beti ongi onartua izan. Baina Mikel Laboak badu alde garaikide bat, eta ezin esan inork zalantzan jartzen duenik.

Nik ere horixe esaten nuen, baina lagunartean adarra jo izan didate beti, “Judith, ez engainatu zure burua, Lekeitio kantua iristean jende guztiak zinta aurrera pasatzen du!”, kar, kar, kar... Baina hori hala izan edo ez Mikel Laboaren kasua esanguratsua da, jendeak oso ongi onartu du, eta beste asko ez. Egia da Laboa ez dela hori bakarrik, baina agian modu bat aurkitu du, eta

segur aski jende batek Mikel Laboa bere joera garaikide horregatik baloratuko duen bezala, beste askok beste alderdi batzuetatik disfrutatu du. Baina dudarik gabe Mikel Laboak hor bide bat egin du, eta berak egindakoa oso koherentea da.

Baina, ea ongi esplikatzen naizen, eta barkatu ausardia, Mikel Laboak ahots ederra du, musika garaikidea aldiz, ez da beti atsegin-atsegina egiten belarrira, eta hori...

Gure burmuinak soinu disonanteak soinu desatsegin bezala hautematen ditu, eta soinu kontsonanteek halako lasaitasun bat ematen digute. Ez dakit zergatik den baina badirudi hala dela. Eta behin Mozarti buruzko pasarte bat irakurri nuen sekulako grazia egin zidana. Mozart, txikitan, jaitkitzen omen zen gauean eta bere aitari akorde disonante bat jotzen zion, eta tentsio bat sortzen zuen. Orduan bere aitak jaiki behar izaten zuen eta hori konpondu, kontsonantzia bukatu, pianoa itxi, eta oheratu. Eta egia da musika garaikidean asko erabiltzen direla horrelako sonalidadeak. Gogoratzen naiz lehengusu txikiek askotan esan izan didatela: “Honek beldurrezko filmetako musika ematen du!”. Eta egia da, beldurrezko pelikuletan-eta askotan erabiltzen dira halako efektuak, eta musika garaikidean ere badago horrelako deserosotasun puntu bat. Horregatik esango dit jendeak niri: “Hau ez da polita, hau ez dakit zer”. Eta orduan pentsatzen dut neurekiko: “Zinean ere ikusten duzunean bat beste bat akabatzen, polita, polita, ez da, interesantea behar bada, baina polita...”.

Zarata ere musika da?

Musika garaikideak muga hori hautsi egin du. Hasieran muga hori zalantzan jarri zuen eta orain muga hori gaingitu egin du, eta nik esango nuke hori dela musika garaikidearen ekarpenetako bat: ateak guztiz irekitzea eta zarata edo musika, sonalitate guziak sartzea musikaren zakuan. Soinuen arteko nolabaiteko hierarkia gaingitzea, soinu mundu bat onartzea, soinuen sozialismoa da, kar, kar... Eta oso literarioa ematen du, baina egia hutsa da, nik musika garaikide asko entzuten dudana garaietan, gero edozein soinutatik musika entzuten dut. Edozein hodik egiten duen soinua entzun eta harmoniko bat entzuten dut, eta “ui, norbaitek musika dauka jarrital!” iruditzen zait. Gezurra dirudi baina hala da. Ilusio optikoak dauden bezala ilusio akustikoak ere badaudela esango nuke.

Hemengo hezkuntza musikalak garaikideari zenbateko lekua egiten dio?

Oro har ez dio lekurik uzten, baina ez dio uzten garaikideari eta berdina beste hainbat musikari. Nik uste dut denbora kontua dela, baina baita intentzio kontua ere, begira adibidez jazza. Jazz musikak gero eta leku gehiago du, Musikenen ere jazz sartu dute, baina oinarritzko mailan eta erdi mailan oraindik ez dago ezer arautua. Garaikideak momentuz ez du espaziorik, baldin eta zure irakasleak horrekiko sentsibilitate bat baldin badu behintzat, baina ez dagoenez arautua, ez dago curriculumaren barne, horrek dakartzan ondorio guztiekin. Eta arazoa hori ere bada. Musika garaikidea musikari profesional askori ez zaio gustatzen, eta zuk nola erakutsiko diezu zure ikasleei zuri gustatzen ez zaizun zerbait? Bestalde musika garaikideak duen trabetako bat da teknika aldetik maila handia eskatzen duela, ez dagoela oraindik haurrentzako prestatutako material askorik, eta orduan haur bat ezin da prest egon horretarako. Eta hori baino okerrago, umetan ez daude prest, eta pixka bat hazita prest daudenerako burua itxiegia izaten dute. Aldiz, haurrak zirenean askoz ere irekiago zeuden, umea berez izaten delako irekiagoa.

Beraz gero eta teknika perfektuagoak espiritua ixtea ekar lezake.

Denbora kontua ere bada; haurrek jasotzen dute zer den musika eta zer ez den musika eta guregana iristerako, kontzeptua oso garatua izaten dute eta “hau ez da musika” erraz entzuten dugu tamalez. Baina zenbat eta lehenago hasi honelako gauzak lantzen, orduan eta hobe. Nik askotan esaten diot neure buruari, musika garaikidea jotzeak hainbat aurreiritzi apurtzen laguntzen duela eta hori oso onuragarria dela, ez bakarrik musikarako, baizik bizitzarako! Teknikara bueltatuz, uste dut teknika bidea dela, tresna, zuk nahi duzuna adierazteko. Arazoa da batzuentzat helburu bihurtzen dela teknika, eta helburu bihurtzen denean hutsa da teknika. Musikak

Gorputz espresioa vs musika akusmatikoa

“Nire ustez oso gai garrantzitsua da gorputz mugimenduarena. Beste batzuk ez daude horrekin ados, eta bada musika akusmatikoa deitzen den korrante bat, non musika entzun bakarrik egiten den, musikaririk ikusi gabe, baitote oholzta gainean halako ikusgarritasun bat dagoela, eta hori ez dela musika. Baina nahiz eta musika entzuteko izan, zuzeneko musika ikusten ari zaren momentutik gorputz espresioak sekulako garrantzia du, nahiz eta zuk ez daukala pentsatu, zure pertzepzioan hori *de facto* hor dago, eta horrekin bat jasotzen duzu musika. Eta iruditzen zait askotan musikariak musikaz asko kezkatzen direla baina beste horiez batere ez”.

Istilu®

**Jantziak,
osagarriak...**

**Deitu eta katalogoa
eskatu !!!**

615 73 21 12

www.istilu.com

bestelako arima behar du. Agian birtuosoaren karreran teknika oso garrantzitsua izango da, lehiaketaz lehiaketa ibiltzeko, eta irabazteko teknika handia behar duzulako, baina azkenean kirola bihurtzen da. Niretzat bata kirola da, eta beste artea. Mikel Laboa, esate baterako: Mikel Laboak ez du teknikatik

begiratuta ondo kantatzen, ez luke opera kantatu ahal izango era horretan... Baina zer da 'ondo'? Zer du Mikel Laboak? Duen ahotsa oso berea dela, oso ahots berezia, oso polita, eta egiazkotasun handia du. Horrek balio du.

Saxofoi klaseak ere ematen dituzu. Gustuz, ala Euskal Herrian saxofoiak ere ez du dirurik ematen?

Musikarien artean dagoen dilema bat da hori, jotzetik bizi ala klaseak eman. Nik klaseak ematen ditut, beste batzuek aldiz, "ez, ez, ni jotzetik biziko naiz" esaten dute. Baina adibidez ni banda batean nago, eta askotan tokatzen zait gustatzen ez zaidan piezak jo beharra, eta pentsa *freelance* baldin bazara, jazzekoei esaterako askotan tokatzen zaie Isabel Pantoja datorrela, eta bere kontzertuan jotzea. Eta soldata ateratzeko edozer gauza jo behar dute. Beraz beste batzuek "horretarako nahiago dut nik klaseak eman eta gero nik nahi dudana jo" esaten dute.

Bestalde, behin baino gehiagotan esan didate niri inguruko saxofonistek: "Ez, nik ez dut jotzen musika garaikidea, jendea ez zaio eta gustatzen". "Hori ez da egia, eta ez esan, esan ez duzula hori jotzen zuri ez zaizulako gustatzen, ez egin jendearen aitzakia! Niri gustatzen zait eta jotzen dut, eta jendea joaten da ni ikustera, ez igual asko —esaten diot— baina zuk jende askorentzat jo nahi baldin baduzu ez jo bandako musika, jo Madonnaren musika. Madonna ikustera askoz ere jende gehiago joaten da Bilboko Banda ikustera baino!"

Garaikidea musika bakarrik ez, artea ere bada. Zergatik izan dira beste arte plastiko garaikideak onartuagoak musika garaikidea baino?

Horixe bera galdezen dut nik askotan, eta ez dakit. Begira, adibide bat datorkit gogora: Txillida Leku ireki zenean, inaugurazioan Bachen musika jo zen, Txillidari asko gustatzen omen zitzaion eta Bachen biolontxelorako Suiteak jo zituzten. Niri ere izugarri gustatzen zaizkit, baina "begira zeinen

kuriosoal —pentsatu nuen— horrelako pertsona batek ez du gaur egungo musika jartzen. Ez du sorkuntzarekin lotutako musika jartzen". Ondo dago Bach ere, eta bere momentuan garaikidea izan zen, batez ere pieza horiek, momentu hartan txeloaren mundua aldatu zutenak izan ziren, baina bada esanguratsua; arte garaikideko pieza bat edukitzeak badu halako estatus bat, eta gero jende hori opera entzutera joaten da, ez opera garaikidea. Uste dut merkatua, status-a, dirua, ideologia... beste gai batzuk daudela hemen, agian soziologoek aztertu beharko lukete hori.

Gaiz aldatuko dugu orain, eta genero kontuetara etorri. Emakume izateagatik, musikaren munduan, oholtzan, ezin batzuk, min batzuk, sentitu al dituzu?

Oholtzan baino gehiago oholtza atzean. Baina ezberdintasuna aurkitu dut mundu akademikoan eta mundu akademikotik kanpo. Mundu akademikoan gertatzen dira generoarekin zerikusia

daukaten istorioak, baina oso beste-lakoak dira, oso ezberdinak. Ni gertatu izan naiz ikastaro batean, —agian berrogei mutilen artean bi neska bakarrik, baina horretara ohitua nago— eta klasera iritsi, baita oso matxista fama zeukan irakasleren baten klasera ere, eta bion arteko tratua oso ona sumatu, arazorik ez. Lanera esertzen zarenean horretaraxe zaude, eta irakaslea ere bai. Baina herri giroan eta txaranga edo bandaren inguruan min gehiago sentitu izan dut. Esate baterako askotan entzun dut, eta baita musikari profesionalen ahotan ere, "joder, itxura hutsari begiratuta esango nuke horrek ederki jotzen duela!". Eta beti mutilekin hori, itxura hutsagatik! Baina ez duzu entzun ere egin eta! Horrelako aprioriak markatzen dira. Eta apriori horiek pasilloetan, tabernan, komentarioetan, umorean.sor-

AZKEN HITZA

Biblia

"Daniel Kyentzi frantziarra da saxofoiaren musika garaikidearen sortzaile handia. *Freelance* bezala bizi da, eta agian bera da jotzetik bizi den bakarra. Makrotesi bat egin zuen, saxofoi familia guztiaren, zazpi saxofoi ezberdinen, jotzeko nota aukera guziak idatziz. Dena. Jotzeko era berriak. Teknika berri guziak sailkatu zituen eta nola egin azaldu zuen. Gure biblia hori da. Eta horretatik hartu dute konpositore guziek. Autodidakta ez ezik ameslaria ere izan zen. Daniel Kyentzik bizitza bat asmatu egin zuen ez zegoen lekutik, bizitzeko modu bat. Saxo garaikideko kontzertista ez zen existitzen, lanbide hori ez zegoen, eta berak asmatu egin zuen".

tzen direla ere esango nuke. Ez dute jotzearekin berarekin inongo loturarik! Eta neskak, edo ni behintzat askotan diskretuago, uzkurrago, gehiegi nabarmendu nahi izan gabe ibili naiz eta horrela “itxura hutsagatik” ez omen da ondo jotzen dugun ikusten, eta askotan entzun eta gero onartzen zaigu ondo jotzen dugula. Ikusi beharko litzateke taberna horretan, bazkari haren ostean egindako txisteeetan, pasilloan ez dakit zer esan zidatenean hain gustura eta eroso sentitu ote nintzen eta gero entsegura nola iritsi nintzen... Konturatu naiz ustez apriori ematen ez zidaten balioa demostratu nahi izanak izugarritzko nekea sortu didala urtetan eta karga hau uzten ikastea garrantzitsua dela gero norbere proiektuetan sinestu eta aurrera egiteko. Sortzeko kargarik gabe egon beharra dago.

Ornitorrinkus emanaldia bi emakumek sortua da, Maialen Lujanbiok eta zuk. Nondik abiatzen da dena? Kezka komunetatik? Esperimentatu nahi batetik?

Kezka komun batzuk, eta gero bakoitzak beretik atera nahia. Eta horrekin bat guk esan nahi duguna esan nahi bat. Maialen dago alde batetik, beti gai-jartzaile bat, beti abiapuntu bat, eta beti erantzunez bezala ari da bertsotan. Eta nik ere har hori neukan, “ez dakit nondik deitu didate eta hura joko dut, eta beti beste batzuek jarritako partiturari erantzunez nabil”. Eta bestalde niri musika garaikidea gustatzen zait eta hor proposamen bat egin nahi nuen, nire proposamena, eta puntu horretan geunden biak. Horrez gainera iruditzen zitzaigun bi jardunak ongi etor zitezkeela bat, eta zerbait egin zitezkeela. Alde batetik bertsoa, hain tradizionala, edo tradizioetik datorrena, eta bestetik musika garaikidea, abangoardia nolabait. Eta esaten den bezala abangoardia eta tradizioa ez daude hain aparte, eta biak maila berean jartzeko ahalegin bat ere izan da. Eta modu trinko batean gai batzuk proposatu eta ematea; era berritzaile batean baina xume, esnobismo nahirik gabe.

Musikan ere, eta jazzean bezala garaikidean, badira inprobisatzaileak. Posible da bien arteko inprobisazio jardun bat egitea?

Oso kurioa da, normalean bertsolariak baitira inprobisatzen dutenak, eta guk partituretako jotzen dugu. Kasu honetan gehiago da alderantziz. Baina biok inprobisatuz zerbait egin ote litekeen, baliteke, Maialenek inprobisatu dezake eta nik erantzun, eta inoiz saiakeraren bat egin dugu, hoskidetasunarekin-eta, baina hor ari gara, esperimintatzen, eta bilatzen, eta beraz ez da proiektu itxi bat, baizik eta emanaldirako bilaketa lan bat, esperimintazioa. Beraz, inprobisazioa? Gerta daiteke, baina nik uste dut gure nahia ez dela hainbeste hori izan, ez dugu esan “inprobisatzera goaz”, baizik eta “gaiak lantzen ari tuko gara”. ■

TXIKIPOLIT JATETXEA

Musika plaza.

20800 Zarautz

Tel: 943 83 53 57

e-posta: info@txikipolit.com

web orria: www.txikipolit.com

Natalia Polito, dokumentalgilea

«Beharrezkoa da monopolio informatiboa apurtzea»

2001eko krisialdiak eta ondorengo hilabeteetako gertaerek mundu osoko telebistetan hedatu zituzten Argentinako irudiak. Haietako asko dokumentalista ezezagunek grabatu zituzten. Izan ere, Euskal Herrian ez bezala, Argentinan luzea da borrokak filmetan jasotzeko ohitura, eta Fernando Birri, Raymundo Gleyzer edota Pino Solanas dira tradizio horren lekuko. Natalia Polito (Buenos Aires, 1974) aipatutakoek egindakoari jarraipena ematen saiatzen direnetako bat dugu. Udan Euskal Herrian harrapatu genuen, azken lanak erakusten.

ALVARO HILARIO P. DE SAN ROMÁN

Argazkiak: Judith Fernandez

Birriren eskolak 50 urte bete dituen honetan, dokumental argentinarrek ezaugarri propioak mantentzen dituela esan al daiteke?

Gure dokumentalaren jatorria 50eko hamarkadako bada ere, lan aipagarrienak 70ekoak dira; urte haietakoak dira Raymundo Gleyzerren *Cine de la Base* edota Pino Solanasen *Cine de la Liberación* egitasmoak, biak 1976ko Kolpeak zapuztuak, Gleyzer bahitu eta desagerrarazi egin baitzuten. Egungo dokumentalistok euren lanari jarraipena eman nahi diogu eta lan horrek erabilitako metodologiarekin eta zinera erakarri nahi dugun ikusleriarekin du zerikusia, baita jorrazten ditugun gaiekin eta berriztapen estetikoekin ere. Gaietan, ildo bera dugu: giza mugimenduek bultzatutako borrokak, 70eko ikasleak edota 90eko langabetuak; hedabide handiek isilarazitako ahotsak. Borrokalariak dira, beraz, filmetako protagonistak. Bestalde, *Cine de la Base* planteamenduaren baitan, filma ekoiztea ez zen zeukaten ardura bakarra, berau banatzea eta ohikoa ez zen ikusleengana helaraztea ere lan garrantzitsuak ziren. “Fabrika bat, zine areto bat” zen lema. Gaur, fabrikarik ezean, plazak,

elkarretaratzeak eta mugimenduen egoitzak ditugu areto.

Esaten duzunaren arabera, zinegileen eta giza mugimenduen arteko elkarlana dagoela ematen du.

Borrokan daudenek euren historiak kontatzeko gai izan daitezela nahi dugu eta teknologia berriak ezagutu eta erabiltzeko ikastaroak antolatzten ditugu. Hala ere, hamaika zeregin dituenari beste ardura bati eusteko eskatzea ez da xamurra. Ondo legoke mugimendu bakoitzeko berriemai-

le bat egotea, baina, momentuz, dokumentalgileak gara lanari eutsi behar diogunak. Mugimendukoak poliki-poliki joango dira sartzen, praktikaren bidez.

Zinearen inguruko teknologia gero eta merkeagoa da. Lagungarria al da hori zuen helburuetarako?

Bai, zinematik bideora eman zen jauzia eta Internet garrantzitsuak dira oso, tresna jendearengana hurbiltzen baitute. Dena dela, kontu handiz ibili behar dugu eta jasotzailearen arabera tresnak aukeratu. Hots, auzo txiro bateko biztanleei zuzentzeko hobe dugu telebista erabiltzea, Internetik ez dutelako. Telebista atsegin dut boteretsua delako. Nire ustez, kartelak jartzea ekintza zahartua da, ez du ezertarako balio. Telebistak aldiz, ideiak zabaltzerakoan indar itzela dauka. Horregatik, lehenetasuna ematen diogu herri telebistak sortzeari. Azken urteotan horretara zuzendu ditugu ahaleginak; piketeroek, herri batzarrek eta dokumental taldeek bat eginez, Buenos Aires Handian hainbat proiektu jarri dituzte abian, *TV Piquetera* kasu. Duela hogeita hamar urte bezala, beharrezkoa dugu albisteen gaineko monopolioa apurtzea.

Zeintzuk dira, zure ustez, Argentinako telebistaren eta hemengoaren arteko aldeak?

Hemengo telebista kateen albistegiak ikusita, Argentinan albistegirik ez dagoela esan daiteke. Asteburuetan, adibidez, ez dago izen hori darman telesaierik ere! Zuenen ulertu dute hedabideen rola eta pentsamendu bakarra sortzeko duten garrantzia.

Zelakoa da dokumental argentinarraren osasuna?

Asko dira zeregin hauetan gaudenak eta dokumentalaren egoera ona da. Badira, batetik, 2001a baino lehenago lan egiten hasiak diren dokumentalgileak, *Boedo Films* eta *Cine Insurgente* beza-

lakoak, eskarmentu handikoak. Haietako asko urtebete duen DOCA (Argentinako Dokumentalgileak) elkartearen daude eta elkarte honen helburuetako bat da diru-laguntza guztiak ez daitezela joan ekoizpen enpresa handietara, telebistara. Gehienak dokumental luzeak oso baliabide gutxirekin egitera ohituta daude. Bestetik, 2001eko *Argentina* ostenen jaio diren taldeak daude. Hauek nahiago dute auzoetan lan egin eta *TV Piquetera* bezalako proiektuak bultzatu: hamabost minutuko filmak, kontraintormazioa zuzenduak gehienbat. Argentina barnealdean hainbat talde dauden arren –Saltako *Wayruru*, Rosarioko *La Conjura* TV edota Kordobako *Cuarto Patio*–, gehienak Buenos Aires hirikoak dira. Azken hilabeteotan ikusgai egon diren luzemetraien artean, *La Crisis causó dos muertes* (Escobar eta Finyarb, 2007), *Corazón de fábrica* (Ardito eta Molina, 2007), *Yo pregunto a los presentes* (Guzzo, 2007) eta *Gaviotas Blindadas* (Mascaró, 2006) nabarmendu ditzakegu. Lehenengoa hedabideen lanaren inguruko hausnarketa sako- na da eta agerian uzten du hedabide handiek berriak nola aurkezten dituzten, nola esaten duten gezurra. Mascarórena interesgarria da, oso baliabide urriekin eginda dagoen arren bost urteko lanaren ostean argitaratu ateratzea lortu dutelako. Bertan, Argentinan isilarazita egon den

Herriaren Armada Iraultzailea, Argentinako gerrilla marxista da protagonista.

Eta zeintzuk dira zuk ekarri dituzun lanak?

MTD *Maximiliano Kosteki*, *Cromañón* eta *Wall-mapu* ordu erdiko informeak dira, piketeroek eta maputxeek bizi dituzten egoerak salatzen eta ezagutarazteko eginak. *Yaipota ñande igüi* (Gure lurak nahi ditugu), berriz, ordu eta erdiko filma da eta zine-areto komertzialetan ikusgai egon da. Guaraniak euren lurak defendatzen erakusten ditu. ■

Txapela

buruan
to ibili munduan

Narrika, 18. Donostia

telf. 943428299 www.txapelaburuan.com

Munduko Errugbi Kopa

Hogei talde, mele bakarra

Seigarren Munduko Errugbi Kopa abian jarriko da irailaren 7an, Parisen, eta hilabete eta erdi iraungo du –finala urriaren 20an jokatuko da–. Hogei herrialdek jardungo dute lehian, eta 48 partida jokatu dira. Euskal Herriatik hurbil bi lekutan izango da ikusteko aukera, Bordelen eta Tolosan (Okzitania). Hona jakin beharrekoak.

AURREKO BOST MUNDUKO KOPETAN hego hemisferioko taldeak gailendu dira, hots, Zeelanda Berria, Australia birritan eta Hegoafrika. 2003an irabazi zuen lehenbizikoz Europako talde batek: Ingalaterrak. Aurtengoa Frantzia jokatu da hein handi batean, eta, hain justu, herrialde horrek irabazi nahi du kosta ahala kosta kopa. Bertan ariko da, gainera, euskal jokalaririk bakarra: Imanol Harinordoki.

Kopa irabazteko hautagaiei gainbegiratura, Zeelanda Berria agertzen da indartsuen. Hori, halere, beti gertatu izan ohi da Munduko Kopa hasteko garaian, jokorik ikusgarriena eta indartsuena egiten baitu. Gero, ordea, beti falta izaten du zerbait finalera heltzeko. All Blacksek irabazi zuten azken Hiru Nazioen Torneoa –hego hemisferioko txapelketarik handiena–, soilik partida bat galduta. Udan jokaturiko test-partidetan ia dena irabazi du. Partida bakoitzaren hastapenean Hanka dantzarekin ezarri nahi izango dute errespetua, maorien borrokarako dantza baita.

Australiak birritan irabazi du Munduko Kopa. Iaz finala galdu zuen, eta kasik jokalaririk multzo bertsua darabil. Hiru Nazioen Torneoan Zeelanda Berria menderatu zuen, eta badirudi indarrean helduko dela. Hegoafrikak joko eraberritua erakutsi du Hiru Nazioen Torneoan, eta oso aintzat hartu beharreko taldea da. Aitzinean tinko dihardu, sutsu jokatu. Ingalaterrak lau urte eman ditu burua altxa ezinda, 2003ko Munduko Kopa irabazi ondoren. Otsailean jokaturiko Sei Nazioen Torneoan ere ahul jardun zuen. Badirudi Wilkinsonen jokatzaren ez duenean norabidea galduta aritzen dela, baina

KOLDO ALDUNTZIN

Wilko itzuli da eta itxaropentsuago dira ingelesak. Irlandak oso bolada gozoan dihardu azken sei urteotan, eta kasik ohiko jokalaririk multzo bertsuarekin zerbait handia egiteko asmo osoa du.

Gainerakoei dagokienean, Argentinak gora egin du, eta oso emaitza onak ukan ditu azkenaldian. Zoritxarrez, ordea, Martin Gaitanek ez du jokatzetik izango azken lagunarteko partidari bihotzeko arazoak izan zituelako. Miarritzeko jokalaria hutsunea garrantzitsua izango da. Samoak eta Fijik oso joko berezia egiten dute, sutsua eta norbanako jokoan oinarritua. Ezin da inoiz jakin noraino hel daitezkeen. Galesek nahikoa egingo luke final-laurdenetara heltzearekin.

Urtez urte

Munduko Kopa 1987an abiatu zen eta Aucklanden (Zeelanda Berria) jokatu zuten finala. Lehiatutako hamabost taldeen artean, Zeelanda Berriko David Kirk kapitainak jaso zuen lehen kopa, ekainaren 20an. Frantzia izan zen txapel-dunorde eta Gales Herrialdea sailkatu zen hirugarren. Hegoafrikak ez zuen jokatzetik izan arrazakeria kontuengatik. Bigarren Kopa 1991n Europan jokatu zen, eta finala Londresko Twickenham zelai mitikoan egin zen, non Australiak etxeko taldea mende hartu zuen. 1995koa Hegoafrikari jokatu zen, eta lehenbizikoz jardun zuten Springbooksek, arrazakeri arazoak gaindituta. Oraingoan 16 talde lehiatu ziren, eta Hegoafrika, Bolikosta eta Samoa gehitu ziren. Hegoafrikak irabazi zuen, Frantzia mende hartuta, eta Nelson Mandela lehendakariak eman zuen kopa. 1999an hogei talde aritu

ziren, eta Europan jokatu zen. Cardiffeko Milurte Estadio berrian jokatu zen finala, eta Australiak mendean hartu zuen Frantzia. Uruguai eta Espainia izan ziren berritasuna. Azken Munduko Kopa (2003) Australian jokatu zen hein handi batean, eta aurrenekoz Europako talde bat nagusitu zen: Ingalaterra. Berriro hogeitasei talde lehiatu ziren, eta Georgia aritu zen Espainiaren ordean.

Jokalaria aipagarrienak

Serge Betsen (Frantzia) kontuan hartzekoa da aurtien lehiatuko diren jokalaria azpimarragarrien artean. Kamerunen sortu zen orain dela 33 urte. Miarritzeko jokalaria da eta Frantziako Maila Nagusiko ligan dihardu, Top 14an. Hirugarren lerroa da, 1,82 metroko garai du eta 92 kilo. Frantziako Maila Nagusiko Liga hirutan irabazi du (2002, 2005 eta 2006). Horrez gain, Sei Nazioen Torneoako Gran Slama birritan irabazi du Frantziarekin (2002 eta 2004) eta klub arteko Europako Kopako finala jokatu zuen iaz. Bigarren aldiz jokatu du Munduko Kopa. Edozein taldek bere egin nahi lukeen jokalaria horietakoa da, jokalaria sutsua, bizia eta mugikorra; bere dohain nagusia defentsan du.

Richie Maccaw (Zeelanda Berria). All Blacks kapitaina da, eta hirugarren lerroan jokatu du. Jokaldi gehienetan hartzen du esku, eta plakatzaile aparta da. Dagoeneko lau aldiz irabazi du Hiru Nazioen Txapelketa eta Super 14a hirutan. All Blacksek 2005 eta 2006an Europan jokaturiko test-partida guztiak irabazi ditu.

Joe Rokocoko (Zeelanda Berria). Jonah Lomuren ordezkaria dela diote, baina aski desberdina da. Bost urte zituela heldu zen Zeelanda Berrira. Hegalean jokatu du eta 10 segundo eta 66 ehunenean egiten du 100 metroko lasterketa.

Daniel Carter (Zeelanda Berria). Munduko Kopa honetako interesgunea izango da. Joko zabalzaile da, eta oso joko zehatza egiten du zangoz. Canterbury Crusaders taldean dihardu, eta ohikoa da Hiru Nazioen Torneoan eta Super 14an; bikain zabalitzen du jokoak.

Stephen Larkham (Australia). Joko zabalzaile inteligentea da eta ohikoa da Hiru Nazioen Torneoan eta Super 14an. Pausatu egiten duen itxura ematen du, baina aingira baten modura mugitzen da.

George Gregan (Australia). Zambian sortu zen duela 35 urte, eta urtebete zuela emigratu zuen. Munduko Kopa honetako beteranoa da. Munduko errekorra du selekzio batean partida gehien jokatu (127). Munduko txapelduna izan zen 1999an eta txapeldunordea 2003koan. Hiru aldiz irabazi du Hiru Nazioen Torneoa.

Schalk Burger (Hegoafrika). Bere aita Springbooks ohia da. Schalkek 24 urte ditu eta

Imanol Hariñordoki izango da euskal jokalaria bakarra seigarren Munduko Kopa honetan, eta Frantziarekin ariko da. Miarritzen dihardu, Frantziako Top 14 Liga Profesionalean. Garazin (Nafarroa Beherea) sortu zen, 27 urte ditu, 1,92 metroko garaiera eta 102 kilo. Aitzin-multzoan jokatu du, hirugarren lerroan. Euskara du ama hizkuntza, baina gaztetxoa zela utzi zion erabiltzeki. Garazin egin zituen bere lehen urteak errugbian, baina Pauera (Biarno) jo zuen. Talde horrekin Europako Challengea irabazi zuen, 2000. urtean. 2004an, Miarritzek fitxatu zuen. Lapurtarrarekin Frantziako Maila Nagusiko bi liga irabazi ditu (2005 eta 2006). Klub arteko Europako Kopako finala ere jokatu zuen 2006an eta bigarren Munduko Kopa jokatu du. Erabateko jokalaria da, eta bere lerroan Europako onenetakoa. Zelai osoan aritzen da eta bere ahalmenik esanguratsua alboko sakean du.

Euskal jokalaria gehiago ere izan dira aurrekoetan: 1997an, Partrice Lagisquet, Serge Blanco, Paxkal Ondarts eta Jean Condom, Frantziarekin; 1991n, Serge Blanco, Partrice Lagisquet, Paxkal Ondarts eta Gregorio Laskube, Frantziarekin; 1995ean, Jean-Michel Gonzalez, Frantziarekin; 1999an, Francisco Puertas eta Aitor Etxebarria, Espainiarekin; eta 2003an, Pepito Elhorga eta Imanol Hariñordoki bera.

plakatzaile sutsua eta arriskutsua da. Horregatik, txartel hori eta gorri dezente jasotzen du. Energia handia erabiltzen du kontrarioaren defentsa hausteko. 2004an 21 urte azpiko Munduko Kopa irabazi zuen eta Kopako jokalaririk onena hautatu zuten. Iaz lesio larria izan zuen Eskoziaren aurka, baina ongi osatu da. Stormes taldearekin jokatu du Super 14an.

Bryan Habana (Hegoafrika). Hiru laurdenetako lerroko hegala da, tximista bezalakoa eta bihurria jokoan. Zazpiko –zazpi jokalariko taldeen– errugbian aritua da eta jokalaririk onena hautatu zuten jokalaria beltzen artean, 2005ean.

Jonny Wilkinson (Ingalaterra). 27 urte ditu eta joko zabalzaile da. Newcastle jokatu du eta Ingalaterra selekziooko barometroa da; berak nola jokatu taldeak hala jokatu du. Orain dela lau urteko Munduko Kopa irabazi zuen, baina geroztik ezin izan du sasoi-jardun, hainbat lesiorengatik. Teknika aparta du zangoko jokoan, entrenamenduetan. Bikain zabalitzen du baloia eta Zeelanda Berriko Carterren antza du joko eran.

Brian O'Driscoll (Irlanda). Irlandako kapitain esanguratsua da. Hiru laurdenetako lerroko erdia da. Ez du jokaterik izango Kopako lehen partida, abuztuaren 16an kolpe bat hartu zuelako sudurrean, Baionaren aurka. Jokalaria osoa da eta biko aparta osatzen du D'Arcyarekin. Oso jokalaria indartsua eta sutsua da.

Paul O'Connell (Irlanda). Igerilari eta golf-lari ohia. Hirugarren lerroan jokatu du, 1,98 metroko garaia du eta 116 kilo; oso teknikoa da. Limerickeko Munster probintzian jokatu du.

Shane Williams (Gales Herrialdea). 2005eko Sei Nazioen Torneoako Gran Slama irabazi zuen eta 2003ko Munduko Kopan final-laurdenak jokatu zituen Zeelanda Berriren aurka, hegaletako jokalarien artean onenetakoa izan zen. 30 urterekin, 1,70 metroko garaiera eta 77 kilo ditu. Erritmo aldaketak eta sigi-saga ikusgarriak egiten ditu. ■

Imanol Hariñordoki.

datutan

Multzo bakoitzeko taldeei buruzko xehetasunak:

Ameriketako Estatu Batuak (1975):
Munduko sailkapeneko postua: 14.
Entrenatzailea: Peter Thorburn.
Lorpenak Munduko Kopan: lau aldiz aritu da.
Ez da inoiz final-laurdenetara sailkatu.
Jokatuak: 13 partida (2 irabazi, 11 galdu).

Hegoafrika (1889):
Munduko sailkapeneko postua: 3.
Entrenatzailea: Jake White.
Lorpenak: hiru aldiz aritu da. Txapelduna 1995ean, finalerdietara heldu zen 1999an eta final-laurdenetara 2003an.
Jokatuak: 17 partida (14 irabazi, 3 galdu).

Ingalaterra (1871):
Munduko sailkapeneko postua: 6.
Entrenatzailea: Brian Ashton.
Lorpenak: bost aldiz jardun du. Txapelduna izan zen 2003an, finalista 1991n, finalerdietara heldu zen 1995ean eta final-laurdenetara 1987 eta 1999an.
Jokatuak: 28 partida (20 irabazi, 8 galdu).

Samoa (1924):
Munduko sailkapeneko postua: 10.
Entrenatzailea: John Boe.
Lorpenak: lau aldiz jardun du. Final-laurdenetara heldu zen 1991 eta 1995ean.
Jokatuak: 16 partida (8 irabazi, 8 galdu).

Tonga (1923):
Munduko sailkapeneko postua: 17.
Entrenatzailea: Adam Leach.
Lorpenak: lau aldiz jardun du. Ez da inoiz sailkatu final-laurdenetara.
Jokatuak: 13 partida (2 irabazi, 11 galdu).

Australia (1949):
Munduko sailkapeneko postua: 4.
Entrenatzailea: John Connolly.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Txapelduna izan zen 1991 eta 1999an, finala jokatu zuen 2003an, finalerdietara heldu zen 1987an eta final-laurdenetara heldu zen 1995ean.
Jokatuak: 29 partida (24 irabazi, 5 galdu).

Fiji (1913):
Munduko sailkapeneko postua: 11.
Entrenatzailea: Liyasi Tabua.
Lorpenak: lau aldiz aritu da. Final-laurdenetara heldu zen 1987an.
Jokatuak: 11 partida (3 irabazi, 8 galdu).

Gales Herria (1881):
Munduko sailkapeneko postua: 9.
Entrenatzailea: Gareth Jenkins.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Finalerdietara heldu zen 1987an eta final-laurdenetara 1999 eta 2003an.
Jokatuak: 21 partida (12 irabazi, 9 galdu).

Japonia (1926):
Munduko sailkapeneko postua: 18.
Entrenatzailea: John Kirwan.
Lorpenak: bi aldiz aritu da. Ez da inoiz sailkatu final-laurdenetarako.
Jokatuak: 16 partida (1 irabazi, 15 galdu).

Kanada (1965):
Munduko sailkapeneko postua: 13.
Entrenatzailea: Ric Suggitt.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Final-laurdenetara heldu zen 1991n.
Jokatuak: 17 partida (6 irabazi, 11 galdu).

Errumania (1931):
Munduko sailkapeneko postua: 15.
Entrenatzailea: Daniel Santamans eta Robert Antonin.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Ez da inoiz sailkatu final-laurdenetarako.
Jokatuak: 16 partida (4 irabazi, 12 galdu).

Eskozia (1873):
Munduko sailkapeneko postua: 7.
Entrenatzailea: Frank Hadden.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Finalerdietara heldu zen 1991n eta final-laurdenetara 1987, 1995, 1999 eta 2003an.
Jokatuak: 24 partida (14 irabazi, 9 galdu eta 1 berdindu).

Italia (1928):
Munduko sailkapeneko postua: 12.
Entrenatzailea: Pierre Berbizier.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Ez da inoiz sailkatu final-laurdenetarako.
Jokatuak: 16 partida (5 irabazi, 11 galdu).

Portugal (1926):
Munduko sailkapeneko postua: 21.
Entrenatzailea: Tomaz Morais.
Lorpenak: lehenengoz ariko da.
Jokatuak: bat ere ez.

Zeelanda Berria (1892):
Munduko sailkapeneko postua: 1.
Entrenatzailea: Graham Henry.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Txapelduna izan zen 1987an, finalista 1995ean eta finalerdietara heldu zen 1991, 1999 eta 2003an.
Jokatuak: 31 partida (26 irabazi, 5 galdu).

Argentina (1899):
Munduko sailkapeneko postua: 8.
Entrenatzailea: Marcelo Loffreda.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Final-laurdenetarako sailkatu zen 1999an.
Jokatuak: 18 partida (6 irabazi, 12 galdu).

Frantzia (1919):
Munduko sailkapeneko postua: 2.
Entrenatzailea: Bernard Laporte.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Finalera heldu zen 1987 eta 1999an, 3. sailkatu zen 1991 eta 1995ean, 4. izan zen 2003an.
Jokatuak: 29 partida.

Georgia (1961):
Munduko sailkapeneko postua: 17.
Entrenatzailea: Claude Saurel.
Lorpenak: behin aritu da, eta ez zen sailkatu final-laurdenetarako.
Jokatuak: 4 partida (0 irabazi, 4 galdu).

Irlanda (1874):
Munduko sailkapeneko postua: 5.
Entrenatzailea: Eddie O'Sullivan.
Lorpenak: bost aldiz aritu da. Lau aldiz sailkatu da final-laurdenetarako.
Jokatuak: 21 partida (11 irabazi, 10 galdu).

Namibia (1990):
Munduko sailkapeneko postua: 23.
Entrenatzailea: Johan Venter.
Lorpenak: bi aldiz aritu da, eta ez da sailkatu final-laurdenetarako.
Jokatuak: 7 partida (0 irabazi, 7 galdu).

Zelaiak:

Bordele (Frantzia).
Izena: Chaban-Delmas
Ikusle kopurua: 73.440

Cardiff (Gales Herria).
Izena: Milurte Estadioa
Ikusle kopurua: 73.350

Edinburgo (Eskozia).
Izena: Murrayfield
Ikusle kopurua: 68.000

Lens (Frantzia).
Izena: Felix Bollaert
Ikusle kopurua: 41.400

Lyon (Frantzia).
Izena: Gerland
Ikusle kopurua: 41.100

Marsella (Frantzia).
Izena: Belodromo Estadioa
Ikusle kopurua: 59.500

Montpellier (Frantzia).
Izena: Mosson Estadioa
Ikusle kopurua: 33.650

Nantes (Frantzia).
Izena: Beaujoire estadioa
Ikusle kopurua: 38.100

Paris (Frantzia).
Izena: Printzeen Parkea
Ikusle kopurua: 47.870

Paris. Saint-Denis (Frantzia).
Izena: Frantzia Estadioa
Ikusle kopurua: 80.000

Saint-Etienne (Frantzia).
Izena: Geoffroy Guichard Estadioa
Ikusle kopurua: 35.650

Tolosa (Okzitania).
Izena: Udal Zelaia
Ikusle kopurua: 35.500

Palmaresa

Urtea	Txapelduna	Txapeldunordea	Emaizta	Lekua
1987	Zeelanda Berria	Frantzia	29-9	Auckland (Z.B.)
1991	Australia	Ingalaterra	12-6	Londres (Ingalaterra)
1995	Hegoafrika	Frantzia	15-12	Johanesburgo (Heg.)
1999	Australia	Frantzia	35-12	Cardiff (Gales)
2003	Ingalaterra	Australia	20-17	Sydney (Australia)

Bitxikeriak

Munduko Kopan aritutako jokalaririk garaienak:
Derwyn Jones (Gales Herrialdea), Martin Bayfield (Ingalaterra) eta Richard West (Ingalaterra): 2,08 metro.

Munduko Kopan aritutako jokalaririk baxuena: Masami Horikoshi (Japonia): 1,58 metro.

Jokalaririk pisutsuena: Census Johnston (Samoa): 130 kilo. Aurten ariko da, eta orain dela bi sasoi Miarrizen aritu zen jokatzeko.

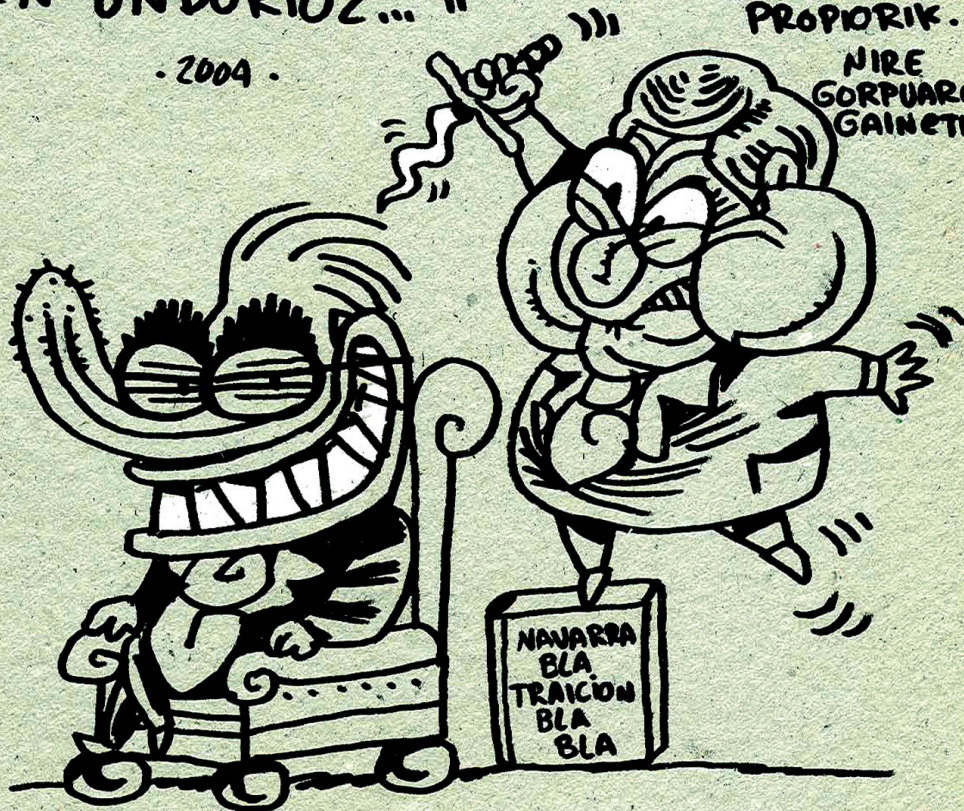
ITXAROPENA - BEHINGOAGATIK - SANTZEN ELEETATIK heldu ...

"OPOSIZIOA IKUSITA, UPN EZ DA
DIPUTAZIOTIK ATERAKO,
EZ BADA BARNE KRISI
BATEN ONDORIOZ... "

. 2004 .

TALDE
PARLAMENTARIO
PROPIORIK... ?

NIRE
GORPUAREN
GAINETIK!

Ikurra ikurrin, kurrin

Prezintatu eta presurizatutako batiskafo batean konkistatu dute Ipar-poloaren ur sideral izoztua.

Petrolioaren eta gasaren salmenta erraldoiei esker, ongi olioztatuta dago makinaria militar errusiarra.

Taiga, tundra eta iceberg tontoretan ari da gorotza barreiatzen Putinen hartz orojalea, garai batean etsitako bazter-eremuak berriz ere markatzen.

Begitan hartu du munduak Kremlina, itsas azpiko lur-plataformaren ertzetan platinozko zikaia ezarri eta segituan. Esan diote bandera bat ez dela ezer. Moskuk ezarritako metalezko xafla hiru koloredun horrek ez duela ezer balio.

Baina, gerraontzi zaintzaileak agindu ditu Kanadak, badaezpada. Makarrak garbitu dizkiete Estatu Batuek beren radarrei, eta bekarak urpeko ontziei. Norvegiak dio ur horietan sarri bainatua dela bera, bikinirik batere gabe.

Ikurra, ikurrin.

Han eta hemen, kurrin: norberarena ez bada, ezatsegin.

* * *

Ikurrina bai, espainola ez! Udatan errepikatzen den leloa da aurreko hori, hegoaldeko parte hauetan. Modurik ozenean, hiriburuetakoa jaietan. Festen programan sartuta ote?

Espainia monarkiko, frankista eta neokonstituzionalarena da *espainola* deritzotena, (*estatu espainiarrarena*, ekitaldi horiek sustatzen dituzten abertzale puruen hiztegiarekin zurrin izanik).

Gorria eta horia. *Piperpotoa* esaten genion gaztetan, politika zer den deskubritu aurretik.

Baina, Espainiak bazuen beste bandera bat... Errepublikakoa. Ahaztuta eta lurperatuta akaso? Edozelan ere, ez dira denak berdinak. Ez kolorez, ezta esanguraz ere.

Ala bai?

Gorri, zuri, berde margotu dugu ikurrina.

Horra koloreak. Horra ortzadarra.

J. I. Basterretxea

Erro

Apalategi

Horra nazioak...

John Stuart Mill logika zale britainiarraren *desberdintasunen metodoa* delakoaz baliatuta, erraz antzeman daiteke ezen arazo eta ezinegon abertzale gehienen orpoa dela kolore beilegia. Urrearen koloreak asaldutzen eta espantatzen ditu abertzaleak, hegoaldean. Proletario abertzaleak ez du begi onez ikusten mea aberatsa, are gutxiago jai- eta opor-usain gurietan.

* * *

Horretara, gazi-antzez batek gorritzen dizkit begiak: geurea eskatzeko –ikurrina, kasu hone tan– zer beharrezkoa den –batzuentzat– bestea –Espainia– izendatzea. Konjuratu nahi den mamua aipatzen den modu berean egiten dela iruditzen zait... Kupel desberdineko sagardoak dira politika eta magia. Ahaztuta?

Ematen dit ezen, zerbaiten alde egiteko, beste zer edo zeren kontra egin beharra dagoe la. Horien ustez, hala da.

Are esango nuke, zeren laidoztatzen den bigarren horren erreferentzia etengabeak ezaugarritzen eta definitzen baitu lehenaren aldeko ekinbidea. Hori bai tamala.

Da, nolabait esanda: gurearen alde, baina bestearen diskurtso dominatzailearen baitan, hark definitutako eremu eta esparruaren barnean.

Da, argi esateko: Euskal Herria-edo definitzeko, Espainiaren beharra edukitzea odol-zainetan.

Politikoki, pobrea iruditzen zait atzerri –Espainia– hurbil hori beti erreferentzetat hartzea. Edozertarako ere. Demagogikoki, badu bere indarra, eta ase. Noski.

Erro, Apalategi jaunak –udagoienari ekiteko, jada ez baita andererik gure lumen artean...– non harrapatu zaituztete albiste koloretuok?

Mendian nintzen ni, sokatik esekita. “Beltza bidaliko diat, baina piratena! Anarkista izateko ere, ez duk-eta batere balio”, diost martiztar herrenak –behin egongo Nafarroako mendi gandor horietan *euskaltelen* estaldura, eta hara...–. ■

Politikoki, pobrea iruditzen zait

atzerri hurbil hori –Espainia–

beti erreferentzetat hartzea.

Edozertarako ere. Demagogikoki,

badu bere indarra, eta ase. Noski

LUPAREKID
Juan Cruz Lakasta

KAZETARIA

Pospolo umelak

F

iskaltzak bi eta lau urte bitarteko espetxe zigorrak eskatu ditu *Iruñerria piztera goaz!* kanpaina parte hartu zuten hamalau gazterentzat. Zigor eskaera ikusita, pentsa liteke kanpaina piromano talde batek antolatu zuela eta Iruñerria osoari su eman ziotela. Foru hiriburuko zahar-etxeak, haurtzaindegiak, erietxeak erre zituztela, zaharrak, haurrak, eriak barruan zirela.

Kanpaina, jakina, ez zen halakoa. Aitzitik, kontzientziak besterik ez zituzten piztu nahi. Autogestioa, gaztetxeak, lokalak aldarrikatu nahi zituzten, betiere desobedientzia zibil, publiko eta ez bortitzaren bitartez. Aurtengo maiatzean, udal hauteskunde kanpaina egiten zuten bitartean, gazteotako batzuk garabi batera kateatu ziren San Agustín karrikan, Euskal Jai Gaztetxea zegoen orubean, Udalak eraiki nahi duen zentro hidrotermaleko lanetan. Beste bik Labrit aldapan trafikoa moztu zuten, besoak elkarri kateatuz, hormigoiz beteriko bidoi baten barruan.

Poliziak kateatu ziren gazteak ez ezik, sostengu keinu moduan haien alboan modu baketsuan eseri zirenak ere atxilotu zituen. Eta fiskaltzak antza guztiak espeteratu nahi ditu. Oraingoz, haietako hamalaurerentzat bi eta lau urte bitarteko espetxe zigorra eskatu du. Eta atxiloturiko beste 53 gazte oraindik zigor eskaeraren zain dira.

Egoeraren larritasuna gardenkiago, gordinkiago azaltze aldera adibide zehatz bat: M.-k, 28 urteko erizain iruindarrak bi urte eta erdi igaro ditzake espetxean besterik gabe udaltzainen aitzinean modu baketsuan esertzeagatik.

Fiskalak zigor eskaera egin du, baina ez dago fiskalarentzako zigor eskaera egiten duenik. Pena da. Izan ere, bistan da zigor eskaera bidegabekoa egin duela, irizpide juridikoen gainetik politikoak lehetsiz, zigor eredugarria bilatzeko xedearekin. Funtzionario, epaile, fiskal batek haren lana jakinaren gainean gaizki egitea prebrikazioa da. Eta gainera kasu honetan bada larrigarririk:

MIKEL SAIZ

abuztukoatasuna. Izan ere, lege-hausteak gaez egitea, gauekotasuna, larrigarria bada, halako eskaera bat abuztuaren erdian plazaratzea, ahalik eta oihartzunik txikiena izan dezan, zalantzarik gabe larrigarri behar da izan.

M. poliziaren aitzinean esertzeagatik bi urte eta sei hilabeteko kartzela zigorra jasotzeaz izaiteak agerian uzten du justizia sistema usteldurik dagoela, errotik gainera. Baina nago ez dela hori M. eta haren kideak dauden kinka larrira eraman dituen faktore bakarra.

Desobedientzia zibil, publiko eta ez bortitza egiten dutenek badakite agintarien jardura, legeak, justizia sistema ustelak direla. Haien protesten

bitartez hain zuzen ere horixe utzi nahi dute agerian. Eta haien kalkuluetan sartzen da zigorraren neurrigabekeriak herritarren kontzientziak piztuko dituela. Zigorra, justizia sistema, agintarien jardura aldatzeko eskaera piztuko duela.

Nago egun ez dela hala gertatzen. Fiskalak zigorra abuztuaren eman du ezagutzera. Baina urrian edo martxoan egin izan balu ez dut uste deus aldatuko zenik. Nekez pizten da ezer gure bazter hauetan. Are gutxiago kontzientziak. Eta gizarteaz oro har ari naiz, baina baita —eta bereziki— irakurle txit desobedientziazaleta zaren horretaz

eta biotaz. Gutaz.

Hotz gabiltza. Asko jota, epel. Betiere, pizteke. Agian, piztuezin. Ongi dakite hori Iruñerria piztu nahi zuten gazteek. Edo Julio Villanueva solidarioak. Milaka euskal herritar ederki berotu ginen Juliok eta bere kideek Itoizko urtegiko erai-kuntza lanetako kableak moztu zituztelarik.

Hamaika urte sasian igaro eta gero Julio espeteratu dutelarik, 200 besterik ez dira elkartu Iruñeko San Roque kaleko espetxe zaharraren aitzinean. Pospolo umel bilakatu gara. Euskal gizarte mugimendu sare gartsua pospolo umel kutxa bilakatzen ari da. Gure kutxaren umeltasun epelean ahalik eta lasterrren aztertu beharko genuke zergatik, lehortu ahal izateko, berriz piztu ahal izateko. ■

Hamaika urte sasian igaro eta gero

Julio espeteratu dutelarik,

200 besterik ez dira elkartu

Iruñeko San Roque kaleko

espetxe zaharraren aitzinean.

Pospolo umel bilakatu gara

Dalid Anant

EUSKARA TEKNIKARIA

Euskararen ilunpeko adierazleak

Euskalduna. *Leyre, 20 años, pelirroja, garganta profunda y griego a tope*. Eta telefono zenbaki bat. Horrela zioen, hitzez hitz, Nafarroako egunkari bateko iragarkiak.

Gisako iragarkiak norberari eragiten dion erreakzioaz harago, hizkuntzaren ikuspegitik behintzat zenbait galdera eragiten du.

“Euskalduna” hitzarekin, zer esan nahi ote du? Euskal hiztuna ote da Leyre? Edo euskal herritarra? Euskaldun hitzaren definizioaz ohikoa dugun eztabaida planteatzen digu ilegorriak. “*Griego a tope*” diotenean, bistan da, ez da hizkuntzaz ari; “*Vasco a tope*” jarri balu ere, ez genuke aisa asmatuko zer den hori. Eta “euskalduna” horrek zer esan nahi du?

Demagun euskal hiztuna esan nahi duela: “zerbitzua” euskaraz eman dezakeela azpimarratu nahi ote du? Bezeroek eskatu al diote inoiz euskarazko harremanik? Euskarak, sexuaren merkatuan, “saltzen” al du? Eztarri sakoneko nesken zerbitzuan, noraino da pisuzko elementua hizkuntza?

Antzeko beste iragarki batzuk ikusita, nabari da hizkuntza akaso ez, baina naziotasuna aipatzea bezeroa erakartzeko erabiltzen dela, konparaziora: “india brasileña”, “barbi cubanita”, “ucraniana”, “española”... Oro har, estatu-identitateak agertzen dira, nazio minorizatuen arrastoa eskasa dugu oso.

KARLOS CORBELLA

Ikus liteke, hala ere, honelakorik: “*Vasco. Macho ibérico superdotado, fibrado, completo y muy vicioso. 22 años de locura, guapísimo*”. Honetan, ez jakin, baina ez dirudi euskarazko zerbitzua bermatua dagoenik.

Sexu-zerbitzuaren mundua, normalean, nahikoa ilunpekoa da, eta mundu horretan euskara zertan den ez da aztertu. Eta sexu-zerbitzuen munduan bezala, beste zenbait alorren inguruko ezagutza zehatzik ere ez dugu. Trapitxeatzen al da inon euskaraz? Informatika edo bestelako produktuak pirateatzen dabilzanak euskara erabiltzen ote dute? Era eta estilo guztietako sekta ugarien erritualetan eta liturgietan, errespetatzen al dira euskaldunon hizkuntza eskubideak?

Hizkuntza berreskuratzeko planetan sartzen ez ditugun alorrak dira horiek. Baina izan badira, eta, haien gaineko balorazio etikoa edo morala gorabehera, oso-oso errealak dira, harreman-sare produktiboak eta biziak, eta euskararen bizi-indarraren eta benetako normalizazio-mailaren adierazle interesgarriak izan litezke.

Tira, galderak planteatu ditut gaurkoan, erantzunik ez izaki. Akaso, hurrengo batean, dagokion “Leyre euskaldunari” edo “Vasco” eder horri deitu eta erantzunaren zatitxo bat behintzat ekartzen saiatuko naiz. Bitartean, bego horretan, besterik ez bada gogoetan aritzeko. ■

Euskarak, sexuaren merkatuan,

‘saltzen’ al du?

Eztarri sakoneko nesken
zerbitzuan, noraino da pisuzko
elementua hizkuntza?

TXANDAN

Castillo Suarez

“Harreman batzuk karez zuritutako paretari atxikitzen zaion huntza bezalakoa dira. Beste batzuk haren askatasuna segurtasunarengatik eta gozotasun pixka batengatik trukatu duen esklabo baten kateek ateratzen duten hots alaiaren gisakoak dira. Besteetan paretan dagoen orbainaren gisakoak dira, inora ere joaten ez dena inork ez dakielako nondik heldu den ere. Besteetan –gutxiagotan– murru batean dagoen zartatua dira; bizitza osoa zirrikitutik begira igaroko zenuke, misterio bat bestearen ondotik deskubritzeko. Areago, hainbatetan, beste batzuekin igarotzen

Harremanak

ditugun egunak kanta baten gisakoak dira, norbaitek *replayari* eman, eta, hortaz, musika hori gauza guztien atzean entzungo da beti. Beti hori arina eta gozoa da,

zure bizkarra zeharkatzen duen errekaetara bezalakoa”. Natalia Manzanoren *Apnea* liburutik ateratakoak dira definizio horiek guztiak, baina, gehienetan, eta definizio poetikoez harago, enpresa txiki eta ertainen gisakoak dira harremanak. Finean, noizbait hipoteka, ADSLaren kuota, argia, gasolioa... batek bakarrik ordaindu beharko balitu, ez dakit zer pasatuko litzaiokeen. Agian horregatik ez du pentsatu ere egiten bere harremanaren nolakotasunaz. ■

Joxerra Aizpurua
INDUSTRIA INGENIARIA

Zientziaren globalizazioa

Amerikako Estatu Batuek (AEB) eztula egiten dutenean Europan katarroa dugu eta Afrikan auskalo zer. Herrialde aberatsotan CO₂ isurtzen dugunean Poloetako izotza urtzen ari gara. Herrialde pobreetako “talentoak” herrialde aberatsek fitxatzen dituztenean, hemen gertatzen denak hor eta han eragina du; agian munduko historian beti gertatu den fenomenoaren aurrean gaude, baina ezin uka orain inoiz baino kontzientzia handiagoa dugula “globalizazioak” gertatzen ari direla.

Zientzia aldizkari ospetsuetan argitaratu ematen diren ikerketen atzean AEBetako ikerlariak daude neurri handi batean, hobe esanda, AEBn bizi diren ikerlariak daude, asko eta asko AEBk egindako “fitxajeak” baitira. Ikerketa askoren atzean dauden sustatzaileak enpresa multinazionalak dira edo botere ekonomikoari lotutako taldeak daude. Beraz, normala da ikerketen helburuak sustatzaileen helburuekin bat etortzea.

Egia da gehienetan gizakiaren osasuna hobetzea eta erosotasuna handitzea ere lortzen direla ikerketek esker, baina beti ere sustatzaileek negozio ona lortzen badute.

Dirua eta interesak dira jaun eta jabe ikerketan, baina noizean behin, zorionez —nahi baino gutxiagotan— ikerlarien kontzientziak gizatasun-haizea ekartzen dio ikerketari arazo etiko-filosofikoak sortuz. Haize fresko horrek ikerketen helburu ekonomiko

ALBERTO ELSOEGI

hutsak pixka bat gizatartzeko balio izaten du, uste dugun baino gehiagotan.

Ikerketa-zentro garrantzitsuenak AEBn eta Europan daude eta gero eta zailagoa da Arizonan, Berlinen, Londresen edo Bilbon daudenak bereiztea. Guztiek oso “marka” komunak dituzte, hau da, ingelesez egin behar da, doktoreak behar dira, aldizkari ospetsuetan argitaratu behar da eta proiektu transnazionaletan parte hartu behar da. Interes lokalak, probintzialak edo nazionalak, askotan, bigarren mailara pasatzen dira eta interes globalak gailentzen dira.

Herrialde aberatsetako agintariak talentuen ihesa ekidin nahian ari dira eta horretarako hainbat ekintza burutzen dira. Eusko Jaurlaritzak, adibidez, onartu berri duen zientzia planean, ikerlari bikainak kanpotik ekartzeko edota daudenak gertzeko neurriak planteatu ditu.

Hau irakurtzean, bateren batek zein mundu eraikitzen ari garen galde dezake eta ikerketa herrien interesetan baino botere ekonomikoaren interesetan jartzeak zer ekarriko digun. Erantzunik ez dut ikerlarien kontzientziatik at.

Dena den, hemen telebista eta aldizkarietan hitz egiten den zientziaz hitz egin badugu ere, gogoratu beharra dago gure enpresetan isileko ikerketa eta berrikuntza ugari egiten direla eta horiek bai daudela gure herrien interesetik hurbilago. ■

Gizakiaren osasuna

hobetzea eta erosotasuna

handitzea ere lortzen dira

ikerketek esker, baina beti

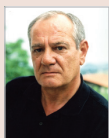
ere sustatzaileek negozio

ona lortzen badute

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Aurtengo abuztua. Piperrak, tomateak eta gainetako barazkiak herdoil, turistak legez, joan zaigu

eritasun aipatuena bide zuen Xabino laguna. Ez ditu gozoak izan bere azken hogeita hamar urteak zornotzarrak. Errepresioa haragitan bizi izanari ez diot kezarik ezagutu, motiborik falta ez bazuen ere. Bere azken urteak elbarri, aurre egin zion bere muturreko egoerari puntako kirolariaren diziplinaz, borrokan zaildutako gizon eredugarriaren senaz. Ziburuko plazak bere hutsunea ekarriko digu igande eguerditan bereziki. Bere Zornotzan egin zioten agurrezko omenaldi debekatuak argi utzi du berriz ere

Badoakigu

zurien plantak jasaten. Lluís Xirinacsek ere abuztuan utzi gaitu, inguratuta gauzkatzen zintzo zuriak ezin gehiago soportatuz, bizi honi zentzurik ezin aurkituz, mundu hau klaustrofobikotzat joz, bere azken predikuak adierazten duen bezala. Hala ere, bakean utzi zuten bere agurrean hemen ez bezala, Katalunia ez dela Euskal Herria garbi utziz. Orain hogeita bost bat urte PSANek antolatu Valentziako Diadan ezagutu nuen, kementsu. Irudi harekin gertatzen naiz. Horrela gogoratuko dut Xabinorekin batera. ■

Arnaldo eta Otegiri jarriak

I

Otegi sartu dute
berriz kartzelara
baina zure etxean
Arnaldo falta da.

MADDI SOROA

VIII

Ez zinen beldurtuko
orain Martutenen,
jende txarragoakin
egoten zinen lehen.

II

Zer moduzko udara
Donosti aldean?
Izozkirik banatzen
al dute gauean?

V

Igualtsu zeneukake
zigorra alafede!
Pekinen ta isilik
egon bazina ere.

IX

Zein doa kartzelara
politikagatik?
Ez bada ustelkeri
kasu batengatik?

III

Donostiko badia
hurbil dago hortik,
ikusi al dira suak
ziegako leihotik?

VI

Zu barruan zarela
asko pozik daude,
ta asko kontra baina
triste jarri gabe...

X

Ez da ona izango
gure panorama
normaltzat hartzen bada
zu sartu izana...

IV

Baina Arrigorriagan
zer esan zenuen?
Ez dakit delitua
Loiolakoa den...

VII

Nola oroituko da
kartzelakoekin
tratuan dabilena
kartzeleroekin?

XI

Tori nire postal hau
eta ondo segi,
laster arte Arnaldo
animo Otegi.

Denboraren makina
Unicornis
Rhinoceros

▣ *Ezpalak*
▣ *Argitalpenak*

▣ *Denbora-pasak*
▣ *Makina bat kontu*

Ihesi
Asaba zaharren
baratzean

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Kaxa hutsa arakatzan

Kaxa huts bat du izena Beñat Sarasolak (Donostia, 1984) Susa argitaletxearen eskutik kaleratu duen lehen poema liburuak. Izenburua gezur galanta da inondik ere, kaxaren ertzeraz sudurra hurbilduta gainezka dagoela ikusiko baitu irakurleak berehala. Izenez gainezka, umorez eta ironiaz bezainbat.

Pott Bandatik Mike Tysonengana, Donostiako Bermingham kaletik New Yorkera, laurogeigarren hamarkadatik gaur egunera. Aurtengo apirilean –ba ote poesia argitaratzeko hilabete hoberik?– ikusi zuen argia liburuak. Koskortu samarra dago honezkero. Hartaz hitz egiteko ordua da beraz.

Beñat
Sarasola

GORKA BEREZIARTUA

Argazkiak: Dani Blanco

Erreferentzia literario asko dago liburuan. Literatur mundutik kanpo dagoen irakurlea urruntzeko arriskurik ez duzu ikusten?

Hori da metaliteraturari eta testu-arteakotasunari egozten zaion gaitzetako bat, baina nik askotan erreferentzia horiek ez ditut erabili esanahiaren ikuspuntutik bakarrik. Izen propioak duen indarrarengatik erabili ditut, adibidez. Izen propioak niretzat badu arruntak ez duen indarra eta askotan erabili ditut, baina ez bereziki esanahi konkretu bat dutelako. Adibidez Kenneth Koch aipatzen badut, ez da bereziki Kenneth Kochi buruz zerbait idatzi nahi dudalako. New Yorki buruz zerbait idazten ari naiz, hango poeta da, umorea erabiltzen du eta abar.

Gainera niri gustatzen zaizkidan idazle askok erabiltzen dituzte erreferentzia horiek. Askotan eskapatu egiten zaizkizu erreferenteak baina hala ere nik liburu horiekin asko gozatu dut. Adibidez Enrique Vila-Matas-en *Baterby y compañía* nahiko gazterik irakurri nuen eta erreferentzia gehienak ezagutu ez arren gozatu egin nuen; esanahi osoa –halakorik baldin bada– ulertu ezean irakurketan gozatu ezin delako ideia okerra iruditzen zait guztiz. Horregatik nire esperantza da nahiz eta jendeak literaturaren inguruan gehiegi ez jakin, liburuarekin gozatzea.

Erreferentzia berriak eskaintzeko aukera ere izan liteke?

Intertestuak ahalmentzen duena da esanahiak multiplikatzeko, iradokitzea. Jolas egiten duzu zuk esan nahi duzunarekin eta testu zati horrek esaten duenarekin beste testuinguru batean.

Hain zuzen eremulauak.com-en idatzi zenuen artikulua batean metaliteraturaz aritua zinen. Liburu honen

«Idaztea nahiko ekintza inozoa da seguruenik»

lehen atalean ideia haietako batzuk praktikara eraman dituzula dirudi.

Erlazioa badago, baina kontuan izan behar da liburuko poema gehienak artikulua hura idatzi baino lehenagokoak direla, asko bai behintzat. Ez dut kontzienteki egin, ez dut liburua egin programa poetiko bezala, baina erlazioa badu, noski.

Ez al zenuen liburu batean pentsatzen poemak idazterakoan?

Hasieran ez. Poema batzuk liburu batean aterako zirela jakin gabe idatzita daude eta beste batzuk liburua aterako zela jakinda. Asko solteak dira, berez batasun asmorik ez dutenak. Batasun hori ematea geroke gauza izan da.

Kaxa hutsaren kontzeptuak ematen dio apika batasuna. Liburu poliedrikoa dela esango nuke: jarrera ironikoa dago poema batzuetan, beste batzuetan alde pertsonalagoa ageri da...

Bai, besteak beste poema zaharrenak bost urte edo izango dituelako. Denbora tarte horretan denetatik idatzi dut. Arazoetako bat horixe izan dut: batasuna ematea. Liburu honen arazoa ez da monotonoa edo errepikakorra izatea, ez dut uste behintzat, baizik eta batasun hori nola lortu. Hori asko kostatu zitzaidan bere garaian, baina nik uste lortu dudala. Baina egia da liburua nahiko heterogeneoa dela.

Oda poema baztertuei edo diegesia eremutik kanpo. Poema asko baztertu al dituzu?

Bai, dezente. Poema hori idatzi nuen azkena da, edo azkenetakoa. Bazterrean geratu dira atera direnak baino gehiago. Horiek inoiz publikatuko ez diren poema markatuak dira.

Arrazoi konkreturen batengatik?

Poemak liburutik kanpo geratzen direnean niretzat markatuta geratzen dira. Sari batera lanen bat bidaltzen duzunean eta saria ematen ez dizutenean bezala da, lan hori markatuta geratzen da.

New York aipatu duzu lehenago. Gernikako arbola atalean azaltzen den hiria da, Berlinen hasi eta Sagar Handian amaitzen den atala hain zuzen. Ez zara bertatik bertara ibili.

Nire aberria azaltzen da islaturik hor. Berlinekin hasi dut eta New Yorkekin amaitu, niretzat sinbolikoki bi hiri potente direlako. Gero, atalaren barruan badira erreferentzia zuzenak Euskal Herriari, baina bai, aberri zabala da.

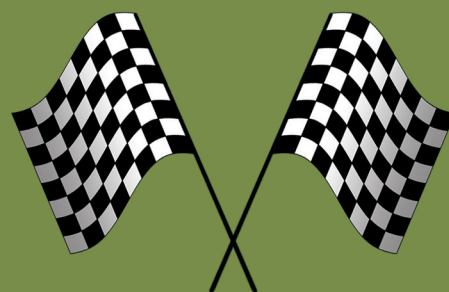
"Ez espero epikarik" diozu beste poema batean. Liburuaren ezaugarriak aipatzen hasita epikaren aurka egote hori ere konstantea da.

Epikarik badago behintzat inkontzienteki egin dut. Utopietan, erromantizismoan, enpresa handietan... ez dut sinesten, ez zaizkit interesatzen.

Olaberriako zirkuitua

Gida eskola

Karting-a

Gainera auzoa, Z/G

20212 Olaberria

☎ 943 16 08 62

www.vilarinomotor.com

info@vilarinomotor.com

Postmodernitatearen adierazgarri izan daiteke hori. Hitzaz ez zaizula gustatzen esan izan duzu.

Terminoak nahiko lausoa da. Segun eta nork erabiltzen duen konnotazio diferentek ditu. Postmodernitatearen konnotazio eskuindarra eta erabat erlatibista adibidez, ez zait interesatzen. Baina beste ikuspuntu batetik, oso interesgarria iruditzen zait postmodernitatearen proiektu moderno eta askotan totalitariei egindako kritika bezala. Nahi duzun bezala deitu: postmodernitate, modernitate, modernitate likidoa... Proiektu totalitariei egindako kritika errotikoa eta halako eszeptizismo puntu bat interesgarriak eta beharrezkoak iruditzen zaizkit.

Zentzu horretan nola ikusten duzu euskal literatura?

Ez nuke jakingo esaten konkretuki literatura postmodernoa zer izango litzatekeen. Bai uste dut euskal literaturan badaogoela joera nagusi bat halako begirada xaloda duena, *Obabakoak*-eko Atxagaren ildotik doana nolabait. Igartza Saria irabazi dutenen artean nahiko dira horrelakoak adibidez. Nik tonu horrekin ez dut bat egiten, ingenuoegia iruditzen zait. Agian nire arazoa da, ni baino inteligenteagoak direlako izan liteke, nik ingenuitatea ikusten dudana horretan beraiek kritika edo ironia egiten ari direlako, baina nik ez dut ikusten. Zentzu horretan nahiko literatura konformista iruditzen zait. Ez dakit honek guztiak zer duen ikusteko modernitatearekin-eta, baina botatzeko gogoia nuen.

Harkaitz Canok *Neguko zirkua*-n "Groucho liburua" aipatzen zuen, mundua esplikatzeko saiatu ondoren, idazleak barre egiteko erabiltzen duena. Hau tankera horretakoa delakoan nago, ez duzula mundua esplikatu nahi izan.

Esan behar da hau dela argitaratu dudana lehen liburua, baina liburua proiektu bat baino gehiago egon da lehenago. Beste poema liburua bat osatua izan nuen, eta noski, hori ez zen batere "Groucho liburua". Nerabezaroan idatzitako poemak ziren, Harkaitz Canoren *Kea behelainopean bezala*-k eraginda. Orain, zazpi bat urte pasa ondoren gauza nahiko tontoa iruditzen zait,

"Proiektu totalitariei egindako kritika errotikoa eta halako eszeptizismo puntu bat interesgarriak iruditzen zaizkit"

baina fase horretatik ere pasa behar da. Inor ez da jaiotzen eszeptiko eta ironiko: jende guztiak izan ditu bere ametsak, bere delirio fantastikoak. Dena dela, liburua hau "Groucho liburua" izango balitz poztuko nintzateke.

Suizidioaren gaia askotan atera dela iruditzen zait: lan Curtis, *Hitz egiteko modu bat* poema...

Beti izan dut suizidioaz idazteko joera. Hamasei urterekin edo, amari esan nion suizidioaren inguruko ipuin bat idazten ari nintzela eta gurasoak erabat izutu ziren. Noski, literaturaren inguruan dagoen ikuspegi topikoak dio bakoitzak bere sentimenduez eta bizitzaz idazten duela. Orduan norbaitek suizidioaz idazten badu arduratzekoa da. Agian nire alabak suizidioaz idatziko balu arduratuko nintzateke, ez dakit, aita-tasunak tenteldu egiten omen du sarritan; baina nire kasuan autobiografikotik gutxi dauka: donostiarra naiz, unibertsitariora, hondartza bost minutura daukat... kexatzeko arrazoi gutxi. Baina suizidioa gai potentia da, literaturan askotan erabili izan dena eta arriskuak ere badituena, fribolizatzeko erraza delako. *Hitz egiteko modu bat* poema broma modura hartutakoa da: pentsa hil ondoren beste bizitza bat dagoela... suizidatzea alferrikakoa litzateke. Jarrai dezagun bizitzen nola edo hala.

Kexatzeko arrazoirik ez beraz, *Gure belaunaldia* poeman ere hori iradokitzen duzu. Zertarako idatzi orduan?

Hori galdetzen diot nire buruari: "horrenbeste gauza diferente egin daitezkeen mundu honetan, zer demontre egin dut idazten?"

Idaztea nahiko ekintza inozoa da seguruenik. Hala ere, neurri batean idazketa autokontzientzia garatzeko modu bat da, zu zeu, zure mundua eta zure belaunaldia nola den ikusteko, eta horrekin ironizatzeko... ez dakit. Ez dut sinesten *Gure belaunaldia*-n esaten dudana gauza askotan, baina bestetik badu egia zer edo zer. Hor posizio bat mantentzea zaila da, baina horregatik idazten duzu. Ez dago erantzun bakar bat eta aukera diferenteak irekitzen dira. ■

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Australiako rocka eta amorrua iragazi nahian

Euskal Herrian Australiako rocka errebendikatzen aitzindaria izan zen Ironic Cancer Phobia taldea. I.C.P.ren ostean, Luis Vilek punkyagoa zen Triturbo eratu zuen, baina handik aurrera bere proiektuari ekin zion, eta honako hau hirugarren lana da. Ibilera honetan ere antzema-

ten zaio antipodetako rock gordina maite duela, baina askoz modu pausatua jorratzen du: rocka eta garagea tamainan dauden arren, Nick Cave eta antzekoen erritmo geldo baina intentsoak lantzen ditu. Gainera, Vilen ahots grabeak eta abestiei ezarritako kutsu ilunak giro bereziak sortzen dituzte, deserosoagoak. Metaforaz eta sinbolismoz jositako hitzetan giza kontrolari, kutsadurari, emakumeen kontrako tratu txarrei, edertasun estereotipoei eta potentzia handiek ezarritako terrorismoari abesten die oso era landu eta ezohikoan.

Sapos y culebras

Luis Vil &
La mala crianza

LUIS VIL RECORDS

Iraupena: 40'36"
8,95 euro

LUIS VIL

«Gaur egun rocka guztiz inofentsiboa da. Lehen musikariak atxilotzen zituzten, baina orain Grammyak ematen dizkiete»

Zein da Luis Vil, beste batzuek ikusi nahi ez dutenari erreparatzen dion ameslaria?

Estepako otsoa naiz, rocka maite duena. Musika egiteaz gain, eragiten didanaren gainean idazten dut: gizartearen kontraesanak, politika eta mundua mugitzen duten gauzak. Ez dut mundua aldatu nahi, baina jendea iratzartzeko-edo enkriptatutako flashak bidaltzen ditut.

Abestiak idatzi eta grabatzearen arrazoi nagusia da zure barneko premia asetzea?

Kim Salmonek esango lukeen moduan rocka purga eta erredentzioa da. Maitasun, gorroto, ihesbide, zoriontasun edo pena premia dutenek musikaren bidez askatzen dituzte. Ni hunkitzen nauena da bazterrak astintzea eta barruan daukadan pozoia botatzea. Nire buruarekin askoz gusturago sentitzen naiz, nahiz eta jakin horregatik askok bizkarra ematen didatela. Inoren lurtean zaudela uste duzu? Rockeroa, baina kutsu ilunarekin eta hitz gordinekin...

Bai, hala ikusten dut nire burua, baina ez dut aldatzeko asmorik. Gaur egun rockaren inguruan dagoe-nak atzera egiten dit. Sistemak underground edo alternatiboa irentsi, eta moda, negozio, oportunismo eta intereseekin nahastu du. Ez ditut talde berriak jarraitzen, eta ez naiz rockaren zirkuituetan mugitzen...ez dudalako ospearekin amets egiten.

Rockak iraganeko "arriskua" galdu du?

Gaur egun rocka guztiz inofentsiboa da. Aspaldi MC5, Jim Morrison eta beste asko atxilotzen zituzten egiten zutenagatik; gaur egun, berriz, Marilyn Mansoni Grammyak ematen dizkiete. Beasts Of Bourbon taldeak, adibidez, oraindik arrisku kutsua badu; ezinbestekoa da alienatutako monotoniarekin apurtzeko.

Telebista zure obsesioa da?

Nire belaunaldiak telebista izaera kritikoarekin mundua ulertzen lagun zezakeen gailutzat zuen. Baina gaur egun telebista ikusleak manipulatzeko gailu oso garrantzitsua da iragarki, albistegi edota filmen bidez.

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

KAKATSU * IZENA	TRUKADA OTSOAREN OIHU	ADAR TXIKI, KIMA	OTE-MOTA GOGOR TXIKIA	OPATUZ * LANBIDEA	OPTIMISTA IZUKOR, BELDURKOR
↓	↓	↓	↓	↓	↓
KIROL ELKARTE DU			ADAR MOZTU HAURREN HIZKERAN TXAKURRA		
↓			↓		
AZKENA HAINBAT ANIMALIA- REN UME	ETSAL KONTRAKO * DEITURA		GEHITZEKO PARTIKULA ARRAZA	PETARDO- SORTAK INGURALDE	NAFARROA BEHEREKO UDALERRIA ERREGUTU
↓	↓		↓	↓	↓
		LERDO, MEMELO URTEBERRI- EGUNA			EZ EME FRUITU TROPICALAK
↓		↓			↓
ELIKATU GIPUZKOAKO HERRIA ANTZA			... EGON, GOSE IZAN ITXURA, MOLDEA		GIPUZKOAKO HERRIA
↓			↓		↓
IDI HITZ- ELKARKETAN GARRAIA- BIDEA		HANDI SAMARRA NAFARROAKO IKASTOLAK	ONTZI ESTU ETA ARINA ORDEZKO	ARDI HITZ- ELKARKETAN ALA	
↓		↓	↓	↓	
		URTE HONETAN ESTRALURIAR FAMATUA			ANPEREA UGARITASUN ATZIZKIA
↓		↓			↓
EGINTZAZ ERREGEAREN HANDITASUN GURGARRI			DUDA EGIN TENPERA- TURA		
↓			↓		
				OGIA SALTZEN EDO EGITEN DUEN PERTSONA	
↓				↓	

Sudokua

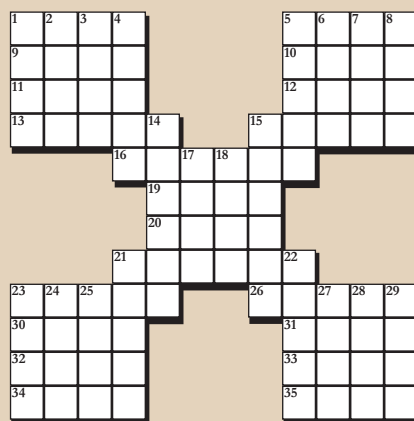
	3		1				2
4		1	7	2			
					8		6
		4			7		2
	7					6	
8		5		7			
9		3					
			7	6	3		5
	4			5		8	

Hiruzak

GuruXegramak

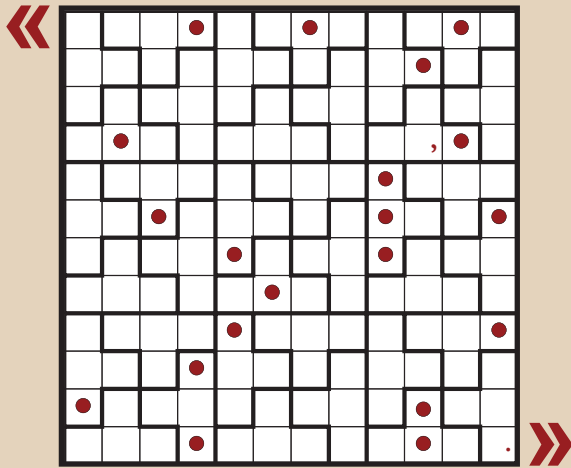
EZKER-ESKUIN: 1. Haitzuloa, harpea. 5. Barazki mota (pluralean). 9. Apaiz. 10. Liburu lagungarri. 11. Zorrik gabe, kitaturik. 12. Larri. 13. Elizan, familiako hildakoen alde eskaintzen zen ogia. 15. Atarte, atalase. 16. Kapulua. 19. Tasa. 20. Oroipen. 21. Ontzat eman, onetsi. 23. Maindirea. 26. Urtsu. 30. Lokatz, basa. 31. Indar-unitatea. 32. Izan. 33. Nafarroako udalerria. 34. Zelan. 35. Kasik.

GOITIK BEHERA: 1. Jainko erromatarra. 2. Talo. 3. Astia. 4. Nafarroako herria. 5. Kolore desberdineko zonak dituen minerala. 6. Perretxikoa. 7. Zuhaitzaren beso. 8. Kalika jokoko makila. 14. Aitite, aitaxi. 15. Atoian eraman. 17. Jira. 18. Atsedeen-garai, lanuzte. 21. Orban txikia. 22. Txerriki. 23. Argitasunik gabe. 24. Bazter. 25. Eskumen, botere. 27. Daude. 28. Gizonezko izena. 29. Kaia.

Puzzlea

Koka itzazu beheko piezak goiko puzzlean eta Ibon Aranbarri artistak esandako esaera bat irakurri ahal izango duzu.

Kike Amonarritzen umorea

Freud doktorearenean

– Freud jauna, oso kezkatuta nabil semearekin –dio ama batek–. Egun guztia harrapatzen dituen animaliak martirizaten pasatzen du: euliei hegoak moztzen, armiarme hankak kentzen, igelak puzten...

– Lasai emakumea, hori ez da ezer... Adin horretako mutiko gehienek egiten dituzte horrelako bihurrikeriak.

– Bai? Baina orain hurrena, Dupont gure bizilagunaren semea harrikatzen harrapatu nuen...

– Ezer berezirik ez...

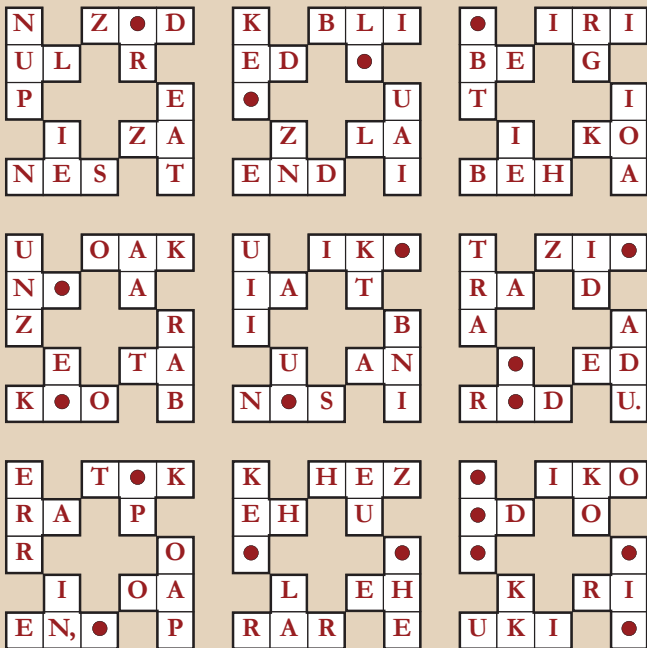
– Eta gaur goizean, gure bizilagun Herzogtarren semea, Isaaki, lepoa bihurritu nahian topatu dut.

– Adinaren kontuak! Hemendik urte batzuetara pasa egingo zaio. Heldu eta orekatu egingo da.

– Ez dakizu zenbat lasaitu nauzun Freud doktorea.

– Pozten naiz. Hurrena arte, Hitler anderea.

Soluzioak

5	3	8	1	6	9	4	2	7
4	6	1	7	2	8	5	9	3
2	9	7	5	3	4	8	1	6
6	1	9	4	8	3	7	5	2
3	7	4	2	5	1	9	6	8
8	2	5	6	9	7	1	3	4
9	5	3	8	4	2	6	7	1
1	8	2	9	7	6	3	4	5
7	4	6	3	1	5	2	8	9

K	A	U	R	A		O	O	B
L	A	U	R	A		T	T	I
K	L	U				A	D	A
D	A	U	K	A		E	T	R
Z	A	R	E	I	O		Z	A
K	U	M	E			T	E	N
						I	R	U
J	A	N	A	R	I	T		
I	T					T	A	R
T	R	E	N	A		A	U	R
E	G	I	T	E	Z		D	U
M	A	I	E	S	T	A	T	E

A	Z	A	K
G	I	D	A
A	Z	A	L
A	T	A	R
A	T	A	R
Z	I	B	O
T	I	P	O
O	R	O	I
O	N	A	R
I	Z	A	R
L	O	H	I
U	K	A	N
N	O	L	A

PUZZLEA:

Nik ez dut kulturaren popularizazioan sinesten, publikoak hezia behar du izan eta lehendik obrarekiko irizki edo begirada kritikoak edukitu behar du.

(Ibon Aranbarri).

gure!
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK
MIKEL ERRAZKIN,
ARANZADI ZIENTZI ELKARTEKO KIDEA

ALKIZAKO UDALA

Asaba zaharren
baratzean,
Oria Ibarrean...

“Asaba zârren baratza/untzadun ormek esia,/eguzkiak lèn maitea...” idatzi zuen Xabier Lizardik behinola. Ibilbide honen xedea asaba zaharren baratzean murgiltzea da, ondarea ezagutaraztea eta gozaraztea; gerora denon artean zaindu dezagun. Gure herriaren ondarea kultur eta natur ondasunen multzoa da, gure arbasoengandik oinordetzan jaso duguna. Gaur egun arteko historia, ohiturak nahiz bizitzeko modua ulertzen eta ezagutzen laguntzen duguna. Ondarea gizakiak sortutako oroitzen kolektiboen eta identitatearen oinarria da, kultura, hizkuntza eta bizitzeko modu zehatz batekin identifikatzeko baliagarria dena. Iraganetik jasotzen dugun ondarea, unean bertan bizi duguna, eta etorkizuneko belaunaldiak utziko dieguna: memoriaren ondare eta ondarearen memoria.

Ibilbidea Anoetako plazan hasiko dugu; XVI. mendeko San Joan eliza kokatua dagoen lekuan hain zuzen ere. Hernialderako bidea hartuko dugu jarraian. Argindegia baserritik aurrera ikastolarako bidean, Txulo baserrian eskuinera hartuko dugu; aurrerago eta PR-Gi 13 ibilbideko marka zuri-horiei jarraituz Iturgaitzaga baserrira igoko gara, han, ezkerreko jo eta Isastiko barrutira helduaz. Isastin bidegurutze bat aurkituko dugu, eskuineko bidea hartuko dugu; zuhaitz artean dagoen bide zabal bat hain zuzen ere. Marka horiei jarraitu eta pago handi bat topatuko dugu, mugakide diren hiru udalerrien mugariaren ondoan dagoena eta horien inizialak dituen alegia: Anoeta (AN), Alkiza (A) eta Hernialde (E). Bidea jarraituz Urkullu eta Arraitza baserrietara helduko gara; aurrerago Anoeta eta Alkiza elkartzen dituen errepidera iritsiz. Errepidean ezker norabideari helduko diogu; aurrera egin, eta laster, Haranea bailaran, eskuinera doan auzo-bidea hartu eta Alkizako erdigunera iritsiko gara, Lete oinetxearen aurretik. Herri-gunea San Martin elizaren inguruan eraikia da. Elizaren interesguterik nagusienetakoa Miguel de Irazusta herriko semeak zizelkatutako erretratuak da; Euskal herriko eskultura barrokoa ezagutzera eman zuen Aginaga baserrian jaiotako artistak.

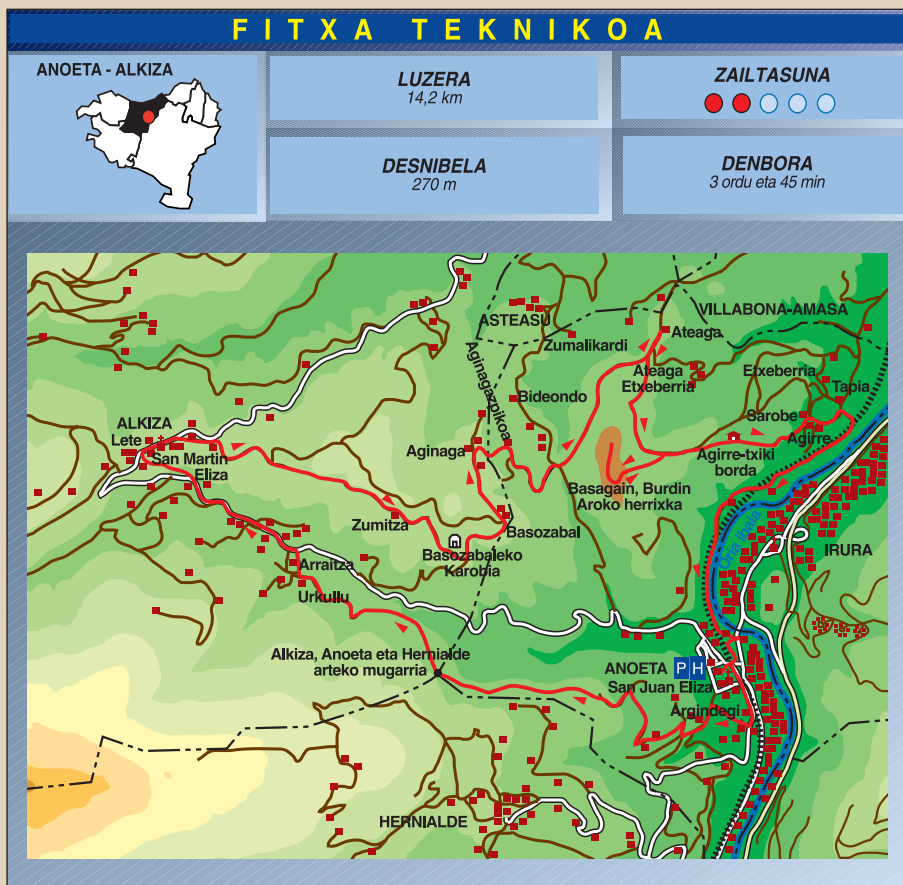
Plazatik aparkalekuaren ondoan dagoen Santiago basilizarantz egingo dugu. SL-Gi 6 ibilbideko marka zuri-berdeei jarraituz Etxabe-Txiki baserria atzean utzi eta Txurro mendia (431m) eskuinaldetik inguratuko dugu. Bidegurutze batean, SL-Gi 6ko markak utzi eta PR-Gi 13ko marka zuri-horiei segika hasiko gara. Zumitza base-

ria igaro ostean Basozabaleko karobira iritsiko gara. Karobi edo kiskaltzeko labe honetan kare-harria erretzen zen 1.000° C-tan, kare bizia egiteko. Kare bizia soroak ongarrizteko, etxeak zuritzeko, bazterrak desinfektatzeko eta arrautzak kontserbatzeko ere erabiltzen zen. Marka zuri-horiei jarraituz emanen Aginaga eta Saletxe baserrien aurretik igaroko gara. Aginaga baserriaren fatxada nagusia atea inguratzen zuen puntu erdiko arkuaren aztarnak ikus daitezke, armari handi eta idi-begi bat haren gainean. Bi eguzki-erloju ere baditu etxe horrek.

Hortik beherantz doan ezkerreko bidea hartuko dugu, berriz Anoetako lurretan barneratuz Aginagazpira

joateko. Aginagazpitik behera bidegurutze batera iritsiko gara; pintatutako markei jarraituz zuzen, aldapan gora ekingo diogu. Hurrengo bidegurutzean eskuinera egingo dugu markei jarraituz. Eskuinera egin aurretik, hala ere, 50 metro aurrera egingo dugu Ateaga baserria bisitatzeko, ez zaigu eta damutuko. Aurrez aipatutako desbideraketan eskuinera eginda Ateagako bordaraino iritsiko gara eta horra helduan baso-pistatik jarraituko dugu, Basagaingo aztarnategia topatu arte.

Basagainen zokomiran aritu ostean bertara igotzeko hartutako bidetik behera egin eta atzera Basagaingo bidegurutzera iritsiko gara;

SONIA SAN JOSÉ

SONIA SAN JOSÉ

Basagain Burdin Aroko herrixka airetik ikusita goian, ezkerrean, eta arkeologoak Basagainen bertan lanean leeroon gainean.

Mugarriaren ondoko pago batek mugakide diren hiru herrien inizialak ditu marraztuak: Anoeta (AN), Alkiza (A) eta Hernialde (E).

bertan PR-Gi 127 ibilbideko markei jarraituz Agirre Txiki bordarako eta Agirreko karobirako bidea hartuko dugu. Bide honi jarraituz Anoetako Elbarrena bailarara helduko gara, eta Sarobe, Agirre, Etxeberria eta Tapia baserriak ikuskatu ahalko ditugu besteak beste. Tapia baserrian gaudela, trenbidearen gaineko zubia igaro ostean ezkerretara hartuko dugu. Kasu honetan Santiago bidea seinalatzatzen duen gezi horiak jarraituko ditugu Anoetara iristeko. Trenbidearen azpiko bigarren tunela zeharkatzean ezkerretara doan bidexka har-

tuko dugu; hartara herriko plazara Arozetxea baserri paretik igaroaz helduko gara.

Basagain, Burdin Aroko herrixka

Basagainen (295m) duela 2.500 urte inguru hiruren bat hektareako Burdin Aroko herrixka bat dago. Barruti honek Oriako haran gehiena hartzen zuen. Herrikkak leku estrategikoetan kokatzen ziren, eta leku horietatik lurralde zabala kontrolatzen zuten. Harresiz inguratutako barrutiak ziren. Etxebizitzak egurrekin, lokatzarekin eta harriarekin eraikitzen zituzten.

Etxebizitzaren erdialdean beheko sua zegoen, eta gainerako gelak landarezko armazoiaren gainean egindako lokatzezko hormek banatzen zituzten. Burdin Aroko jendeak, burdinaren metalurgia menperatzeaz gain, zeramikan tornua erabiltzen hasi ziren, eta egurra tailatu eta beren jantziak ehuntzen ere moldatzen ziren. Zereal eta lekadun laborantzak zabaltzen ziren. Alea ontzi handietan jasotzen zuten, ondoren eskuz ehotzeko. Ardiak, ahuntzak, behiak eta txerriak hezten zituzten, eta animalia horietatik haragia, esnea, artilea eta lan-indarra ateratzen zuten.

1995. urtetik, Aranzadiko arkeologo talde batek, Xabier Peñalverren eta Sonia San Joséren zuzendaritzapean, udako indusketa-kanpaina bati ekiten dio Basagain mendiaren gailurrean aurkitu den herrixkan. Herria biltzen zuen harresiaren aztarnak aurkitu dituzte eta orobat etxebizitzak: esaterako, zuta-beetako falkak eta pezoak. Halaber, zeramika-ontzien pusketak berreskuratzen dituzte, gehienak eskuz egindakoak, tornuz egindako gutxi batzuk badiren arren. Nabaria da burdina erabiltzen zela, material horretako pusketak eta zepak aurkitu dira eta. Datazio radio-karbonikoen arabera, herrixka hau duela 2.000-2.500 urtekoa da. Anoetako Udalak talaia apropos honetan sei informazio-panel jarri zituen arkeologia-gune honetaz gozatu nahi dutenei bisitaldi gidatua errazteko.

Jakingarriak

✓ **Jaiak:** Alkiza, Irailak 8: Koruko Andra Maria. Anoeta, Korpus Kristi eta ekainak 24an San Joan.

✓ **Garraioa:**

TSST (Donostia-Tolosa Tranbia Konpainia) www.tsst.info Tel. 943.36.17.40

Tolosalde Bus (Tolosaldea) Tel. 943.65.06.21

Renfe (Aldiriko Trena) Anoetan gairekua www.renfe.es/empresa/cercanias Tel. 943.64.96.37

✓ **Turismo bulegoa** (Tolosa) www.tolosaldea.net Tel. 943.69.74.13

✓ **Produktuen salmenta:**

Anoetan: Nekazaritza ekologikoa, Sarobe baserrian. Tel. 943.69.14.60

Alkiza: Eztia, Erlabi. Tel. 943.69.16.07. Babarrunak, Bengoetxea Goikoa.

✓ **Jatetxeak:** Ostatu, Alkiza. 943.69.18.36.

Otsamendi, Alkiza 943.69.01.86

Goikoetxea, Anoeta. 943.65.10.07.

Benta-aldea, Anoeta 943.65.40.79

✓ **Ostatuak:** Lete nekazalturismoa, Alkiza Tel. 943.69.12.64

Urruzola nekazalturismoa, Alkiza Tel. 943.67.27.71

Ateaga baserria, goian; Sarobe eta Tapia, eskuinean.

XVI-XVII. mendeetako Tolosaldeko baserriak

Baserria da familiari izena eta izana eman izan diona. Baserria, nekazari-tza eta abeltzaintzako jarduerarako eta familiaren bizimodurako beharrezkoak diren toki guztiak hartzen dituen espazio fisiko eta berezko identitatea duen eraikuntza arkitektura-eredua da.

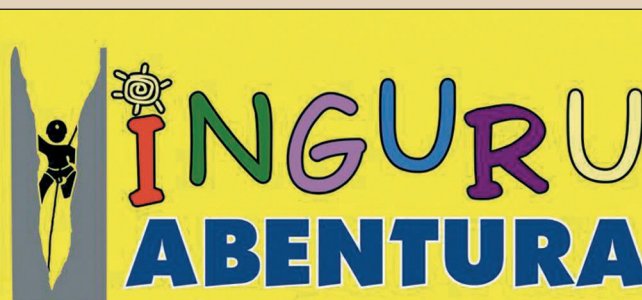
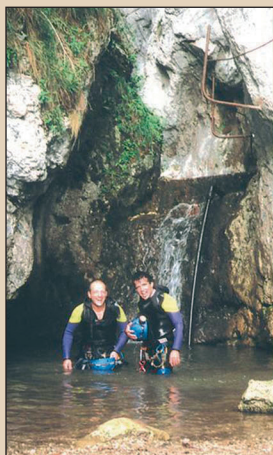
XV. mendearen amaieran sortu ziren, aurrez zeuden Erdi Aroko etxolen orde, herrialdeko baldintza sozial, ekonomiko eta teknologiko berrien erantzun. Eskualde honetan lehenengo baserrien eraikuntza XV. mendearen bukaeran eta XVI. mendearen lehenengo erdian hasi zen. Garai hartan, tradizio gotikoaren eta errenazimentuaren elementuak tartekatzen ziren. Zura dugu lehen baserri hauen arkitekturaren protagonista nagusia, harizti ugariak zurezko egitura esker-gak egiteko nahi adina material ematen zuten-eta. Barruan, sagardoa egiteko dolareak baldintzatzen zuen espazio guztia. Beheko solairuan aziendak gordetzen ziren hala behar zenean eta

goiko solairuetan uztak, garia eta arta-txikia batez ere. Nekazarien bizitokiak ez zuen leku handirik hartzen. Ibilbide honetan errenazimentuko baserridolare mota honen bi adibide bikain ikusiko ditugu: Sarobe eta Arozetxea baserriak. Biek dituzte barnean sagardoa egiteko dolare handietako zurezko zutabe eta habeen egiturako zatiak. Aipagarria da, bestalde, Iturgaitzaga baserriaren harri zizelkatuko leihoburuak, arku konopialen forma dutenak.

XVII. eta XVIII. mendeetan, baserriak berritu egin ziren aurrerapen teknologiko eta bizilagunen behar berrietara egokitzeko. Nekazari-tza eta abeltzaintzako ustiategietan sagardoaren ekoizpena moteldu zen, labore berri eta iraultzaile bat agertzen zen bitartean: artoa. XVII. mendearen hasieran, elementu berriak agertu ziren Anoetako baserrien arkitekturari, hala materialetan nola eraikinen diseinuetan. Ateaga da arkitektura eraberritu duen beste baserri nagusietako bat eta haren aurrealde nagusia Anoetako guztien artean monumentalea da. Eraikinak zurez-

ko armazoiaren tradizioari eusten dio, beheko solairuan, leihoen eta arkua-ren inguruan harlandua nabarmen-tzen den arren. Ardatz bertikalean honakoak nabarmen-tzen dira hurre-nez hurren: goiburuko zurezko urkila alderantzikatua, familiaren arma-rria eta ezkaratzaren aurreko erdi-puntuko arkua.

Etxeberrria eta Tapia XVII. mendearen bigarren erdian edota XVIII. mendearen hasieran zaharberritu ziren baserri handietako bi ditugu. Bi baserriotan ikusgarriak dira teilatu-peak eta horiei eusten dieten zuta-beak eta besoak. Teilatupe edo gan-bara hauetan uztak eta belar-bazka gordetzen ziren eta zurezko egiturari zeuden hutsuneen bidez aireztatzen zituzten. Aipatzekoak dira zurezko armazoiak eta aurrealdearen goibu-ruan dituzten urkila alderantzikatua edo astazalkiak, eskualde honetako baserrien arkitekturari soilik ematen den elementua. ■

- Abentura kirolak
- Eskola kanpainak
- Kanpamentuak
- Ospakizunak
- Multiabentura
- Prestakuntza ikastaroak
- Bidaia antolatutakoak
- Bizikleta edo/eta mendi materialaren alokairua
- Aurrekontuak (Neurrira egindakoak)

Harremaretarako telefono zenbakiak: 635 748 947 / 635 748 948 - Tel. eta Faxe: 945 288114
San Juan kalea 18, 01208 Albeniz - ARABA · www.inguruabentura.com · info@inguruabentura.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ADIMEN ARTIFIZIALA

Gizakia ordenagailua baino zuhurrago pokerrean

ALBERTAKO (Kanada) Unibertsitatean jokoak ikertzen dituen Jonathan Schaeffer-ek Polaris izeneko softwarea eraiki du karta jokoetan aritzeko.

Joan den hilean, adimen artifizialaren inguruko kongresu batean, Phil Laak eta Ali Eslami poker jokalaria profesionali desafio egin zitzaion, ezetz irabazi poker partida Polaris softwarearekin hornitutako makinari.

Lau partida jokatu zituzten; lehena balio-gabetua izan zen, eta bigarrena makinak irabazi zuen, baina gainerako biak jokalaria bikoteak irabazi zituen. Ikusten denez, ez zen desberdintasun handirik izan makina eta

pertsonen artean, baina kontuan hartzen bada Schaefferen lantaldeak dama-jokoan garaitezina den softwarea garatu berri zuela, garrantzi berezia hartu zuen poker partidak.

Antza, dametan mugimendu bakoitzeko aukera guztiak azter ditzake softwareak, baina pokerrean badaude aztertzeke zailak diren faktoreak, hala nola, jokalarien psikologia, arriskua, eta abar.

Ordenagailuak ezin ditu aztertu pokerraren faktore guztiak.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Minbizi aurreratua daukaten gehienek malnutrizioa dute

PAZIENTE ONKOLOGIKO ASKOK elikadura eta nutrizio arazoak dituzte, beren gaitzaz gain. "Minbizi aurreratua duten pazienteen %80 inguruk malnutrizioa du", adierazi zuen Carmen Gómez Candelak, Madrilgo La Paz ospitaleko Nutrizio eta Dietetika sailko buruak, apirilean Bilbon egindako kongresuan. Gómezek esan zuenez, elikadura egokiak ez du minbizia sendatuko, baina tratamenduari aurre egiten laguntzen dio gaixoari, haren gogo-aldartea eta bizi-kalitatea erotik hobetuz.

Malnutrizioa duten minbizi gaixoen apetitu falta, asetasun-sentsazioa, gorakoak eta idorreria edukitzen dituzte normalean. "Behar bezala elikatzen ez denean, gaixoak okerrago erantzuten die kimioterapia eta erradioterapiako tratamenduei, dosi gutxiago jasaten ditu eta albo-ondorioak nabarmenagoak izaten dira". Kirurgiarik dagokionez, zenbait kasutan atzeratu egin

behar izaten da ebakuntza data gaixoaren nutrizio-egoera hobetzeko, eta horrek, noski, garestitu egiten du tratamenduaren kostua. Ikerketa batzuen arabera, desnutrizioa duen paziente onkológico baten tratamendua behar bezala elikatua dagoen beste batenaren halako bi edo hiru Costa daiteke.

Tumoreen erdia baino gehiago sendatzen den garai honetan, Bilbon elkartutako adituek garrantzi handia eman zioten nutrizioari, urteetako tratamenduak jasan ditzaketen gaixoen bizi-kalitatea hobetzeko baliabide modura. Gaixo horien nutrizio-egoera bermatzeko, ezinbestekoa da pazienteei banan-banango jarraipena eta tratamendua egitea.

Gakoa gaixoari arreta berezia ematea da, eta hori dietisten lana da. Gure unibertsitateetatik ateratzen diren dietistak, ordea, ez dira osasun-sistema normalizatuan aritzen. Gure ospitale gehienetan apenas dagoen dietistikaririk. Non daude, bada, nutrizioan trebatutako pertsona horiek? Erantzuna sinplea bezain etsigarria da: catering-enpresetan, estetika zentroetan, loditasunaren kontrako zentro pribatuetan... beren kualifikazioa baino askoz maila eskasagoko lanak egiten. Atera hortik kontuak.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Lilium lilia

UZTAILEAN utzi genuen negu-piurako giroa ez da apaldu eta hala moduzkoak izango dira bero zaleen uztak (tomate, alberjina, piper...). Eskerrak Bargagainen jankizun genituen laharren fruituak belztu direnari, ez dute beste urteetako gozo-punttua, jakina, baina gazizale garenontzako ez da punttu hoberik.

Gazi-gozo dema piztu izan du behin eta berriz masuston aldamenen topatu dudari zitori gorriak, *Lilium martagon*. Gutxitan, nonbehinka oso, izaten da lore hau ikusteko aukera. Geure honetan, Urbasa osoa iparretik hegorako zeharkaldi batean bi besterik ez, bi bakarrik, bakarra bi bai da hemen...

Izateari izena jartzetik datoz demok; hizkuntzatik, hau da gizakion arteko konexio ezatik. Ikurra da *Lilium* landare generoa, ikurren landarea baita, enblematikoa. Lis lorea edo lilia, hau da loreetan lorea, deitu diogu. Genero osoaren *Lilium* eta ingelesezko *lily* eta frantsesezko *lys* izenak, euskarazko liliatik datozela esan baino nahiago dute latindutako grekoko *leirion* hitzetik datorrela esan. Lilia, berez, beste espezie bati, lore arrosa beharrean lore horia duenari deitzen zaio, *Lilium pyrenaicum*. Pirinioarra dena ere ez da nahikoa euskalduna. Hortiket sortzen da, bada, ikurra, nobleziaren enblema, Nafarroako erreinutik. Noblezia edo jaun-andretxokeria eta era berean araztasuna adierazten ditu liliak. Kristauen garbitzearen, garbitu bai garbitu, ikur da. Klodobeo Frantziako lehen errege kristaua bataiatu zenean bere armarran zituen hiru apo ederrak zerutik eroritako hiru liligatik aldatu omen zituen. Gandiagak antzera azaltzen digu Arantzazuko ama birjina eta garbitze honen imajina etengabe berritzen da gure poeten garunetan (Luis Jauregi Jaurtakol, Diego J. De Altzo, Anjel Bidaguren...). Zitoria ere deitzen diogu liliari; zito ala zital horia? Zito, gustuko dituen instingetatik; zital, berriz, edenetik, pozoitik letorkioke.

Urbasako zitori gorriak ere badu bere dema. Egun ingeles kulturakoek "zaintzen" duten nomenklatura botanikoan *Lilium martagon*-aren martagona turkuen durbante modu bat adierazten duen "*martagan*" hitzetik datorrela ezagutu baino alkimista zaharren izen bat dela esan nahiago dute. Eta beraiek "*Türk's-cap lily*" deitu. Euskaldunon pare turkoak; turkoak ala kurdoak?

INAKI SALSAMENDI

Adituek diotenez, makinak ongi jokatu zuen, baina lehenengo bi partiden ostean, gizakiek makinaren jokamoldeari erreparatu eta makina "ustekabea" harrapatu zuten. Dena den, Schaefferek eta enparauek ikerketan jarraituko dute Polaris softwarea hobetzeko, ea hurrengoan makinak gizakiari irabazten dion. **I**

SISMOLOGIA

2006ko uztaileko tsunamia abisatu gabe etorri zen

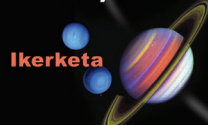
TSUNAMIAREN AURRETIK marea izugarri jaisten da, eta bat-batean olatu erraldoiek itsasertza jotzen dute. Gauza jakina da hori Asiako hegoaldean bizi diren herritar gehienentzat, baina 2006ko uztailaren 17an tsunamiaren aztarnarik ez zen aurreikusi, eta ondorioz, 600 pertsona baino gehiago hil ziren Javan.

Egun hartan marea behera zegoen, hala egokitzen zelako, eta gainera olatu handiak zeuden, itsasotik oso haize bizia zetorrelako; horregatik tsunamia heltzen ari zela inor konturatu ez eta hondartzetan zeuden guztiak harrapatu zituen.

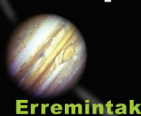

Sorosleek ere ez zuten astirik izan jendea abisua emateko; sorosle gehienak salbatu egin ziren behintzat, beraien behategiak lau metrotik gorakoak baitziren. Lurrikararen tamaina ez zen tsunamia eragiteko behar bezain handia izan, eta horrek harritu zituen ikerlariak. Antza denez, lurrikararekin batera itsasoko guneren batean lur-jausi erraldoi bat gertatu zen, eta horrek areagotu zuen tsunamiaren indarra. **I**

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Unicornis Rhinoceros

PERTSIA, K.A. IV. MENDEA. Ctesias greziarra Artajerjes II.a erregearen medikua zen. Eta hari esker izan zen lehenengoz unikornioaren berri. Ctesias zioen Lurreko animaliarik indartsuena eta azkarrena zela, eta Indian zuela jatorria. Ile zuriko asto handia omen zen, burua gorria zuen eta begiak urdinak. Kopetan metro beteko adarra zuen. Medikua esanetan, adarra edalontzi modura erabiliz gero epilepsia saihestu eta pozoi guztientzako babeska lortzen zen. Baina Ctesias ez zen inoiz Indian izan eta bere adarbakar hura lau espezieen arteko nahasketa asmatua baino ez zen: Indiako errinozeroa, Ekialde Hurbileko onagroa, Egiptoko antilopea eta rimua, Mesopotamiako hainbat erliebetan ageri den idia.

K.o. I. mendean, Plinio Zaharrak greziarraren haritik jarraitu zuen, hots, animalia ikusi ere egin gabe irudimenari eragin zion. Piztiak zaldia-rena zuen gorputza, burua oreinarena, elefante hankak eta basurde buztana. Sekulako orroak botatzen omen zituen, eta bakartia eta oldarkorra zen.

Bibliaren jatorrizko bertsioan *re'em* izeneko benetako animalia aipatzen da, desagertutako rimu idiari dagokiona. Baina geroago etorri ziren edizioetan animalia hau beste izaki batekin nahastu zuten. Grezierazko hainbat itzulpenetan *monokeros* moduan ageri zen. V. mendean San Jeronimok *Unicornis Rhinoceros* izenez itzuli zuen. Hortik aurrera unikornioa sinbolo kristau sakratuen artean hedatuz joan zen.

Erdi Aroan pentsatzen zuten emakume birjin bat parean ipiniz gero, adarbakarraren izaera arriskutsua baretu egiten zela.

Legendak Erdi Aroan izan zuen unerik gorena. Unikornioa zaldi zuria zen, espiral formako adar luze eta bakarra zuena. Ustez indar izugarria bazuen ere, emakume birjina parean jarritz gero animalia maitakor eta arriskugabea bilakatzen zen. Horregatik piztia erakarri eta baretzeko neska gazteak eraman ohi zituzten emaitzarik gabeko ehizaldietara.

Unikornioa ez zen esistitzen. Baina ez dirudi xehetasun horrek garrantzi handirik zuenik. Haren adarrak botere magikoak zituela sinistuta zeuden eta Europako gorteetan eskariak gora eta gora egin zuten. Errege nahiz printzeek pozoituak izateko arrisku handia zuten, eta garesti ordaintzen zituzten ustez unikornioaren adarraz eginiko edalontziak. XVI. mendean erdialdean Veneziako Errepublikak 30.000 dukado eskaini zituen edalontzi bakar baten truke. Bada narbal izeneko zeta-zeo bat, adarra espiral formakoa duena; huraxe izan zen merkatarri iruzurgileen pagotxa.

Iruzurra laster eman zuten argitara, baina adarbakarrak irudimen kolektiboan bizirik jarraitu du. Hor dira, esaterako, Manuel Mujica Láinez-en eta Tracy Chevalier-en nobelak, edo Silvio Rodríguez-ek bere kantan galdutako unikornio urdina.

Hogeit urte bete dira Juan Eslava Galán-ek Planeta saria irabazi zuela *En busca del unicornio* lanagatik. Oporrak aitzakia ezin hobea dira zehaztasun historikoa eta dibulgazioa gutxi bezala uztartzen dituen andaluziar historialariaren nobelari berriro heltzeko. ■

ARRASTOAK

ZINE HISTORIKOARI buruzko web berria du www.educahistoria.com atariak. www.cinehistoria.com helbidean filmeti buruzko artikuluz zehatzak daude: Luis García Berlangaren *iBienvenido Mr. Marshall!*, Francok idatzitako nobelari oinarritutako *Raza*, Chaplinen *The Great Dictator*...

Filmeti buruzko bibliografia dago esku-argarri. Gainera, film zatiak ikusteko aukera ematen duen bideoteka dago. Loturak, kronologiak eta hezkuntza baliabide praktikoak ere aurki daitezke orrialdean.

Izan ere, *educahistoria* atariko eduki guztiak bezalaxe, zine historikoari dagozkion hauek historia zale guztientzat dira, baina irakasleei daude bereziki zuzenduta.

Marian Beitialarrangoitia

«Paulino Luesmari galdera: zein da udal baten autonomia?»

Legazpi, 1968. Kazetaria. 1989tik bizi da Hernanin. *Egin* irratian lan egin zuen itxi zuten arte eta Euskadi Irratian jardun du azken urteotan. Euskararen eta presoen aldeko herri mugimenduan aritua. Hernaniko alkate berria da EAE-ANVren izenean. “Hautagaia izateko erabakia ez nuen bi minututan hartu” esan digu. “Nire lanbidea izugarri maite dudalako batetik, eta bestetik, pertsona egokia ni ote nintzen zalantzak nituelako”. Azkenik, ondo eta asko gogoetatu ondoren, “herriaren alde lan egin nahiak nire zalantzak uxatu zituen” diosku, alkate karguarekin gogotsu ageriz.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Karlos Corbella

EAE-ANVko zortzi zinegotzik, PSEko hiruk, EAJko eta EAko binak, EBko eta PPko banak osatuta dago Hernaniko Udalbatza. Marian Beitialarrangoitia alkate izaki. Informazioaren esparrutik politikaren esparrura iragan berria da irratiko esatari ezaguna.

Nola sentitu zara hedabideen aurrean? Erasotua. Hernanirekiko obsesio bat zegoela sentitu dut, beste alkate-rik ez zela zirudien. “Alkate lanetan edo adierazpen lanetan pasa behar ote dut eguna?” pentsatzera iritsi nintzen. Baina ni ez naiz udalera

etorri nire lana “saltzera” lan egitera baizik. Lan egin ondoren iritsiko da adierazteko unea.

El Paíseko El silencio de Hernani izeneko erreportajeak bereganatu du jendearen arreta. “*En Hernani no existe una cultura de la paz, ni de pluralismo. Ni libertad de expresión. La guerra no ha acabado*” irakurri dugu.

Hori bera esan dezaket nik, azken lau urteetan ezker abertzalea udaletik kanpo egon delako. Hauek [*El País* eta Jesús Rodríguez kazetaria] Hernanira etorri dira hernaniarrek adarrak eta buztana balituzte bezala. Errespetuz

etorri ordeztu, ikusi ez duena kontatzeko borondatez etorri da kazetaria. Pertsona hau duela hamaika urte egon zen herrian, herritar askok lagundu zion herria ezagutzen, eta ordainez *Territorio Comanche* izeneko artikulua idatzi zuen, herria hala-moduz jarri zuen. Esperientzia txar haren ondoren, inork gutxik hitz egin du berarekin orain. Areago, erreportajea aipatu dituen lau pertsonen esanak zalantza asko dira. Berarekin hitz egin zuten bi kexatu dira, beren ahotan jarri duena manipulatuta dagoela salatu dute prentsan. Nik esan omen nuen esaldia, bakarra, gezurra da.

Gezurrak ibilbide motza du, beti ez zaio gezurrari erantzun behar, denborak gauzak bere tokian jartzen ditu.

Alkatetza ANVren esku dago, baina ez duzue gehiengo osoa bozka batengatik. Nola baloratzen duzu egoera?

Alde onak eta txarrak ditu. Gehiengo osoa izateak lana lasaiago egiteko aukera ematen dizu, alde txarra, berriz, ohitu zaitezkeela zure kasa lana egiten eta ez besteekin batera. Guk ez dugu horretan erortzeko arriskurik.

Nola planteatu diezue legealdia oposizio alderdiei, beraz?

Ez diegu udal batzarrean izatea ez legegintzarako akordiorik proposatu. Alderdi guztiei denetaz hitz egitea proposatu diegu, elkarlanean aritu nahi dugu, proiektuez hitz egiteko eta akordioetara iristeko prest gaude. Orain arte udal batzar bakarra egin dugu, batzordeen osaketa eta udal egitura proposamena banan bana eman dizkiegu talde guztiei. Proposamenak aztertzea eta erantzutea eskatu diegu, ez digute erantzun. Orain arte EBko eta PSEko zinegotziekin hitz egin dugu. Guk, ezezkoa bada ere, erantzuna jaso nahi dugu, baina proposamenari ezezkoa, ez proposatu duenari. Alegia, ez dadila gobernuan gu gaudelako ezezkorik izan, guk edozer proposatuta ere aurkako bozik. Oposizio arduratsua eta herriaren aldekoa behar dugu, denari ezetz esateak ez dio kalte egiten gobernuari, udalari baizik.

Arau subsidiarioa da udalen arau funtsezkoa. Zertan dago berau Hernanin?

Arau subsidiarioa edo ordezkatzaila udal buletinean argitaratu den egunean etorri zara [abuztuak 21]. Ez dira gure arauak, aurreko agintaldiko arauak baizik. Alkatetza hartuz gero arau horiek bertan behera utziko genituela esan genuen kanpainan, baina ezin ditugu atzera bota berauek kargua hartu baino lau egun lehenago onartu zirelako. Lana ez da makala, arau subsidiario hauek oso baldintzatu daudelako, akats larriak dituzte. Foru Aldundiak ere hori ikusi du baina azkenean onartu ditu, alderdien morrontzak badu zerikusia horretan ziur aski. Gure lana arauak ahalik eta hobekien kudeatzea da eta hori lor-

“Herritarrei informazio

zuzena eman ordez

zeharkakoa ematen badiezu,

parte-hartzea baldintzatzen

ari zara”

tzeko gainerako alderdiekin adostasuna lortu nahi dugu.

Zein da etxebizitzaren arazoaz egiten duzuen gogoeta, oro har?

Urteak joan urteak etorri eta berau ez da konpontzen Hernanin, ezta beste herrietan ere. Eta etxebizitza eskuratzeko ezintasunean daudenak baliabide gutxien dutenak dira. Hernanin etxebizitza huts dezente dago, ez da salbuespena, eta etxe huts horiek alokairu eskuragarrian ezarri nahi ditugu. Udal batek etxebizitza sozial baten alde egingo badu, etxebizitzan esku hartu behar du. Azken urteotako joera ondarea saltzekoa izan da edo dirua lortzekoa, eta hori aldatu nahi dugu. Eta horrek ez du babes ofizialeko etxeak egitea kentzen, alderantziz, horretan ere ahalginduko gara.

Herribarnea eta auzoen arteko artikulazioa hizpide, herritarrek Udalean parte hartzea aurreikusi al duzue?

Hernanin badago auzo asko erdigunetik kilometro erdira eta jendeari urruti bizi dela iruditzen zaio. Sentipen hori dute herritarrek, dena erdigunean egiten dela. Herritarren parte-hartzea legegintza honetako erronka inportantea da guretzat, batzorde bat osatu dugu, herritarren parte-hartzea nola izan behar den bideratuko duena. Gainera ez da nahikoa ideia hori ahotan izatea, alegia, ahotan dago baina herritarrei mekanismo errazik jarri

gabe. Herritarrei informazio zuzena eman ordez zeharkakoa ematen badiezu, parte-hartzea baldintzatzen ari zara. Parte-hartzearen inguruan esperientzia gutxi dago, bide bat egiteko dugu alderdi guztiekin batera. Adibidez, Ereñozu auzoak udal autonomia izateko proiektua aurkeztu du eta hori bertako auzokideen, herritarren eta udalaren artean eztabaidatu behar dugu.

Industria kimikoak dituzue herrian. Zertan da gai hau? Nola hartu duzue?

Kezkaz. Kezka iturri da. Arriskua beti dago. Industria kimikoaren inguruan plan bat dago, ihes egiteren bat den kasutarako protokolo bat dago, herritarrek zer egin behar duten idatzita dago. Baina industria kimikora doan kamioi batek istripua badu, bidean datorrela edo gaia trenaz dakartelarik, askotan izaten dena, bada, holako kasuetan zer eta nola egin behar den ez dago garbi. Emergentzia plana aztertu berri dugu udaltzain buruarekin eta horretan dihardugu.

Hernani-Donostia bitarteko Bono-bus sozialaz kexu dira hainbat herritar, jakin dugunez.

“Ezezkoa bada ere, oposizioaren erantzuna jaso nahi dugu, baina proposamenari ezezkoa, ez proposatu duenari”.

Bono-bus horrek sozialetik ezer ez duelako. Garraio publikoa hobetzeko diputazioaren, udalaren eta herritarren arteko elkarlana behar da, baina Bono-bus sozialean tranpa dago. Bono-bus soziala indarrean jarri zen egunera arte Hernanitik Donostiara joateko 1,10 euro ordaintzen zen. Harrezkero txartela eta bonoa behar dituzu, bestela 1,25 ordaintzen duzu. Beraz garestitu da eta erabiltzen duzun txartel hori aukera bakarra da aurreko prezioa edukitzeko. Bono-busak deskontua dakar, baina horretarako bidaia asko egin behar duzu. Donostiako Udalak bono-bus honi ezezkoa eman dio, Donostiako zerbitzua merkeago da Hernanitik Donostiara doana baino. Gaia serio aztertu behar da, aurreko legealdian udala saiatu zen baina esku-hartzea Diputazioarena da nagusiki, sistema berak jarria da.

Gaztetxea eta gazteekiko harremana bestalde, nola bideratuko duzue? Aurreko legealdian lokal bat [oraingo Gaztetxea] okupatu zuten gazteekin harremanetan ari gara, lokal hori ez dago kondizio desiragarrienean. Gazteek tokiak behar dituzte, egungo kontsumo gizarteak gazteak tabernetara daramatza nagusiki. Gazteekin elkarlanean ari behar dugu, baina baten batek pentsa badezake ezker abertzale inguruko gazteak diren kasuan errazagoa izango dela harremana, oker dago. Guk hasteko gazteei adierazi diegu Gaztetxea ez dela gau-pasa egiteko tokia. Gazteek beren gestiorako toki propioa izatea nahi dugu, bizimodu kulturala garatzeko eta elkargune aberatsa izan dadin. Noski gazte mugimendu osoak izan behar du tokia eta ez koadrilatxo batek. Inork ez dezala pentsa nahi dutena egiten utziko diegula.

Euskara eta euskal kultura tarteko, nola ikusten duzu gizarte integrazioa?

ANVko zortzi zinegotziak euskaldunak gara. Gure zerrendan ez da euskalduna ez den pertsonarik, baina horrek ez du esan nahi gaztelerari oztopoak jarriko dizkiogunik. Ez, guk euskararen alde egin dugu. Bata bestearen aurka

jartzea akatsa da. Gu udal jardueran euskara eranstean edo kutsatzen ahaleginduko gara, euskaldun garenok euskaraz komunikatu behar dugu. Burutu dugun udal batzar bakarrean euskaraz aritu gara, aldi bereko itzulpen sistema dago. Batzordeetan hori ezin dugu gauzatu, baina beste alderdiko kideekin ahal duten neurrian elebitan egiteko gure asmoa azaldu diegu, idazkariak al den neurrian euskaldunak izan daitezten. Denok malgu jokatu behar dugu, aukerak ikusten ditugu elkarlanerako, euskara menderatu gabe ere euskararekiko sentsibilitate irekiak daude eta.

Euskal preso politikoen aldeko batzordea osatu duzue. Estatuaren administrazioarentzat ez da oharkabea pasa, jakin dugunez.

Informaziorako batzorde bat zabaldu dugu, ez da preso politikoen aldekoa preso politiko eta sozialen aldekoa baizik. Egia da, orain hilabete Paulino Luesmak, [Espainiako Gobernuaren EAEko ordezkaria], batzorde honi buruzko informazioa eskatzeko asmoa zuela jakin genuen prentsa bidez. Batzordearen akta jaso nahi zuen, antza denez, gure kontrako neurrien bat hartzekotan edo. Orain gutxi, berriz ere, gure informazioaren zain zegoela irakurri dugu prentsan. Artean, abuztuaren 17an, eguerdian bere eskaria iritsi zen udaletxera. Eskaria behar moduan jaso ondoren idazkariak bileraren akta bidali dio. Batzordea osatu besterik ez dugu egin eta berehala tematu edo kezkatu da. Zergatik? Udalak herritar guztiez kezkatu behar du, baita kartzelan daudenez ere, kartzelara eraman dituzten arrazoiak edozein direla ere, horretaz arduratuko den batzordea osatu dugu. Paulino Luesmari nire galdera: zein da udal baten autonomia, bere barne funtzionamendua finkatzen hasi —oraindik inolako erabakirik hartu gabe— eta berehala kanpotik neurriak hartzen hasiko bazaizkio? ■

<http://www.argaia.com/argaia.astekaria>
helbidean, elkarrizketaren bertsio luzea eta bideoa.

UROLA JATETXEA

FERMIN CALBETON, 20
20003 DONOSTIA
☎ 943 423 424 · Fax: 943 424 424
urola@restauranteurola.com
www.restauranteurola.com

Eskubide berriak autonomoentzako

Berrogei urtez lan arloko legeria beraren menpe egon ostean, Espainiako estatuko langile autonomoen kolektiboak eskubide eta betebeharrak berriak baliatu ahal izango ditu.

DANIEL UDALAITZ

Argazkiak: Maddi Soroa

ESPAINIAKO ESTATUAN hiru milioi baino gehiago dira langile autonomoak, Hego Euskal Herrian dozenaka mila pertsona, eta horiek laster izango dute duela hiru hilabete Espainiako Diputatuen Kongresuan itundutako Langile Autonomoaren Estatutu berria baliatzeko aukera. Estatutuak kolektibo horren eskubideen hobekuntza ekarriko du, bai eta zenbait betebeharrak ere. Lan arriskuen prebentzioa arautzea, langilearentzako berme ekonomikoa, menpeko autonomoaren lanbide erregimena, 30 urtetik beherako seme-alabak kontratatzeak aukera, edota Lan Autonomoaren Kontseiluaren sorrera dira, besteak beste, Langile Autonomoaren Estatutuaren lege berriaren edukia. Lortutako hobekuntzen artean ondokoak aipa ditzakegu: opor ordainduak, amatasun baimena, langabezia eskubidea eta abar.

Estatutu berri horrek berrogei urtez inolako aldaketarik gabe indarrean izan den kolektiboaren lan erregulazioa ordezkatuko du. Horrela, Espainiako administrazioaren arabera, “babesgabetasun egoerari amaiera” emango zaio eta aldi berean “berdintasun eskubidea aintzatetsiko da”.

Hala ere, langile autonomoekin lotutako elkarte eta sindikatu guztiak ez datoz bat arautegi berriarekin. Aurrerapenak badaudela aitortzen badute ere, zenbait gabezia salatu dute. Horrela bada, menpeko autonomoen arauketa era positiboan baloratu arren, autonomoen langabezia baldintzak hobetu behar direla salatu dute. Legearen gabezien artean azpimarratu dute autonomoen negozioetan senitarteko zuzenak kontratatzea baimentzen bada ere, horiei ez zaiela langabezia laguntzarako esku-

bidea aitortzen. Halaber, menpekotasun ekonomikoa duten autonomoen eskubideak “urriak” direla kritikatu dute, bai eta “lan merkatuan lan baldintzak gutxitzeko presioa egiteko” erabil daitezkeela ere.

Menpeko autonomoak

Autonomoen diru sarreraren %75a gutxienez, enpresa bakar baten menpe dagoenean, egoera horrek araudi berezia izango du. Estatutuak, alde batetik, 300.000 pertsona inguruko kolektibo horren baldintzak hobetzen ditu, baina bestetik, nahiko eztabaidagarria den egoera bat legeztatzen du, zenbaitetan besteren konturako langilea ordezkatzen duena. Langile autonomo horiek, gutxienez diru sarreraren %75 ematen dion enpresarekin kontratu bat sinatuko dute, eta enpresaren kontura 18 laneguneko oporraldia

izateko eskubidea izango dute. Lege testuak asteko atsedena, jai egunak eta gehieneko lanaldia arautuko ditu.

Gainera, profesional horiek gaixotasunen eta lan istripuen estaldurarako eskubidea izan beharko dute. Prestazio horiek hautazkoak ziren orain arte autonomoentzat, izan ere, kotizazio handiagoa eskatzen zuten. Aldi baterako ezintasunagatik emandako prestazioa (gaixotasunak) orain arte hautazkoa bazen ere, derrigorrezkoa izango da. Ezbehar tasa altua duten lanbideetan lan istripuei dagokien kotizazioari ere aurre egin beharko zaio. Baina aurrez, Lan Ministerioak jardura horiek zein diren zehaztu beharko du.

Amatasuna eta haurdunaldia

Seme-alabak kontratatu ahal izatea sektorearen eskakizun historikoetako da. Orain arte, autonomoek ezin zituzten bere seme-alabak kontratatu, eta seme-alaba horiek ere autonomoetan alta hartu behar zuten. Neurri horren helburua iruzurra ekiditea zen. Orain, Estatutu berriarekin hogeita hamar urtetik beherako seme-alabek familia jardura horretan lan egiteko aukera izango dute, gurasoen etxean bizi badira ere. Hala ere, ez dute langabezia eskubiderik izango, seme-alaba bati alta emateagatik gerta litekeen prestazio erosketa eragozteko. Eskubide horretatik kanpo geratzen dira ezkontideak, autonomoetan alta hartu beharko baitute.

Amatasunak eta haurdunaldiak hobekuntzak ditu. Autonomoek jardura eten ahal izango dute ondoko egoeretan: amatasuna, aitasuna, edoskitzaroa eta haurdunaldian zehar

Bakarrik bizi diren pentsiodunentzako prestazio hobeak

Bakarrik bizi diren pentsiodunek eta beraz, etxea mantentzeko prestazio bakarra dutenek, gehiago kobratuko dute datorren urtetik aurrera. Espainian, neurri horrek hiru milioi pertsonari eragingo dio. Lege berri horrek erretiroan dauden, ezintasun iraunkorra duten edo alarguntza pentsioa jasotzen duten zergapeko pentsiodunei eragingo die. Kolektibo garrantzitsu horrek Gizarte Segurantzatik jasotzen dituen osagarriak hazi egingo dira, jasotako prestazioek gutxieneko maila bat izango dutela bermatzeko.

CIUK aurkeztutako eta PSOErekin

adostutako zuzenketa baten ondorio da hori, eta horrekin Gobernuak pentsio baxuenak igotzeko konpromisoa hartu du. Testuak ez du zehazten hobekuntza horren zenbatekoa. Bestalde, talde biek adostu dute apaizgoa utzi dutenen egoera hobetzea, betiere, apaizgoa utzi zuten garaian Eliza katolikoak haiengatik kotizatzeke betebeharrak ez bazuen. Garai hartan araua ez zegoen indarrean eta beraz, apaizgoan aritu ziren aldia ez da kotizatu gisa kontuan hartzen. Gizarte Segurantzak bere gain hartuko du kotizatu gabeko aldi hori.

arriskuak direnean. Dagozkien prestazioak jasoko dituzte, eta horrek kotizazio altuagoa eskatuko du, baina hori oraindik arautu gabe dago.

Langabezia eta hobariak

Estatutu berri honekin langile autonomoek langabezi laguntza eskuratzeko eskubidea izango dute lehenengoz. Estatutuak ez du xehetasunik ezartzen, baina sistemari egindako ekarpena handituko duela aurreikusten da. Hogeita hamar urtera arteko gazteen —emakumeak hogeita hamabost urtera arte— Gizarte Segurantzako kotizazioak %30eko diru laguntza jasoko du. Orain arte, diru laguntza %25ekoa zen.

Azkenik, Estatutuak Kontseilu Autonomoaren eraketa ezartzen du, organo aholku emalea, alegia. Kontseilu hori elkarte adierazgarrienek

eta estatuko zein autonomia erkidegoetako administrazioek osatuko dute.

Kolektibo oso heterogeneoa

Langile autonomoen kolektiboa barreiatua eta heterogeneoa da. Gizarte Segurantzako erregimen berezian hiru milioi autonomo baino gehiagok kotizatzen du eta kolektibo horretako kideen %94ak ez dauka bere konturako langilerik edota langile bat edo bi. Gainera, langile autonomoen bostena bere senitartekoen laguntzaz baliatzen da negozioa aurrera ateratzeko. Menpeko autonomoak jadanik kolektiboaren %10 dira. Hain zuzen, figura horrek azken urteetan gora egin du, eta horrek ekar zitzakeen neurrigabekeria nabarmenenak ekiditeko asmoz sortu da arautegi berria. ■

anduri landetxea

Ubera Auzoa 13
20570 Bergara.

Tel.: 943 777 050 / 635 727 666

e-posta: andurilandetxea@yahoo.es

Zuzenbidea eta euskara: bi mende bidezidorretik

Justizian euskara erabiltzeko aldarrikapenak maiz entzuten ditugu gaur egun. Baina askoren ustearen kontra, zuzenbidea ez da izan erdal munduaren gotorleku, eta euskara ez zaio izan zuzenbideari arrotz. Irakurlea harrituko da jakitean azken bi mendeetan zenbat jurista ibili den zuzenbidearen bidezidorrean gure hizkuntza hauspotzen.

URKO APAOLAZA

“NOTARI, ABOKAT eta tribunaletako bertze jaunez ez dut erranen deusik. Ele ederrez beren jokotrien estaltzeko hok ez dute parerik”. Jean Etxepare mediku euskaltzaleak hitz horiek idatzi zituen juristen inguruan. Mar de Chiquitakoak –Argentinan jaio baitzen– herritar askoren ustea letra garbiz jarri besterik ez zuen egin. Izan ere, euskaldun askok, baserriko nahiz kaleko, arrotza eta urrunekoa izan dute zuzenbide munduko erdal hizkera, lehen bezala orain.

Gaur egun justizia arloa euskalduntzeko aldarrikapenak behin eta berriz entzuten ditugu kalean, gure hizkuntzaren normalizatzeko ezinbesteko baitzaigu justizia euskaldunena ere izatea. Baina kontrajarriak al dira euskara eta zuzenbidea? Noizbait egin al dute topo? Andres Urrutia abokatu eta euskaltzainbureauaren iritziz gaur egun aldarrikatzen den bidea aspaldi urratu zen zuzenbidean, eta historian barrena adibide ederrak ikus ditzakegu, jurista euskaltzale askok beren ama hizkuntza erabili baitzuten eguneroko jardunerako.

Lau jurista euskaldun

Bidegileak bilduman lau euskal juristen inguruko beste hainbeste ale kaleratu zituen Eusko Jaurlaritzak 2005ean, haien biografiarekin. Andres Urrutiaren hitzetan idatziz baino ahoz erabili zuten euskara jurista hauek eguneroko lanean: Nazario Oleaga abokatu (1884-1961), Hipolito Larrakoetxea karmeldarra (1892-1976), Jesus Maria Leizaola lehendakari ordea (1896-1989) eta Bonifazio Etxegarai idazkaria (1878-1956). Horietako biren lana azpimarratu nahi genuke hemen.

Nazario Oleaga bilbotarraren bizitza Bizkaiko Abokatu Bazkunari dago lotuta erabat; era-

kunde horren bidez saiatu zen euskara aurrera eramaten. Jaimista zen ideiaz –karlismoaren adarra– eta galdutako foru zibilen defendatzaile sutsua. 1931n Errepublika ezarri zenean, Hegoaldeko lau probintzien batasuna aldarrikatzeaz gain, Lizarrako Estatutuaren eraketan parte hartu zuen. Hain zuzen, bere euskaltzaleatasunaren erakusgarri zera proposatuko du Oleagak urte itxaropentsu haietan: Bizkaiko auzitegieta abokatu, fiskal, idazkari, epaile eta gainerako langileek, guzti-guztiek, euskaraz jakin zezatela. Bestalde, Euskaltzaindiaren idazkari ere bazen abokatu euskalduna eta gerra oste beltzean Krutwigen balentriak babestu zituen Azkuerekin batera. Gero, Krutwigek berak aitortu zuen soilik Oleaga eta Azkue bezalako pertsonen sostengua izan zuela urte latz horietan.

Nazario Oleaga. Bizkaiko auzitegieta euskara bultzatu zuen.

BIDEGILEAK

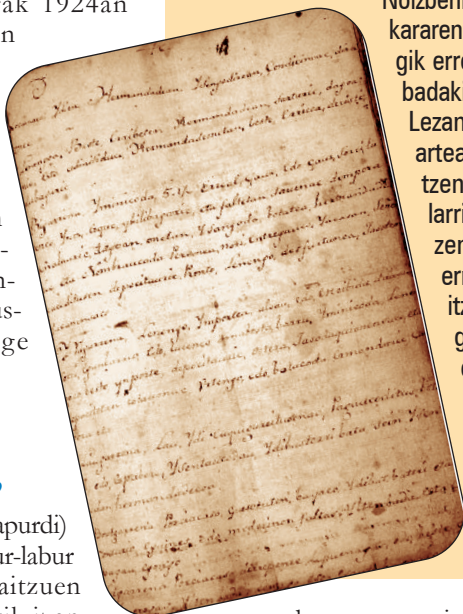
"Porciacaso bateri Ydibet ostuten badose, pagauco yaco Ynterecic erdie..."

Bestetik, Hipolito Larrakoetxearen lan esanguratsuen ere ekarri behar dugu hona: Erromako Elizaren Araudia euskaratzea. Zeanuriko (Bizkaia) karmeldarrak 1924an Erromara egin zuenean ekin zion lan horri. Aita Santuaren *Codex* berriak eragin itzela izan zuen Eliza katolikoan eta horrek sekulako garrantzia ematen dio kanonista aita Hipolitok urte luzez egin-dakoari; are gehiago euskaraturiko lehen lege bilduma izan zenean.

Jean Pierre Goytino: Ameriketako notario, editore... eta iruzurgile?

Merezi du Ainhoako (Lapurdi) gizon honen bizitza labur-labur bederen aitatzea, ez baitzuen aspertzeko bizimodurik izan. Familia mugazaina zuen Jean Pierre Goytinok (1860-1921) eta Hazparnera bidali zuten ikastera, nonbait seme letradun bat izateko asmotan. Fraideetan lehenik, eskola publiko errepublikazalean ondoren, laster aspertu zen gure pertsonaia, eskolatik bota eta Ameriketara egin baitzuen. Hain zuzen, bidaia horretan erakutsi zuen Goytinok ikasketak ez bukatuagatik ere mutil bizkorra zela trikimailu eta azpijokoetan. Senide aberats baten izenean 1.850 dolarreko agiria faltsutu zuen, "zazpi chun ardiren erosteko!" dio Xipri Arbelbide idazleak notario honi buruz idatzirik artikulu batean.

Zorionez, ahaide aberatsa zendu eta diru mordoa patrikan geratu zitzaion, Los Angelesko *Le Pogrès* kazetaren jabe egiteko adina diru, alegia. *Kaliforniako Eskual Herria* egunkariak orduan ikusi zuen argia, Ainhoakoaren ekimenari eta hildako senidearen diruari esker. Mendebaldeko euskaldunen artean ezagun egin zen Goytino eta artzain ugari

hurreratu zitzaizkion auzitegi eta bestelako jardunetan itzultzaile lanak egiteko eskatuz. Notario bezala ere aritu zen, nahigabe euskal sasi-letradun eta lege-gizon iaio bilakatu arteraino. Baina euskaldunen konfidantza irabazi bezala galdu zuen, amarrurako joeraren erruz: bi artzainen dirua eramane omen zuen banku batetik. Auzi horretatik berriz ere onik ateratzea lortu zuen arren, gure notario bizkorrak hondorako bidea hartu zuen ordurako. Izan ere, *Eskual Herria* egunkaria itxi ostean bere dirutza xahutzeari ekin zion. Kontrabandoan eta edariz bustirik egin zituen azken urteak, salatu eta 1921ean berriz auzitan sartu zuten arte. Berandu ordea, urte berean hil baitzen Jean Pierre Goytino, mundu honetan batere ondasunik utzi gabe.

Jose de Palacio: *Kixote*-ren jarraitzaile, euskararen sustatzaile

"*Cervantista* eta *Kixote* bilduma balios baten jabea. Eta euskalduna eta euskaltzalea". Horrelaxe deskribatzen

Noizbehinka gure artxibategietan benetako orri bitxiak azaltzen dira; euskararen historia osatzeko benetako harribitxiak. Honakoa Cesar Gallastegik erreskatatu du Bizkaiko Foru Agiritegitik (irudian) eta horren bidez badakigu duela bi mende behintzat euskarazko araudiak egiten zituztela. Lezamako idi-jabeen ermandadea urte haietan zeuden ermandadeen artean beste bat besterik ez zen. Erakunde hauetan auzokoak elkartzen ziren, ganadu eta ondasunek jasandako istripu edo gertaera larrien aurrean (suteak, gaixotasunak...) babesa izateko. Asegurua zen ermandadea, baina gehienez ahoz hitzartzen ziren bertako erregelak. Hala, Lezamako honetan Domingo Echebarria izeneko itzain eta ermandadearen arteko auzia sortu zen. Baserritarrari idia gaixotuta hil zitzaion, baina ez omen zuen ermandadeko kuota ordaindu eta hortik komeriak. Ermandadeak bere erregelak idatziz aurkeztu behar izan zituen epaitegian, naturaltasun osoz egin ere, euskaraz: *Lezamako Ydien Hermandadean Ysengodirean Condicioak dira onec*, dio hasieran testuak, eta ondoren 14 puntuko araudia dator gure hizkuntzan oso-osorik. Epaitegiak aldiz, testua erdarara itzultzeko eskatu zuen; ezin ulertu antza! Auzia itzainak galdu zuen, ermandadearen mesedetan.

du Pruden Gartziak Lazarragari buruzko bere liburuan Jose de Palacio Saenz Biteri legutiarra (1823-1879). Bere iloba bati *El Quijote* euskaratzeko mandatua eman zion eta hark horrelaxe egin, baina lan hura desagerturik dugu gaur egun. Gerraren ajeak. Arkitekto eta abokatu ere bagenuen Jose de Palacio, ez dakigu ordea bere euskaltzaleasuna ogibide horretan aplikatu ote zuen.

Gure historian zuzenbidea eta euskara ezkondu dituzten jurista gehiago izan dira: Mikel Arrutza (1890-1966) Bizkaiko Foru Aldundiko itzultzailea; Jose Antonio Irazusta (1884-1952) politikoa eta idazlea; eta Jean Etcheverry-Aintchart (1914-2003) notarioa, besteak beste. Dena den, seguru bazirela gehiago eta haien berri berandu baino lehen izango dugula. Baina funtsean horien guztien jardunak aditzera ematen digu bi munduren arteko ezinikusien gainetik zubiak jartzetik badagoe-la, lehen bezalaxe gaur egun. ■

Babeslea: Tolosako Udala

Tolosako

Euskara Zerbitzua

Egunero zure
"euskara" esanetara

Plaza Zaharra 6A • 20400 TOLOSA

Tel.: 943 697 453

euskara@tolosakoudala.net

Krisia Burtsan

Azken asteotan Burtsak protagonista izan dira. "Munduko Burtsen erorketa" izan da izenburu ohikoa. "Kreditu zaborrek" Amerikako Estatu Batuetan eragin duten hipoteka krisiak abiatu du guztia. Kreditu zaborrak ematen zaizkie diru sarrera nahikoa ez dutenei, bermerako ondasunik ez dutenei. Hartutako arriskua berdintzeko interes tasa altuak ezartzen zaizkie, eta baita gainordain eta ezohiko komisioak ere. 2005ean boomak goia jo zuen: arrisku handiko hipotekak 600.000 milioi eurokoak izan ziren. Amerikako Estatu Batuetan, batetik interes tasak igo ziren eta bestetik higiezinaren merkatua geratu zen, ondorioz, zorrak ordaindu ezinik ibili zen asko. Lehen seihilekoan enbargoek %58 egin zuten gora. Estatu-batuarrek eskuak lotuta daude batzuk etxea saltzeko desiratzen daudelako, baina inor gutxi, krisi gorrian, etxerik erosi nahi duelako. Kreditu mota horiekin lan egiten zuten bankuek finantz merkatuan tituluak jaulkitzen zituzten, arrisku handiko hipotekak babesgarri zituztela. Jaulkitako tituluak Inbertsio Funtz eta Bankuek (espekulatzailerak) bereganatzen zituzten. Bermea goitik behera etorrira, funtsek ia balore osoa galdu zuten edo ezin izan zuten bermatu dirua itzultzea. Krisia medio, inbertitzaileak (espekulatzailerak) fidagaitz ziren eta Burtsetatik alde egiten hasi ziren. Banku zentralak eskua bota diete milioika dolar sartuz. Espekulatzen dutenek krisia eragiten dute negozioak hobetzen segitzeko. Burtsen erorketa eragiten dute eta gero merkeago erosten dute. Globalizazio kapitalista deitzen zaio horri. Negozioak bere bidea segitzen du.

Juan Mari Arregi

Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza kendu du Nafarroako Gobernuak

NAFARROAKO GOBERNUAK Hizkuntza Politika Gobernuko zuzendaritza nagusien zerrendatik kentzea erabaki du. Orain arte, Hezkuntza Departamentuaren barruan zegoen Unibertsitateen eta Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza. Aurrerantzean Unibertsitateen eta Lanbide Heziketaren zuzendaritza nagusia izango da eta hor jarraituko dute orain arte Hizkuntza Politikak biltzen zituen sail eta zerbitzuak. Pedro Jose Gonzalez Felipe izango da zuzendari nagusia.

BAHEA

Bernat Joan i Mari Soziolinguistikan adituak elebakartasuna dela eta www.gipuzkoacuskara.net web gunean esanak:

"Oso zabaldua dagoen hizkuntzaren batean hitz egiten dutenek, egokitzeko zailtasunak izan ohi dituzte egoera soziolinguistiko konplexuko komunitateetan daudenean, eta orduan ere, elebakartasunerako joera izaten dute. Gai horretan, hain zuzen, ikerketa bat egin zen Andorrako ikastetxe frantses batean (irakaskuntza frantsesez; ikasleen artean katalan hiztunak, frantses hiztunak, gaztelania hiztunak, beste hizkuntzarik ere bai; ingurune frantsesdu-na...). Ikerketak erakutsi zuen atsedean garaian gaztelania egiten zutela gehien, gaztelania hiztunak baitziren hizkuntza aldatzen ez zuten bakarrak, inguruko egoera bat zein beste izanagatik ere".

Lionel Joly soziolinguistak *Jakinen* (160. zbk.) esanak: "Oso pertsona gutxi dakite benetan uneco zein hizkuntzatan hitz egiten duten eta, beraz, galdetzen bazaie normalean zein hizkuntzatan hitz egiten duten, eraiki beharko dute iritzi bat eta erantzun bat, eta eraikitze prozesu horretan erabileraren errealitatearekin zer ikusirik ez duen hainbat aldagai sartzen da (esate baterako: iritziak, nahiak, usteak eta abar); hortaz, benetako erabileraren errealitateetik urruntzen gara. Beraz, inkestetan datuak ez dira objektiboak, subjektiboak baizik".

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa)
Tel.: 943 801684
e-posta: ondarre@hispavista.com
www.acvmultimedia.com/ondarre

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Estrategia barik dabil abertzaletasuna?

DURANGOKO atentatuak erakutsi du hamarkadetan ezagutzen dugun gorpil zoroak bere abiada jarraitzen duela, atentatu saiakerek lehenago edo geroago fruitua izan dutela. Ez dena horren argi ikusten, saiakera horien kostu militarra da, nahiz eta ETak aterako dituen bere kontuak. Edozein modutan, iritzi publikora iristen den mezua da erakunde armatuari gero eta

zailagoa zaiola bere jardun armatuan aritzea, ustezko etakideen etengabeko atxiloteta eta polizi indarren kontrola gero eta handiagoa dela. Horiek begibistakoak diren moduan, horren agerikoak dira, halaber, ETak jarduteko eta berpizteko duen etengabeko ahalmena. Ia mende erdiko jardun armatuak eragin duen dinamika, behin-betiko erakutsi behar luke ETaren indarkeriaren amaierak irtenbide negoziatua izango duela edo ez dela irtenbide egokirik izango. Su-etenaren usainean edo negoziazio politikoen gorian, "bakearen truke, deabruarekin ere negoziatu behar dela" eta gisakoak saltzea eta atentatu garaian elkarrizketa eta negoziazioaren irtenbidea madarikatzea erabat kontrajarriak dira. Neurri batean uler daitezke politikaren azaleko fluktuazio gisa, baina inoiz ez sakoneko korrante gisa.

Baina negoziazioa eta elkarrizketaren irtenbidean sinesten dugunok ere badugu arazo latza, gero eta zailagoa egiten zaigula ulertzea irtenbide hori eman dadin, aktore politiko nagusien minimoak zeintzuk diren. Azken su-etenaren inguruan eragile nagusi gisa jardun duten aldean azalpen ezofizio-soek balio izan dute zertan jardun duten jakiteko, baina ez akordioa lortzeko bakoitza mahaiaren gainean zer jartzeko prest egon izan den.

Bitartean, ANV-EAEk jasan beharko ditu gorpilaren hurrengo ondorioak, ilegalizazio hotsen artean aritu beharrean kasurik arinenean eta Batasunaren urratsak jarraituz txarrean. Ilegalizazio politika, besteak beste, antidemokratikoa da erabat, baina lau urteko esperientziak mingarria dela ere erakutsi du. Eta Madrilek inork baino hobeto daki hori.

EUSKO JAURLARITZAKO hirukoa ez dago bere onenean, udal hauteskunde biamonon ez da gozoa izan eta ez da garbi ikusten abuztu bukaerako buruzagi jeltzale zenbaiten haserreak zer ekar dezakeen. Iñigo Urkulluk EA eta EB bere tokian jarri nahi izan dituela aipatu da, eta Urkulluk jakin badakenez horiek gabe hirukorik ez dagoela, pentsa liteke alternatibarik ere izan dezakeela, PSE alegia. EBB norabide hori finkatzen aritu da bere agintaldian eta honen bukaeran bide hori tinkotasun handiz ari da defendatzen Josu Jon Imaz bere iritzi artikulua sendoekin. Eta denak pentsarazten du, edo gailenduz edo kontsentsuz lortuta, Imazek bere artikuluetan aipatzen dituen kontzeptu nagusiek indar handia izango dutela EAJren ondorengo lau urteetako ibilbidean.

Hirukoaren dinamikatik at, zaila da ulertzea Joseba Azkarragak abertzaletasunaz esan zituenak lehendaka-

riaren aurkakoak izatea edota EAJren eztabaida baldintza lezaketenik —baita asmo horrekin egin izan balira ere—. Logikoagoa da pentsatzea lbarretxe planaren arbuioa eta bake prozesuaren apurketaren ondoren, abertzaletasunean jarraitu beharreko bideei buruzko hainbat hausnarketa izango direla eta horietan bai, horietan eragin gura dela.

Edozein kasutan, adierazgarria ere bada hirukoaren krisia dioten bezain gogorra baldin bada, berau zuzentzen duenak, lehendakariak alegia, orain arte txintik ere ez esan izana.

HILAREN 1EAN, larunbata, PSNren Lurralde Zuzendaritza bilduko da. Ferrazek egindako inposaketaren ondoren makinatxo bat ahots kritiko entzun dira PSNren baitan. Orain ikusi beharko da horrek zer ondorio dakarren kongresu arteko organo erabakigarrienean.

Ezinegona handia da PSNren baitan eta burua altxatzeko aukera eskasa epe laburrera, areago Madrildik finkatutako zeregin eta estrategiarekin. Oposizio zeregina ere ezabatu zaio, nekez egin baitezake oposizio sendorik aldaketarako aukera etengabe esku artean eduki eta aktibatzen ez duenak. NaBaik du orain benetako oposizioa bereganatzeko aukera eta hori baliatzen badu, apurka alternatibaren buruzagitza ere berea izango da.

Yolanda Barcina eta Miguel Sanz non dauden ikusita, lehenengo begiradak ezer ez dela aldatu aditzera eman dezake. Baina gutxiengoan aritzeak zenbait aldaketa ekarriko ditu eta legealdian zehar ikusiko dira.

Zor gaiztoko burbuila lehertu zen abuztuan

“Ostegun beltza” izendatu dute komunikabideetan joan den abuztuaren 9a. Egun horretan munduko burtsetara iritsi baitzen AEBetako hipoteka ustelen inguruan sortutako eztanda. Orain eztabaidatzen da krisia noraino helduko den, noiz arte... eta agorrileko ekaitza den ala kalamitatea.

ABUZTUAREN 9AN HERRITAR GEHIENAK

oporretan zeuden, asko eta asko etxetik urruti gainera, eta gutxik aditu zuten egun hartan munduko burtsetan gogor jo zuen trumoi. Abuztuan ekonomi albistei erreparatu ez dienak, apenas jakingo duen finantzen alorrean zerbait gertatua dela. Baina bakantzetatik etorrita egunerokotasunean oraindik doidoi “lur hartzen” ari den herritarrek ondoko asteetan udako ekaitzaren ondorioez albiste ugari izango du.

Zer lehertu da, bada, gu hondartzan ginen aste horietan? Laburbiltzen hasita, esan daiteke urtebetez luzatu zirela euri zaparrada iragartzen zuten tanta lodiak: AEBetan hemen baino errazago ematen dituzte etxea erosteko kreditu hipotekadunak, eta azken urteotan etxegintzako burbuilaren beroaldian beren bizitegia erositako herritar askok orain ezin zituzten hileroko kuotak ordaindu. Horiek zerbait okertzen ari zela abisatzen zuten. Hala ere, Europako herritarroi esaten zitzaien hipoteken merkatua AEBkoetatik oso ezberdina zela eta horregatik hemen etxegintzaren hazkundera mantsotzen ari zen arren, European ezin zela horrelakorik gertatu.

Abuztuaren 9koak alderantzizkoa erakutsi zuen. Burtsek behehera egin, izen –eta etekin– handiko banku batzuek funtzionatzeko diru arazoekin topo egin, inbertsio funts batzuk krisian sartu eta mundu osoko banku

zentralek bankuei diru erraza ematen hasi behar izan dutenean, orduan, abuztuaren 9aren ondorengo egunetan, ikusi dute aditu guztiek oraingoa udako erauntsi laburra baino zerbait gaiztoagoa zela.

Hona gertatuaren tamaina adierazten duen tanta bat. AEBetako Fed banku zentralerako 12 burukideetako batek, William Poolek, abuztuaren 15ean komunikabideei esan zien burtsetan halako trumoi batzuk zeudela baina Fedeko agintariek ez zutela eskurik sartu behar, hori hondamendia zatekeelako (“calamity”, esan zuen ingelesez). Bi egunen buruan, 48 ordu baino ez, Fedeko beste kide guztiakin batera Poolek erabaki zuen banku zentrala sisteman dirua sartzen hastea, diru asko eta azkar gainera. Zer dela eta eten hilabete luzeetan defendatutako estrategia?

Hipoteken krisia zena –AEBetako banku eta bestelako prestatzaile asko hondoratuz– abuztuaren hasieran burtsetan diru falta bihurtua zen, likidotasun krisi, mundu osoko banku gehiago eta burtsa guztiak harrapatuz. Eta lehenbizikoz aipatzen hasi zen ea ez ote zen zorrak pagatu ezin askoz globalago baten hasiera.

Publikatu diren analisen artean, deigarrietako bat Open Democracy gunean Ann Pettifor-ek idatzitako hau: “Debtonation: how globalisation dies”. (Debtonation: nola hil den glo-

Matson-ek *Saint Louis Post Dispatch* egunkarian argitaratutako “cartoon” honetan Hipoteken Merkatua irudikatzen du oso baldar eraikitako etxeak. “Subprime kredituak” eta “Ordain ezinak” dago idatzita zartaduretan. Exekutibo itxurako gizonetako batek diotso besteari: “Pitzadura batzuk zimenduetan, baina gainerakoan egitura sendo dago”. Duela urtebete sartu ziren krisian AEBetan kreditu hipotekadunak, eta pixkanaka kalteak finantzetako beste alor askotara iritsi dira, berme gutxiko kreditu horiek, gero burtsetan espekulazio operazio ugariaren oinarri zirelako. Orain arte zipritinak heldu zaizkie zenbait banku eta inbertsio funtsi, AEBetatik urrun mundu osoan. Aditu batzuek uste dute banku zentralak beren ortodoxia liberala utzi eta merkatuan eskua sartzen ari direnerako, banku handi batzuk ere harrapatuta daudelako edo kalteak diruditen baino sakonagoak direlako izan behar duela.

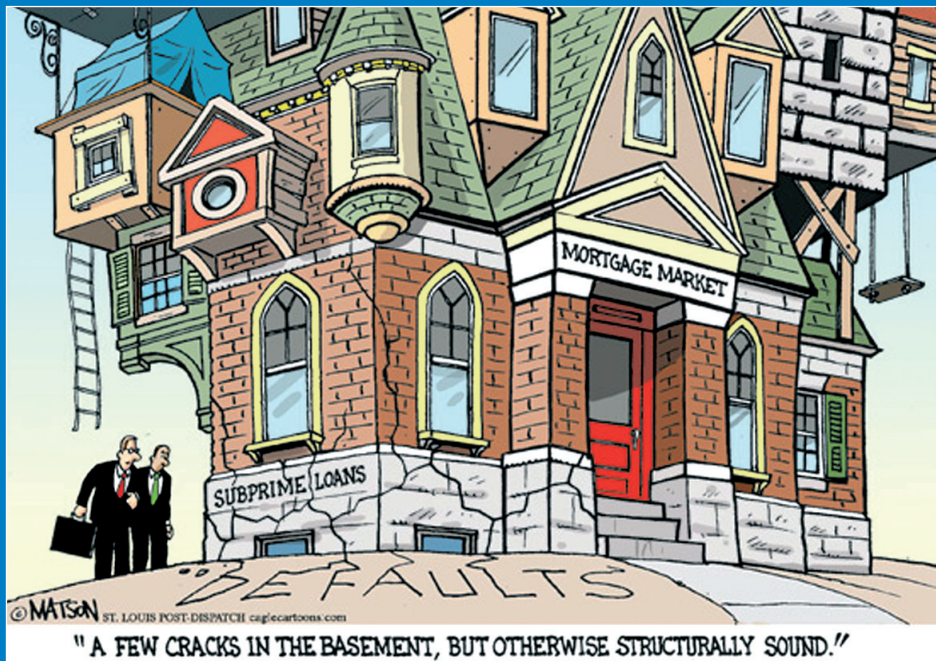
balizazioa). Leherketa esan nahi duen “detonation” eta zorra den “debt” hitzekin egiten du jokoa

Pettifor andereak, munduan izen bat egina duen ekonomialaria bera, 2003an gune berean honakoa idatzia zuen: “The coming first world debt crisis” (Badatorren lehenbiziko zor krisi mundu mailakoa). Titulu bera daraman liburua ere plazaratu zuen 2006an. Ageri denez, Pettifor krisi honen zain zegoen. Orain ikusteke dagoena da ea berak uste bezain katastrofikoa gertatuko den –globalizazioaren arauak aldarazterainokoa– ala... Kasandra moderno baten antzo bere profetia noiz beteko zain segi beharko duen.

Diruari bizi propioa eman zaionean

Pettiforren ustez, “debtonation day” horrek erakutsi du zein oinarri ahulena gainean dagoen eraikita globalizazioa deitu dena. Finantzen alorra araurik gabe uztearen poderioz gobernuak ahalmenik gabe geratu dira kapital eta salerosketa merkatu zabaldu berrian. Araurik gabetutako finantzek lortu dute langileen prezioa jaitea, langileak eta ekosistemak neurri guztien gainetik zurrupatzea, eta horrela finantz tresna berriak kontrolatzen dituzten erakunde, familia eta pertsona aberatsak are gehiago aberastu dituzte.

“Araurik gabeko finantza honek murgildu du mundua zorretan eta orain hondoratu du mundu mailako

merkatu krisian”, dio Pettiforrek. Baina horra bitxikeria: Estatuari ahalmen oro kendu arteko onik izan ez duen finantzak berak korrika Estatuarengana jo du krisia gainditzeko laguntza eske. Beti bezala, herritarrak pagataile izatekotan.

“Finantz merkatuen ‘debtonation’ hori dela medio, munduari datorkio depresio luze, mingarri eta frontierarik gabekoa”. Ekonomialari honen iritzian, erakunde oso garrantzizkoak daude arriskuan, tartean korporazio erraldoien arteko salerosketa operazio handiak finantzatu dituzten bankuak. Zorra eskutik eskura erabili baitute, gero eta handiago, “pasa hurrengoari” jolasean ari bailiran.

Baina izango da enpresa horiek baino zigortuagorik. “Herritar arruntak, ordaintzeko daukaten ahalmena

baino askoz handiagoko zorrak egitera bultzatu dituzten herritarrak: beren pentsioak, etxeak, lanak, bizimoduak eta etorkizunerako itxaropenak galdutako baitituzte. Herritarrok indartu dute ekonomia azken hogeitau urteotan, baina gero horiek, eta ez finantzen munduko ‘herriaren ongileek’ (banku zentralako buruek, finantz ministroek eta agintariek), herritarrek eraman beharko dute krisiaren zama”.

Ekonomialariek diruaren eta zorra-
ren ikuspegi erratua daukate, Pettiforren aburuz. “Dirua ‘neutrala’ balitz bezala egiten dituzte analisiak, eta kredituen garrantziaz ez dira jabetzen. (...) Horrek esplikatzen du ekonomialari ortodoxoen itsutasuna”. Horregatik, ekonomialariak bezala agintariak gauzak bideratzeko egon daitekeen denbora galtzen ari dira.

Komunikabide gehienetan oraingo ekaitza aurreko urteetako azken burbuilekin eta krisiekin alderatzen dute adituek. Ann Pettiforrek, aldiz, konparaketak 1929ko Depresio Handiarekin egin behar direla uste du. Urte hartan, urriaren 29an, korporazioen akzioek hondoa jo zuten eta 30.000 milioi dolar baino gehiago desagertu ziren AEBetako ekonomiatik. Orduan ere izan ziren “horrelako ekaitzak beti gertatu dira” esan zutenak.

Krisi gogorra, faxismoen igoera eta mundu gerra bat pasa ziren ondoko urteetan. Eta handik ateratzeko gakoa Pettiforren ustez John Maynard Keynes ekonomialariak eman omen zuen: finantzen sektoreari burua makurrarazi behar zaiola eta umildu behar duela ekonomia globalaren morroi lanetara, nagusi izateari uko eginez. Aldi berean, estatuak kontrolatu behar dituela kapitalen joan-etorriak eta kredituaren sorrera; hain zuzen ere, kontrol hori esku pribatuetara pasea zen-eta 1920ko hamarkadan.

Lezio haiek azkar ahaztu ziren, ordea, eta gaur munduak bizi du finantz merkatuen desregulaziorik basatiena. Hala zen, abuztuaren 9an ultraliberalek aitatxo Estatuaren eskuhartzea eskatu zuten arte.

Aipatu duguna bezain analisi katastrofikoak Ann Pettifor eta beste lau katuk sinatu izan dituzte abuztu honetan. Gainerakoek uste dute aste gutxitan baretuko direla gauzak. Baina denek aitortzen dute astindu gehiago izango dela laster. Abuztukoa, AEBetan urtebete lehenago hasi baitzen. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Inma Errea

Egonkortasuna, abuztuan

M

iguel Sanzek Nafarroan egonkortasuna bermatu behar dela esan du. Hori dakarte egunkariak.

Larrialdietako zerbitzuan, Ana irakasleak eta Sara informatikariak ez dute egunkaria irakurri oraindik, eta hizketan hasi dira, pasabidearen hormetako eskudelen kontra bermaturik, medikuek haien amek partekatzen duten gelan bisita egin bitartean. Hamar minutu lehenago, logelan zirela –Sara, aldi berean almandrogilak egiten, aita-ginarrebari pixoihala aldatzen, ikuzgailutik arropa ateratzen eta beste hainbat zereginetan aritzeko gauza den Valentina etxekoandrear buruz Jon Alonsok idatzitako *Eulia azaroan* istorioa (*Erretzaileen eremua*) leitzen, eta Ana, Bilbon bizi den ahizparekin telefonoz mintzatzen–, ez zuten elkar ezagutzen, baina orain aspaldiko adiskideen antzera ari dira. Sarak alargundu berria den Carmen amaren historia laburbildu dio Anari. Oinaze handiak eragiten dizkion gaitz batek joa, seme epileptikoaren pilulen gaindosia hartu zuen bezperan, etsialdi batean. “Anaiarenak beharrean bereak hartu izan balitu, dosi horrekin hila egongo litzateke orain”. Anak ere badu zer kontatu. Aitak ikas-tetxera deitu dio larriturik, amak bat-batean arnasa hartzeko zailtasunak zituelako.

Medikuek albiste onak dakartzate logelatik. Sararen ama laster joan ahalko da etxera: bizi-konstanteak egonkorturik, bere onera etorri da Carmen. Anari Josefa amak biriketan odolbildua izan duela esan diote, baina desgitea lortu dute, eta emakumea egonkor dago. Dena den, ospitalean gelditu beharko du denbora batez, eta gero ere arta beharko du. Sara eta Ana pozik daude. Behin egoera egonkortuta, irtenbide bat ikusten dute. Ospitalera etorri zirenean zeuzkaten kezak baino gehiago eramanen dituzte bertatik, baina pozik helduko diete berriz larrialdiagatik abandonatu behar izan dituzten laneko zein etxeko ardura arruntei.

Josefa ospitaleko barne-medikuntzako atalera eramatera etorri den Mikel andazai-

MIKEL SANZ

nak irribarre batez agurtu du emakumea. Pedagogia ikasi arren, hamar bat urte egin ditu dagoeneko ospitalean lanean, behin-behineko kontratuekin beti. Orain dela hilabete batzuk oposizioak gainditu zituen, eta lanpostu finkoa bereganatu. Lan egonkorra lortu izana ospatzeko, irailean Lanzarotea joanen da, familiarekin. Gaur lanera zetorrela MP3ko irratiari albisteak entzun ditu. Lehenik eta behin, Miguel Sanz berriro ere Nafarroako presidente izanen dela esan dute. Gero, jendeak hama-bost eguneko oporraldiak hartu beharrean aste betekoak hartzen dituela, gorabehera ekonomikoak medio. Kanariar irlak ere aipatu dituzte, haietara berriro saldoka iristen ari diren etorkinei buruz mintzatzeko. Mikelek gogoan hartu ditu orain egun batzuk Miguel Sánchez-Ostizek idatzitako hitzak. Idazlearen ustez, benetako bidaia-kontaerak –benetako bidaia– pobretasunetik ihesean eta haien herrietan ez duten erosotasunaren bila datozen etorkinen istorio epikoak dira.

Bitartean, Nellyk ez daki ezer oraindik, baina laster lanpostu egokia eskainiko diote. Ama ospitaletik irte-tean, Anak pertsona bat bilatuko du, gurasoak etxean zaintzeko. Nelly boliviarrak pozik onartuko ditu Anak eskainitako lan-baldintzak, orain arte izan dituenak baino dezente hobeak dire-lako. 27 urterekin Bolivian gizonaren zaintzapean bost

seme-alaba utzi dituen emakumeak hurbilago ikusiko du, posibleago, hiru bat urtean diru pitin bat egin eta bere herrira itzultzeko duen helburua. Anak soldata duina eskainiko baitio, gurasoak zaintzearen truke, eta logela bat. Paperik gabe segituko badu ere, Nellyk inoiz ezagutu duen bizi-modurik egonkorrena izango du azkenik.

Josefari pilulak eman bitartean entzunen dio Nellyk, telebistan, Miguel Sanz presidenteari esaten Nafarroan egonkortasuna bermatze aldera hartu duela berriro gobernatzeko ardura. Nellyk ezer gutxi konprenituko du. ■

Mikelek gogoan hartu ditu orain egun batzuk Miguel Sánchez-Ostizek idatzitako hitzak. Idazlearen ustez, benetako bidaia-kontaerak –benetako bidaia– pobretasunetik ihesean eta haien herrietan ez duten erosotasunaren bila datozen etorkinen istorio epikoak dira.

ASTE HONETAKO

zozketa

Inguru Abentura

2 bikoterentzat
arroila jaitsiera

San Juan kalea, 18
Albeniz, ARABA

www.inguruabentura.com

1

Arbelaitz Jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Pº Mikeletegi, 53
Donostia GIPUZKOA

www.arbelaitz.com

2

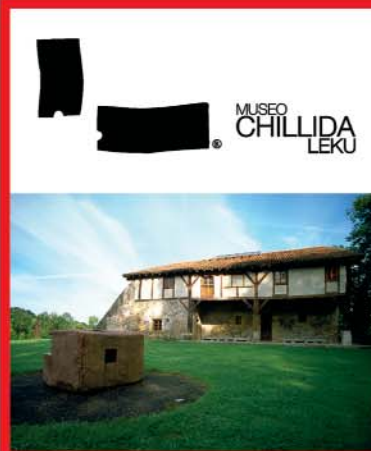
Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

3

Chillida-Leku Museoa

2 harpidedunentzat
bina sarrera

Jauregi auzoa, 66
Hernani GIPUZKOA

www.museochillidaleku.com

4

Lauburua eta Gartxot

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

TXIKI POLIT JATETXEA

- Juan Mari Lasa Tolaretxipi (Donostia)

URRUTI SPORT

- Agustín Rodríguez Apaolaza (Donostia)

ILLIMANI

- Aintzane Linaza Etxebarria (Gasteiz)
- Gregorio Elortza Izeta (Beasain)

aiko - maiko

- Izaskun Erauskin Igerategi (Urnieta)
- Fernando Ramirez Sanchez-Paniagua (Bilbo)
- Joxe Anjel Antxia Bolinaga (Aretxabaleta)

MIRANDAOLAKO BURDINOLA

- Urretxu Zumarraga Udal euskaltegia (Urretxu)
- Erramun Egurrola Zabala (Aulesti)
- Jokin Ginea Kortajarena (Galdakao)

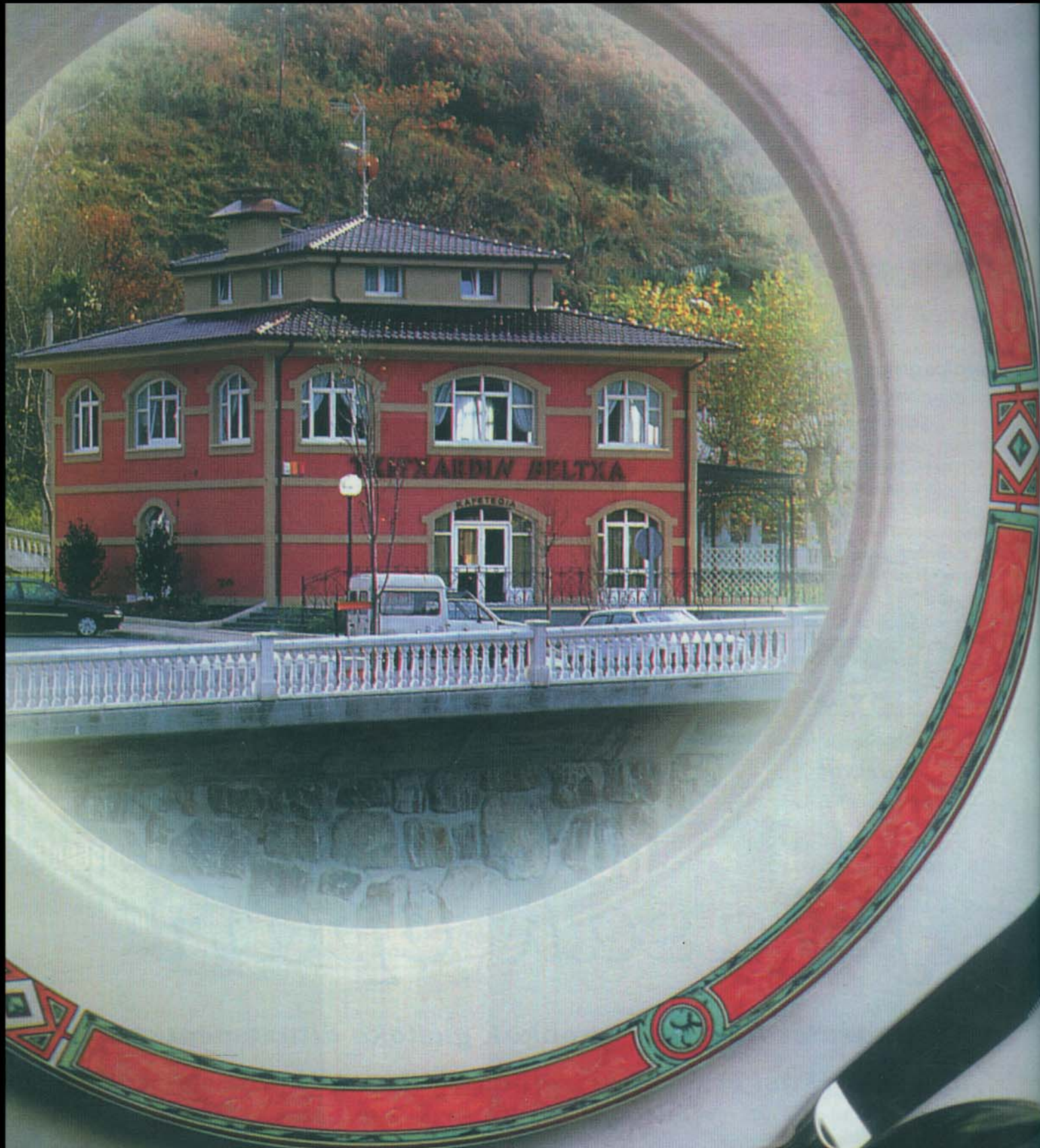

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04